151

ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΑΣΙΣΜΟ

Τεύχος # 24 // Χειμώνας-Άνοιξη 2022 // 1,5 €

ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΜΙΣΤΕΡ ΝΟΣΤΙΜΟΥ: ΑΥΤΑΡΚΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΚΑΙ ΦΕΤΙΧΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ // ΤΟ "ΠΡΟΒΛΗΜΑ-ΝΕΟΛΑΙΑ" ΜΕΣΑ ΚΙ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΝΕ 1968-1989 // ΑΣ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΝ ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ... ΚΡΑΤΟΣ, ΜΠΑΤΣΟΥΣ ΚΑΙ ΜΚΟ. ΕΓΚΛΗΜΑ, #MeToo ΚΑΙ ΙΟΣ: ΚΑΤΙ ΑΝΑΠΑΝΤΕΧΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ // ΤΕΛΙΚΑ ΗΤΑΝ ΜΙΑ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ; // ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ, ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ, 1950-1990 (ΜΕΡΟΣ Α') // "ΟΧΙ ΑΛΛΕΣ ΕΞΑΚΡΙΒΩΣΕΙΣ!" ΜΙΑ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΩΝ ΣΕ ΚΑΛΛΙΘΕΑ, ΠΕΙΡΑΙΑ ΚΑΙ ΝΙΚΑΙΑ-ΚΟΡΥΔΑΛΛΟ // ΤΑ ΣΚΡΟΛ, ΟΙ ΚΛΩΤΣΙΕΣ ΚΑΙ Η ΠΥΓΟΛΑΜΠΙΔΑ: Η ΜΗΝΤΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΩΣ ΟΨΗ ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ

ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΕΛΟΣ ΖΩΗ ΜΑΓΙΚΗ!

151

Το σκεφτήκαμε από τον εβραϊκό συνοικισμό «151» που ιδρύθηκε, μετά την μεγάλη πυρκαγιά της Θεσσαλονίκης το 1917. Είναι γνωστό ότι το 1931 έλαβε χώρα το μεγαλύτερο αντισημιτικό πογκρόμ στην ελλάδα από τους φασίστες της «ΕΕΕ», με κρατική υποστήριξη, εναντίον του εβραϊκού συνοικισμού «Κάμπελ». Αυτό που δεν είναι τόσο γνωστό είναι ότι η αρχική φιλοδοξία των φασιστών ήταν να κάψουν και τον «151», στον οποίο έμεναν πέντε χιλιάδες άνθρωποι, οι περισσότεροι εκ των οποίων σιωνιστές και σοσιαλιστές εβραίοι. Ο «151», όμως, τοποθετούνταν –σε αντίθεση με το Κάμπελ– μεταξύ άλλων εβραϊκών συνοικισμών και διέθετε τις δικές του περιπόλους αυτοάμυνας. Όταν στα τέλη του Ιούνη εκείνης της χρονιάς, οι περίπου 500 φασίστες έφτασαν στα σύνορα του 151, τους υποδέχτηκαν εκεί μπόλικοι χαμάλιδες, μικροπωλητές, αθλητές, λιμενεργάτες, καπνεργάτριες και αχθοφόροι για να τους περιποιηθούν. Το ξύλο που φάγαν οι φασίστες ήταν κι αυτό μπόλικο και η απόκρουση, αν δεν την είχε σκιάσει το κάψιμο του Κάμπελ, θα έστεκε σήμερα ως η σαλονικιώτικη εκδοχή της μάχης της Cable Street, όπου οι εβραίοι του ανατολικού λονδίνου είχαν ανακόψει αντίστοιχα πέντε χρόνια αργότερα τους άγγλους φασίστες του Μόζλεϊ. Κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής το «151» μετατράπηκε σε γκέτο, ενώ μετά την εκκένωσή του λεηλατήθηκε από τους έλληνες. Το 151 συμβολίζει ένα πρόσκαιρο ανάχωμα στον ελληνικό φασισμό. Αποτελεί, παράλληλα, μια σοβαρή υπενθύμιση για το ότι η επιβίωσή μας δεν πρέπει να επαφίεται στις προσευχές αλλά στην οργανωμένη αυτοάμυνα των κοινοτήτων.

Για επικοινωνία μαζί μας
γνώμες, ανταποκρίσεις και κριτικές
μη διστάσετε! Στέλνετε μας στο
zine151@yahoo.com
Τα υπόλοιπα θα τα μαθαίνετε και από εδώ
https://0151.espivblogs.net/
και εδώ
https://antifa-ngt.espivblogs.net/

Τελικά ήταν πολεμική άσκηση;

Μάρτιος 2020-Μάρτιος 2022. Ωραία δεν περνάμε τα δύο τελευταία χρόνια; Πάντως, δύο Μάρτηδες μετά αξίζει κάποιου είδους απολογισμός. Τελικά, τι ήταν αυτή η φοβερή πανδημία; Ήταν όπως έλεγε η αφεντιά μας στις 23 Μαρτίου του 2020 «απλά μια πολεμική άσκηση» ή, όπως έλεγε το κράτος (και οι φίλοι του) μια νέα «μαύρη πανώλη» που δεν παίρνει να αντιμετωπιστεί με πολιτικά λόγια αλλά μονάχα με αντισηπτικά;

(ΜΗ) ΦΟΒΗΘΕΙΤΕ ΠΟΛΥ!

ΕΙΝΑΙ ΑΠΛΑ ΜΙΑ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

Τις τελευταίες δύο βδομάδες βλέπουμε να ξεδιπλώνεται γύρω μας μια 'τρέλα' δίχως προηγούμενο μια 'τρέλα' που δεν έχει να κάνει με τη θεραπεία μιας ασθένειας.

Σε όλη τη χώρα δημιουργούνται συνθήκες καραντίνας. Κλείνουν οι δημόσιοι χώροι, κλείνουν τα σύνορα, τα μέτρα της καραντίνας στις δουλειές προσαρμόζονται υπέρ των αφεντικών, έχουμε απαγόρευση κυκλοφορίας, μπάτσοι παντού. Το Υπουργείο Υγείας μας σπαμάρει με οδηγίες ατομικής υγιεινής, έλληνες πολίτες αδειάζουν τα ράφια με τα κωλόχαρτα, πασαλείβονται με αντισηπτικά και κυκλοφορούν με μάσκες. Ο πρωθυπουργός μας ανακοινώνει πως είμαστε σε «πόλεμο». Η γρίπη μιλιέται σαν «εξωτερική απειλή» στο έθνος –αρχικά έφταιγαν οι ξένοι από τις ασιατικές χώρες, έπειτα γενικά οι ξένοι και σταθερά οι μετανάστες. Όμως, πλέον, ο ιός με το αρχοντικό όνομα εμφανίζεται και σαν «εσωτερική απειλή». Όποιος βήχει ή φταρνίζεται αντιμετωπίζεται καχύποπτα, ενώ με ρητές εντολές του Υπουργείου πρέπει να αποφεύγουμε όλοι τους πάντες, μένοντας βολικά κλεισμένοι στα σπίτια μας και αφήνοντας τους γιατρούς και τους μπάτσους να είναι οι μόνοι που μπορούν να μιλήσουν για τις ζωές μας. Το εκπληκτικό, ως συνήθως, είναι βέβαια ότι οι τόνοι βλακείας που διαδίδουν τον πανικό, «κουμπώνουν» στους καμένους εγκεφάλους μας, και πουλάνε μια γρίπη σαν τη «μαύρη πανούκλα».

Δεν ξυπνήσαμε ξαφνικά σε έναν κόσμο γεμάτο 'τρέλα'. Μέσα στην 'τρέλα', ως συνήθως, υπάρχει μέθοδος. Πρέπει να ρωτάμε πάντα ποιος ωφελείται απ' αυτό που παρουσιάζεται ως εκστρατεία «για την υπεράσπιση της υγείας», ή άλλες φορές «της φυσιολογικής ζωής»· και δεν εννοούμε απλά αυτούς που ωφελούνται από το εμπόριο μασκών και απολυμαντικών. Το να ερημώνουν πόλεις ολόκληρες με πρόσχημα «την υγεία μας» είναι μια άσκηση πειθαρχίας και εσωτερίκευσης εντολών. Μια άσκηση δημόσιας τάξης. Η επιτυχία της, για τα κράτη που τη σχεδιάζουν –μεταξύ των οποίων η Ελλάδα– δεν έγκειται στο αν θα πεθάνουν απ' τον ιό χίλιοι λιγότεροι ή περισσότεροι. Αλλά στο ότι οι μηχανισμοί που λειτούργησαν για τη γρίπη, μπορούν να χρησιμεύσουν σε κάθε τι που θα εμφανιστεί μια μέρα σαν «φυσική καταστροφή» κι ένας ολόκληρος πληθυσμός τότε θα πρέπει να πειθαρχήσει, παραχωρώντας απόλυτη εμπιστοσύνη σε αυτό που λέγεται κράτος. Μόνο με το βλέμμα εκεί μπορούμε να δούμε τις καραντίνες, τις «εξωτερικές απειλές», τον φόβο, τον ρατσισμό και το ρουφιανιλίκι μεταξύ όλων, σαν αυτό που είναι: πολεμικές ασκήσεις για τον πληθυσμό, φασιστική πειθάρχηση. Αυτό ναι, ίσως να το φοβόμαστε λίγο παραπάνω από τον βήχα αλλά και απ' τον ατομικό θάνατο.

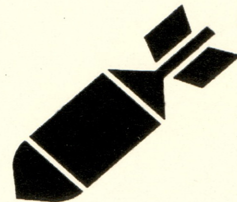
0151 περιοδική αντιφασιστική έκδοση ενάντια στην ελληνική εμπειρία

0151.espivblogs.net | 0151@espiv.net

Οι ρουφιάνοι δεν πρόκειται να ζητήσουν συγγνώμη για όσα έγραφαν εκείνο τον Μάρτη. Εξάλλου αυτή είναι η δουλειά τους. Οι φασαίοι δεν θα κάνουν... αυτοκριτική. Εξάλλου, που να κάνουν; Στο φέισμπουκ; Αλλά εντάξει, αφήνουμε τους συριζαίους στην τύχη τους. Εμείς έχουμε σκοπό να βγάζουμε άκρη απ' το τι συνέβη γύρω μας· οπότε πρέπει να συνεχίσουμε για δικό μας λογαριασμό –και των φίλων μας!

Οπότε, είναι τελικά πολιτικής υφής αυτό που μας κάνουν εδώ και δύο χρόνια; Πιο πολιτικό δεν γίνεται! Ας δούμε πρώτα το διεθνές πλαίσιο. Η Κίνα εμφάνισε πρώτη τον κορωνοϊό, μετά τις αποτυχημένες συνομιλίες με τις ΗΠΑ για τον μεταξύ τους εμπορικό πόλεμο. Εκμεταλλεύτηκε τον κορωνοϊό ακριβώς στα πλαίσια αυτού του πολέμου. Θύμισε στους φίλους της Αμερικάνους ότι είναι μια χώρα 1,5 δις ανθρώπων και, κυρίως, ότι μεγάλο μέρος της οικονομίας του πλανήτη εξαρτάται από αυτήν. Ελέω κορωνοϊού έκλεισε τα αμερικάνικα εργοστάσια –με Κινέζους εργάτες– στο έδαφός της. Η Κίνα αντέδρασε έτσι τρεις μέρες μετά τις αποτυχημένες συνομιλίες του Πεκίνου με την Ουάσιγκτον.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες σκέφτηκαν και ξανασκέφτηκαν την αντίδρασή τους. Ο ίδιος ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας ταλαντεύτηκε μέσα στον Φλεβάρη του 2020 για το αν ο κορωνοϊός είναι κάτι που

αξίζει της προσοχής όλου του πλανήτη. Τελικά ο Π.Ο.Υ., ένα ευαγές ίδρυμα κατά βάση χρηματοδοτούμενο από το αμερικάνικο κράτος, αποφάσισε ότι ο κορωνοϊός είναι η κόλαση επί της γης. Για την ευθυγράμμιση όλων (εντός και εκτός ΗΠΑ), ανέλαβαν έπειτα τα αμερικάνικα και μετά όλα τα ΜΜΕ (και social media!). Οι ΗΠΑ έδειξαν στην Κίνα ότι αφού παίζει τέτοιο παιχνίδι, θα τους κοντράρουν στα ίσια και θα προσπαθήσουν να τους φθείρουν σε βάθος χρόνου. Έκλεισαν όλες τις εισαγωγές από Κίνα επ' αόριστον, όχι μόνο για τις ίδιες αλλά κινητοποιώντας όλες τις σύμμαχες χώρες με τις ΗΠΑ, εντός και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι Κινέζοι στη μακροπρόθεσμη αυτή φθορά οικονομικού ανταγωνισμού σήκωσαν πρώτοι λευκή πετσέτα. Γρήγορα πανηγύρισαν το τέλος της πανδημίας μετά από έναν χρόνο –με εμβληματικό πάρτυ στη Γιουχάν, εκεί που όλα ξεκίνησαν– όμως πλέον οι ΗΠΑ και το δικό διακρατικό μπλοκ είχαν αρχίσει να οργανώνοναι αλλιώς: έριχναν τις εισαγωγές τους, κλεινόταν ο καθένας στο καβούκι της δικής του εθνικής οικονομίας, έκλειναν τα εργοστάσιά τους στην Κίνα μεταφέροντάς τα αλλού, μετρίαζαν –όσο μπορούσαν– την εξάρτησή τους από την Κίνα.

Ενώ στο διεθνές επίπεδο συνέβαιναν τα παραπάνω, μέσα στο δυτικό μπλοκ το κάθε κράτος δούλευε για λογαριασμό του. Αφενός ζητούσε στήριξη από τους δικούς του και προσπαθούσε να μη βιώσει τις συνέπειες αυτής της τρομακτικής διαδικασίας με τον πιο άσχημο τρόπο, αφετέρου κατέφευγε σε ισχυρές δόσεις προστατευτισμού (επιδόματα) και πολιτικές σχετικής αυτάρκειας (μείωση εισαγωγών). Το ελληνικό κράτος σε αυτό το πλαίσιο μείωσε τις εισαγωγές του όσο δεν τις είχε μειώσει από το 2002, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε φέτος η Τράπεζα της Ελλάδος. Παράλληλα, το κάθε κράτος έκανε του κεφαλιού του είτε για να περάσει πολιτικές που ήθελε εδώ και 20-30 χρόνια, είτε για να επιβιώσει οικονομικά στο νέο οικονομικό τοπίο. Ο Ορμπάν, που έκλεισε το κοινοβούλιό του για να αποφασίζει με έκτακτα κυβερνητικά διατάγματα, δεν ήταν μόνος. Το ίδιο λίγο-πολύ έγινε στην Ελλάδα. Οι νόμοι για την απαγόρευση κυκλοφορίας άλλαζαν κάθε εβδομάδα ή κάθε 15 μέρες και η εξουσία ασκούταν διά κυβερνητικών αποφάσεων. Οι ειδικοί, γιατροί και νομικοί, επιστρατεύτηκαν για να επικυρώσουν τη νομιμότητα αυτής της διαδικασίας. Οι νεκροί παράγονταν με το καντάρι, καθώς τα νοσοκομεία μετατράπηκαν σε μονάδες αντιμετώπισης κορωνοϊού. Καρκινοπαθείς, καρδιοπαθείς, αυτοάνοσα και όλα τα άλλα... ασήμαντα, σταμάτησαν να χειρουργούνται και να αντιμετωπίζονται με προτεραιότητα.

Η χώρα γέμισε «συνωμοσιολόγους» και «ακροδεξιούς αρνητές» μόνο και μόνο γιατί αυτή η μίνι χούντα που έζησε το κάθε κράτος, επιτεύχθηκε χάρη στην αγαστή πολιτική σύμπνοια όλου του πολιτικού σκηνικού. Δεξιά και αριστερά μας έκλεισαν με κοινή πρωτοβουλία στο σπίτι και ανέλαβαν από κοινού τη συκοφάντηση όσων αντιδρούσαν. Η αριστερά όμως, στα δικά μας ο ΣΥΡΙΖΑ, εκμεταλλεύτηκε και αυτή τον κορωνοϊό με κάποιο τρόπο. Είδε την πανδημία σαν ευκαιρία να φρεσκάρει τα αιτήματά της για το κράτος πρόνοιας και για προσλήψεις στα νοσοκομεία. Αλλά επίσης είδε την πανδημία και σαν μια ευκαιρία για να θυμίσει ότι είναι κάποιου είδους αριστερά· και μάλιστα αντιφασιστική (εδώ κλαίνε κι οι ρέγγες!). Έτσι, ενώ το ελληνικό κράτος επιστρέφει σε μια μετα-κόβιντ κανονικότητα, θυμήθηκε ότι έχει μεγάλο και σοβαρό πρόβλημα με την απείθαρχη εργατική νεολαία αυτής της χώρας –και ειδικά την πολυεθνική. Ενώπιον αυτού του σχεδίου η ντόπια αριστερά (ΚΚΕ και ΣΥΡΙΖΑ) βρίζει τους νεολαίους εργάτες όπου σταθεί κι όπου βρεθεί σαν «φασίστες» (ΕΠΑΛ), «ανήλικους εγκληματίες» (συμμορίες ανηλίκων) και «τυφλούς δολοφόνους» (οπαδοί) –ενίοτε και σαν σεξιστές!

Τελικά σε διεθνές και εγχώριο επίπεδο ο καθένας εκμεταλλεύτηκε την πανδημία για να πει τη γνώμη του για τη διαχείριση της νέας φάσης της παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης που έχει βαρέσει κόκκινο από το 2008. Τα κράτη βρήκαν αυτή την ευκαιρία να δείξουν πως μπορούν να πλακωθούν ελέω «κινδύνων για τη δημόσια υγεία». Τα ίδια κράτη που είναι μπλεγμένα σε έναν εμπορικό πόλεμο και καθυστερούν έναν κανονικό παγκόσμιο πόλεμο. Τα ίδια κράτη που τόσο ενδιαφέρθηκαν για την υγεία των πολιτών τους στον Α΄ και στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Είναι ο πόλεμος εδώ μια «μεταφορά»; Μια «αλληγορία»; Αν κρίνουμε από το μέτωπο Ρωσίας-Ουκρανίας όχι ακριβώς! Πριν 14 μήνες ένας σύντροφος είχε ρωτήσει σε μια εκδήλωση μας: πώς τελειώνει μια πανδημία; Πολύ καλή ερώτηση για την οποία η απάντηση φάνηκε, όπως και με το πείραμα της πανδημίας, με έναν εκκωφαντικό τρόπο. Ενώ η πανδημία έπεφτε σε τρίτο θέμα στις ειδήσεις, ένα άλλο αναπάντεχο γεγονός παρουσιαζόταν: η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Η σύνδεση μεταξύ των δύο γεγονότων δεν είναι μόνο χρονική. Είναι η ίδια γλώσσα, της επίλυσης της παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης δηλαδή, που τις συνδέει. Όσο μακριά κι αν είναι η Ουκρανία από τη σφαίρα των όσων μπορούμε να διατυπώσουμε με σιγουριά, δεν βρίσκεται εκτός πλανήτη. Ο ανταγωνισμός Κίνας-ΗΠΑ που όλο και περισσότερο παίρνει το όνομα ενός σίκουελ του Ψυχρού Πολέμου, δεν θα μπορούσε να διεξαχθεί εν απουσία του παλιού πρωταγωνιστή του πρώτου Ψυχρού Πολέμου, της Ρωσίας. Αυτή είναι μια οπτική για το πως θα μπορούσε να βλέπει κανείς αυτά τα γεγονότα με ένα βλέμμα που θα απέφευγε να χαθεί ανάμεσα στα χιλιάδες που ξερνάνε μέσα σε μια πολεμική σύρραξη οι πολεμικές προπαγάνδες.

Οπότε για να κάνουμε μια σούμα ως εδώ, τα καλά κράτη που ενδιαφέρονται για την υγεία των πολιτών τους και στην πραγματικότητα είναι έτοιμα για να πλακωθούν μεταξύ τους, όσο δεν το κάνουν ακόμα δηλαδή, διαχειρίστηκαν αυτή την «πανδημία» για να κάνουν το μόνο που θα μπορούσαν να κάνουν: να διαχειριστούν την καπιταλιστική κρίση. Εν τω μεταξύ, στο Βιλαμπάχο ακόμα μετράνε κρούσματα. Εμείς όμως, επειδή δεν μένουμε στο Βιλαμπάχο, πρέπει να συνεχίσουμε να υπάρχουμε με τα δικά μας μέσα, με μέσα δηλαδή άλλα από αυτά που μας δίνει ο θεαματικός κόσμος στον οποίο ζούμε.

Αν προσέξατε στο παραπάνω ιστορικό, τις λέξεις «ΜΜΕ/social media», «αριστερά», «ψυχρός πόλεμος», «πρόβλημα-νεολαία», «σεξισμός», «εισαγωγές» και ενδιαφέρεστε για παραπάνω πολιτική και ιστορική τεκμηρίωση ε, τότε πιάσατε το κατάλληλο περιοδικό στα χέρια σας! Αλλά για να μη νομίζετε ότι είμαστε τίποτα εφάμιλλο του «πεσιμιστικού ρεαλισμού» σε περιοδικό Εξαρχείων, σας ενημερώνουμε ότι ένας εξειδικευμένος στην αισιοδοξία συντάκτης του περιοδικού ανέλαβε να σας εμψυχώσει σοβαρά με ανταποκρίσεις από τις τρεις διαδηλώσεις του athens antifa με τίτλο «Όχι άλλες εξακριβώσεις!» και επεξήγηση γιατί υπάρχει και μια περίπτωση τελικά να σωθούμε! Εντωμεταξύ, ετοιμάζουμε τα επόμενα...

Οι περιπέτειες του Μίστερ Νόστιμου!

Αυτάρκεις οικονομίες και φετιχισμός του εμπορεύματος στον πόλεμο και την ειρήνη

Αγαπητοί αναγνώστες, ελπίζουμε το σωτήριο έτος 2022 να σας βρίσκει υγιείς. Για να κρατήσουμε τα επίπεδα της «υγείας» σας υψηλά είπαμε να γράψουμε αυτό το κείμενο. Διαβάζοντάς το, λοιπόν, θα καταλάβετε πως ο θησαυρός στο πιάτο σας, δηλαδή η μεσογειακή διατροφή, το πρότυπο διατροφής παγκοσμίως, σχετίζεται με την Ιταλία του μεσοπολέμου και τον Μουσολίνι. Έχετε την ευκαιρία επίσης να διαβάσετε τι έπαθε το καημένο το ντονέρ και εξαφανίστηκε από τα σουβλατζίδικα της χώρας, αλλά και πως ο σημερινός χοιρινός γύρος είναι δουλειά της χούντας. Αυτά για τώρα, τα υπόλοιπα παρακάτω.

Στην αφίσα για την φασιστική παρακαταθήκη ενάμιση χρόνου καραντίνας, που βγάλαμε το καλοκαίρι του 2021, με τίτλο «Δεν θα συνηθίσουμε ρε την πόλη-στρατόπεδο!» γράφαμε μεταξύ άλλων πως η εργασία όλο και περισσότερο προσαρμόζεται σε πολεμικές συνθήκες, όλο και περισσότερο τα περιβόητα «λεφτά μας» γίνεται κατανοητό ότι δεν είναι ακριβώς δικά μας, αλλά διοχετεύονται όπου θέλει το κράτος. Διαπιστώσαμε ουσιαστικά με την καραντίνα ότι η ελευθερία ισούται με την ελευθερία της κατανάλωσης και ότι ακόμα κι αυτή η περιβόητη ελευθερία της κατανάλωσης δεν είναι και τόσο ελευθερία, γιατί το πού ξοδεύουμε τον μισθό μας το κανονίζει το κράτος. Δηλαδή, στην περίοδο που τα κράτη κλείνονται στον εαυτό τους επιδιώκεται με κάθε μέσο η μείωση των εισαγωγών και κατά συνέπεια η ενίσχυση των εθνικών παραγωγικών μονάδων ή ακόμα και η επινόηση νέων πεδίων παραγωγής εντός των εθνικών συνόρων.

Παρακάτω λοιπόν, θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε κάμποσα παραδείγματα που δείχνουν το ιστορικό βάθος αυτής της διαδικασίας σε εμπόλεμες και μη εποχές. Βασικά, πολιτικές εθνικής οικονομίας που πλασάρονται ως πολιτικές υγείας μέσω της διατροφής.

Το σώμα σου ανήκει στο Φύρερ!

Η διατροφή ήταν πολύ σημαντική για τους ναζί καθώς το υγιές και ισχυρό ναζιστικό κράτος απαιτούσε υγιή και ισχυρά σώματα. Οι ναζί διατροφολόγοι έκαναν κατά μέτωπο επίθεση στη διατροφή των Γερμανών που κατανάλωναν υπερβολικά κρέας, γλυκά και λίπος, συμβουλεύοντάς τους να την εμπλουτίσουν με φρούτα, λαχανικά και δημητριακά. Ήθελαν μια διατροφή που θα μείωνε την εμφάνιση παθήσεων όπως ο καρκίνος και οι καρδιοπάθειες και θα αύξανε την παραγωγικότητα της εργασίας και τη μυϊκή δύναμη του στρατού. Επιπλέον, «θα βοηθούσε την προσπάθεια του καθεστώτος να ελευθερώσει τη Γερμανία από την εξάρτησή της από εισαγωγές ξένων τροφών, μια όχι ασήμαντη πλευρά στις επιδιώξεις του ναζιστικού κόμματος για οικονομική ανεξαρτησία.» [1]

Έτσι, αντικατέστησαν την 'επαναστατική ανακάλυψη των Γάλλων' –το λευκό ψωμί– με το μαύρο. Το 1939 μια ομάδα ειδικών στο Βερολίνο, με επικεφαλής τον ναζί γιατρό Λεονάρντο Κόντι, με τον ευφάνταστο τίτλο «Επιτροπή του Ράιχ για το ψωμί ολικής αλέσεως», πλάσαρε το ψωμί ολικής άλεσης λέγοντας πως είναι ζωτικής σημασίας για τον πόλεμο αφού θα μπορούσε η Γερμανία να εξασφαλίσει την αυτοτροφοδοσία της· κοινώς δεν θα χρειαζόταν να κάνει εισαγωγές. Ο ναζί γερμανός γιατρός έλεγε πως «η μάχη για το ψωμί είναι αγώνας για τη δημόσια υγεία». [2] Διαβάζοντας τα παραπάνω καταλάβαμε ότι οι λόγοι περί δημόσιας υγείας ποτέ δεν ήταν απλά για το καλό της «υγείας». Μετά ήρθε ο Borowski...

> *«Και αφού ούτε σήμερα ο κόσμος παρασύρθηκε απ' τον αέρα, παίρνω ένα καινούργιο κομμάτι χαρτί, το τοποθετώ πάνω στο γραφείο μου σχολαστικά, και κλείνοντας τα μάτια μου προσπαθώ να βρω μέσα μου ένα τρυφερό συναίσθημα για τους εργάτες που σφυροκοπάνε τις ράγες, για τις χωριάτισσες με το ξινό υποκατάστατο (Ersatz) κρέμας, τα τρένα γεμάτα από εμπορεύματα, τον ουρανό που ξεθωριάζει πάνω απ' τα χαλάσματα, για τους περαστικούς το δρόμο από κάτω προσφάτως εγκατεστημένα παράθυρα, ακόμα και για την γυναίκα μου που πλένει τα πιάτα στην εσοχή της κουζίνας.»* [3]

Καθώς μεταφράζαμε το βιβλίο του Ταντέους Μπορόφσκι, *Κυρίες και Κύριοι από δω για τα αέρια*, πέσαμε πάνω σ' αυτή την παράγραφο, στην οποία ο Borowski αφηγείται τη ζωή στην Πολωνία μετά τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Διαβάζοντας τη γερμανική λέξη Ersatz αναρωτηθήκαμε τι διάολο σημαίνει. Αρχίσαμε λοιπόν να το ψάχνουμε και ένας καινούριος κόσμος ανοίχτηκε μπροστά μας: ο κόσμος της διατροφής στη ναζιστική Γερμανία.

Ersatz στα γερμανικά σημαίνει υποκατάστατο. Όταν οι σύμμαχοι κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου απέκλεισαν τα λιμάνια της Γερμανίας και, κατά συνέπεια, περιόρισαν το θαλάσσιο εμπόριό της, την ανάγκασαν μαζί με την Αυστροουγγαρία να δημιουργήσει υποκατάστατα προϊόντων όπως τρόφιμα και χημικές ενώσεις. Κατά τη διάρκεια του πολέμου πωλήθηκαν στη Γερμανία περισσότερα από 11.000 Ersatz προϊόντα ανάμεσα τους και το Ersatzbrot (υποκατάστατο ψωμιού). Το Ersatzbrot ήταν φτιαγμένο από σίκαλη, πατάτα, άχυρα και 'αλεύρι δέντρου', [4] δηλαδή πριονίδια. Το ξύλο ήταν ένα από τα βασικά συστατικά στα Ersatz προϊόντα. Ρούχα και παπούτσια φτιαγμένα από ξύλο, μαρμελάδες με ξύσματα ξύλου ώστε να δίνουν την ψευδαίσθηση ότι είναι φτιαγμένες από πραγματικά φρούτα με κουκούτσια κ.α. Το τετραετές οικονομικό πλάνο που σχεδίασε ο Χίτλερ το 1936, ήταν ένα σχέδιο για μια ανεξάρτητη οικονομικά Γερμανία, ισχυρή να αντέξει αποκλεισμούς σε συνθήκες πολέμου. Ήταν μια οργανωμένη οικονομία πολέμου ικανή να μην εξαρτάται από πρώτες ύλες από άλλες χώρες. Έφτιαξε διυλιστήρια πετρελαίου, εργοστάσια αλουμινίου

και μια βιομηχανία συνθετικών υλικών Ersatz για να μην επηρεάζεται από τις ελλείψεις ορισμένων πρώτων υλών. Το θέμα πάλι δεν ήταν η υγεία αλλά η οικονομία. Τα Ersatz προϊόντα ήταν η χρυσή τομή μεταξύ των συνηθειών του 'λαού' και των αναγκών του κράτους. Άλλη μια μεγάλη επιτυχία του γερμανικού φασισμού!

Μακαρόνια vs ρύζι, μια μάχη

Ένα ακόμη κράτος που ενδιαφέρθηκε για τη διατροφή και την υγεία του πληθυσμού του ήταν και η Ιταλία του Μουσολίνι. Για να διατηρηθεί το βιοτικό επίπεδο σταθερό και να αποφευχθούν οι εισαγωγές, ο Μουσολίνι και οι υπουργοί του έπρεπε να πείσουν τους Ιταλούς για τα οφέλη μιας απλής διατροφής. Από το 1928, οι Ιταλοί βομβαρδίστηκαν με προπαγάνδα για την κατανάλωση εγχώριων προϊόντων, που τόνιζε την πολιτική χρησιμότητα και τα οφέλη για την υγεία. Ένας από τους δημοφιλέστερους τρόπους προπαγάνδισης των ντόπιων προϊόντων ήταν οι γιορτές τροφίμων, οι οποίες περιλάμβαναν το Φεστιβάλ Ψωμιού, το Εθνικό Φεστιβάλ Σταφυλιού, την Ετήσια Έκθεση Καλλιέργειας Φρούτων και μια Εθνική Ημέρα για την Προπαγάνδα του Ρυζιού.

Στο φεστιβάλ ψωμιού (*festa del pane*), που ιδρύθηκε το 1929, συμμετείχαν συνομοσπονδίες ντόπιων φασιστών αρτοποιών οι οποίοι μοίραζαν τζάμπα σάντουιτς στον κόσμο, μαζί με φυλλάδια που τόνιζαν την ανάγκη μη σπατάλης του σιταριού. Η φασιστική προπαγάνδα τόνιζε συνεχώς τα οφέλη για την υγεία του ψωμιού ολικής αλέσεως επειδή χρειαζόταν λιγότερο σιτάρι από το λευκό ψωμί. Μάλιστα ο Ιταλός γιατρός, πανεπιστημιακός και πολιτικός Giuseppe Tallarico, σε μελέτες του για τη σύνδεση τροφής και φυλής, έγραφε πως το ψωμί ολικής άλεσης συνδέεται με τη γονιμότητα. [5]

Ένας άλλος τρόπος διατήρησης των αποθεμάτων σιταριού ήταν η προώθηση του ρυζιού αντί για τα μακαρόνια. Η πλούσια παραγωγή ρυζιού

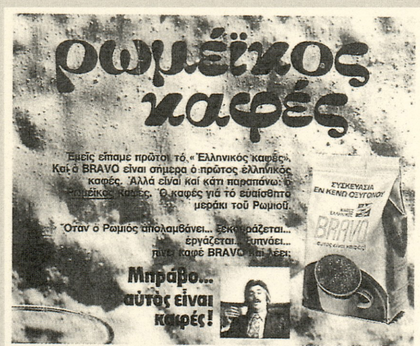

«Μη στερείτε το ψωμί από τα παιδιά των εργατών μας. Αγοράστε ιταλικά προϊόντα» γράφει η αφίσα. Τον Mr. rice guy, Filippo Tommaso Marinetti, τσακώνει ο φακός να τρώει μακαρόνια την ίδια στιγμή που στο Φουτουριστικό μανιφέστο της Ιταλικής κουζίνας έγραφε ότι το μακαρόνι «δεν είναι εύκολο να μασηθεί, και οι άνθρωποι που το καταβροχθίζουν γίνονται άτονοι, χωρίς ενέργεια και, αν είναι άντρες, γίνονται θηλυπρεπείς». [8] Στη διπλανή φωτό, μοναδικό ενσταντανέ του Μουσολίνι να μαζεύει σιτάρι για τον λαό!

Υποσημειώσεις

[1] Proctor N. Robert, *The Nazi War on Cancer,* New Jersey: Princeton, 1999.
[2] Ξένια Κουναλάκη, «Ο Χίτλερ και το ψωμί», *Καθημερινή*, 28/02/2019.
[3] Ταντέους Μπορόφσκι, *Κυρίες και Κύριοι από δω για τα αέρια*, Αθήνα: 0151, 2020.
[4] Dawn Trimble Bunyak, *Our Last Mission: A World War II Prisoner in Germany*, Norman: University of Oklahoma Press, 2005.
[5] Carol Helstosky, «Fascist food politics: Mussolini's policy of alimentary sovereignty», *Journal of Modern Italian Studies*, vol. 9 (1), 2004, σ. 1-26.
[6] Ellen Gutoskey, «Anti Pasta: When Italian Futurist tried to ban pasta in Italy», *mentalfloss.com*, 02/12/2020.
[7] Carol Helstosky, ό.π., 2004.
[8] «Εφόσον ο γιατρός είναι πεισμένος φασίστας...», *antifa* #74, 03/2021, σελ.25.

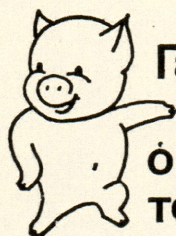

«Η έκφραση τούρκικος καφές ενοχλεί τους ρατσιστές και σοβινιστές της Αθήνας. Εδώ και λίγα χρόνια αγωνίζονται να λανσάρουν τον όρο ελληνικός (ή τουλάχιστον βυζαντινός) καφές. Στον κατάλογο ενός περιονύμου ζαχαροπλαστείου του Μπιντέ είδα να αναγράφονται, χώρια ο ελληνικός, και χώρια, ο τούρκικος καφές! Δεν κατάλαβα ποτέ μου τι είδους ρόφημα είναι ο ελληνικός καφές. Καταλαβαίνω όμως θαυμάσια ποιους φασίστες εξυπηρετούν οι διαφημίσεις τύπου ΕΜΕΙΣ ΤΟΝ ΛΕΜΕ ΕΛΛΗΝΙΚΟ!!!». Έγραφε ο Ηλίας Πετρόπουλος το 1979. [9]

Γιος Ερντογάν: «Όταν πηγαίνετε στα Starbucks να πίνετε τουρκικό καφέ»

Κατά τη διάρκεια ομιλίας του στο Τούρκικο Ίδρυμα Νεολαίας τον Μάρτιο του 2022, ο γιός του Ταγίπ Ερντογάν, Μπιλάλ, παρότρυνε τους νέους να πίνουν τούρκικο καφέ στα starbucks ώστε να γίνει η Τουρκία μια ισχυρή χώρα. Χαρακτηριστικά είπε: "Δεν σας λέω να μην πάτε στα Starbucks ή να μην πιείτε latte. Αλλά μην περιφρονείτε τον τουρκικό καφέ. Θα φάτε χάμπουργκερ, αλλά δεν θα παραμελήσετε την μπαφρέϊκη πίτα". Από κάτω Οι αυτοκτονικές τάσεις του Μίστερ Νόστιμου όπως αποτυπώθηκαν στις διαφημίσεις

Γειά σας. Είμαι ό φίλος σας τό γουρουνάκι.

Νομίζω πώς αὐτή εἶναι μιά καλή εὐκαιρία νά συστηθοῦμε, γιατί θέλω νά πιστεύω ότι θά γίνωμε φίλοι. Βλέπετε, ὑπάρχουν πολλά πράγματα ποὺ δέν θά ξέρετε γιά μένα, γιατί ἐγώ εἶμαι ἡ καινούργια γενιά τῆς οἰκογενείας μου, καὶ ζῶ μὲ τελείως διαφορετικὸ τρόπο ἀπὸ τοὺς παππούδες μου.
Σήμερα, στὴν Ἑλλάδα, κυριολεκτικά μᾶς μοσχαναθρέφουν. Ζοῦμε σὲ ὡραία, καθαρά σπίτια καὶ μᾶς φροντίζουν μὲ σχολαστική προσοχὴ - τί θά φᾶμε, τί θά πιοῦμε, ποῦ θά μεγαλώσωμε! Καὶ κάτι ἀκόμη: προσέχουν καὶ τὴ διαιτά μας, γιά νά μὴν παχύνωμε. Αὐτό, βέβαια, ἐμᾶς δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει καὶ πολύ! Ἐνδιαφέρει, ὅμως, ἐσᾶς, ποὺ δὲν σᾶς ἀρέσουν τὰ περιττὰ λίπη.
Βλέπετε, λοιπόν, πὼς τρώγοντας χοιρινό, θά φᾶτε ἕνα νοστιμώτατο καὶ πολύ τρυφερὸ ψαχνό, ποὺ - μεταξύ μας! - θά σᾶς κοστίση καὶ πιὸ φθηνά ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἄλλο κρέας.
Καὶ κάτι πολύ σπουδαῖο, ποὺ ἴσως νά μὴν τὸ ξέρετε: μπορεῖτε νά τὸ μαγειρέψετε μ' ἕνα σωρὸ τρόπους, ζεστὸ ἢ κρύο καὶ νά καταπλήξετε τοὺς φίλους καὶ τὴν οἰκογένειά σας.

στην Ιταλία σε αντίθεση με τα μακαρόνια που απαιτούσαν την εισαγωγή σιταριού για την παρασκευή τους, ήταν ο λόγος αυτής της μεγάλης αλλά αποτυχημένης τελικά προπαγάνδας. «Τα ζυμαρικά ήταν ένα παλιομοδίτικο φαγητό, που εξαπατούσε τους ανθρώπους να πιστεύουν ότι ήταν θρεπτικό και τους έκανε βαρείς, κτηνώδεις, σκεπτικούς, αργούς και απαισιόδοξους» [6] έλεγε η καμπάνια.

Μετά την ίδρυσή του το 1928, το Εθνικό Συμβούλιο Ρυζιού (*Ente Nazionale Risi*) έφερε το ρύζι στον λαό: ειδικά φορτηγά ρυζιού μοίραζαν δωρεάν σακούλες ρυζιού και δείγματα ριζότο στους Ιταλούς. Το σχέδιο-ρύζι ομολογουμένως απέτυχε καθώς οι Ιταλοί ήταν αρκετά καχύποπτοι προς το ρύζι, αφού το είχαν συνδέσει με την πείνα και με τις μερίδες ρυζιού που τάιζαν τους στρατιώτες κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκόσμιου. [7]

Οι καφέδες, τα ποτά και το σουβλάκι έχουν κλείσει τα καλύτερα τα κράτη

Το ελληνικό κράτος δεν υπολειπόταν της τεχνικής ελέγχου της κατανάλωσης με βάση τις οικονομικές του ανάγκες. Η καμπάνια υπέρ των ελληνικών προϊόντων –και κατά συνέπεια υπέρ των ελλήνων παραγωγών– χτίζεται χρόνια τώρα, πολύ πριν τα ελληνικά σημαιάκια μπουν σε συσκευασίες προϊόντων μαζί με τον χαρακτηρισμό «Ελληνικό προϊόν». Η εθνικοποίηση του ελληνικού καφέ για παράδειγμα, καθιερώθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1970 από την εταιρεία «Bravo». Η τούρκικη εισβολή στην Κύπρο το 1974 ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το φλυτζάνι του καφέ των ελλήνων. Έτσι η εταιρεία «Bravo» ως ένδειξη διαμαρτυρίας (μην πάει το μυαλό σας πουθενά αλλού) άρχισε να αναγράφει στις συσκευασίες της «ελληνικός καφές» απευθύνοντας στους καταναλωτές την ερώτηση «Πώς τον λέτε τον καφέ; Εμείς τον λέμε Ελληνικό!». Αγοράζοντας λοιπόν ένα προϊόν με μια ελληνική σημαία στη συσκευασία στηρίζεις τα ελληνικά αφεντικά και όχι τα ξένα! Αρκεί επίσης ένα ελληνικό σημαιάκι σε ένα προϊόν για να γίνει κατευθείαν ποιοτικά ανώτερο.

Αντίστοιχα, στη δεκαετία του 1970 οι διαφημίσεις, πέρα από την κατανάλωση ελληνικού καφέ, επιδοκίμαζαν την κατανάλωση χοιρινού κρέατος ως καθαρού και υγιεινού ντόπιου κρέατος, το οποίο εκτρέφεται σωστά σε όμορφα και καθαρά χοιροστάσια. Σε ένα άρθρο της *Απογευματινής* με τίτλο «Οι Έλληνες πρέπει να μάθουν να τρώνε χοιρινό» διαβάζουμε ότι «ο υφυπουργός Εθνικής Οικονομίας επί της Γεωργίας κ. Παπαπαναγιώτου ανέφερε σειρά επιχειρημάτων για την ποιότητα και την θρεπτική αξία του κρέατος αυτού στο οποίο συγκεντρούνται άπαντα τα θρεπτικά και υγιεινά πλεονεκτήματα, τα οποία δύνανται να το καταστήσουν περισσότερον προσιτόν εις τον ελληνικόν λαόν». [10] Αυτή η ξαφνική έκρηξη αγάπης για το χοιρινό δεν είχε να κάνει βέβαια ούτε με την υγεία ούτε με τη θρεπτικότητα. Στην πραγματικότητα, το ελληνικό κράτος της περιόδου είχε ξεκινήσει έναν χαμηλής έντασης πόλεμο ενάντια στο ντονέρ. [11] Το ντονέρ, ως μοσχαρίσιο και αρνίσιο κρέας, απαγορεύτηκε με αγορανομική διάταξη. Και μπορεί η προπαγάνδα της εποχής, σε τηλεοράσεις, ραδιόφωνα και εφημερίδες να μιλούσε για το ανθυγιεινό ντονέρ αλλά ο πραγματικός στόχος της Χούντας ήταν να ρίξει τις εισαγωγές των κρεάτων που εισήγαγε η χώρα. Το χοιρινό δεν ήταν «υγιεινό» λοιπόν, αλλά απλά φτηνό και έτσι εθνικά ωφέλιμο. Πλην της απαγορευτικής αγορανομικής διάταξης, το κράτος των συνταγματαρχών μοιράζοντας πολλά και μεγάλα δάνεια για χοιροστάσια σε ντόπιους αγρότες στόχευε να αυξήσει την παραγωγή του χοιρινού. Μασκότ της διαφημιστικής εκστρατείας υπήρξε ο «Μίστερ Νόστιμος».

Την ίδια περίοδο, μέχρι και το 1980, το ελληνικό κράτος περιόρισε την εισαγωγή ουίσκι. Το ουίσκι έχαιρε ιδιαίτερης προτίμησης καθώς θεωρούνταν ανώτερο ποτό, ενώ η βότκα λόγω της εγγύτητάς της με τον κομμουνισμό, στη διάρκεια της χούντας είχε ελάχιστη κατανάλωση. Σχεδόν μέσα σε μια δεκαετία από το 1969 έως το 1980 η κατανάλωση ουίσκι είχε ενδεκαπλαστιαστεί ενώ η κατανάλωση ρακής και ούζου είχε μειωθεί σημαντικά· έτσι η Ελλάδα έφτασε να είναι από τις πρώτες χώρες κατανάλωσης ουίσκι παγκοσμίως. Οι οικονομικές ανάγκες του κράτους μετά την πτώση της χούντας ώθησαν διάφορες ελληνικές

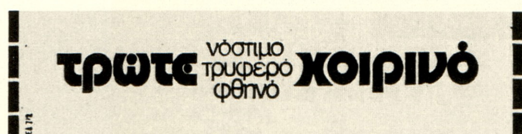
εταιρείες να παράγουν ελληνικό ουίσκι. Το ζήτημα, όμως, ήταν πως το σκωτσέζικο θεωρούνταν το μόνο «αυθεντικό» ουίσκι. Έγινε λοιπόν αυτό που φαντάζεστε. Κάποιες ελληνικές εταιρείες εισαγωγής ποτών άρχισαν να παράγουν το δικό τους ουίσκι, το οποίο προσπάθησαν να προβάλουν ως 'σκωτσέζικο'. Άρχισαν δηλαδή να χρησιμοποιούν διάφορα σύμβολα στα μπουκάλια των ουίσκι που δήθεν συνδέονταν με τη Σκωτία: από αγγλικά εμβλήματα και κιλτ μέχρι λιοντάρια και μονόκερους. [12] Παρόλα αυτά το σχέδιο ελληνικό ουίσκι δεν έπιασε, ίσως γιατί φωτογραφίες του Ανδρέα να χορεύει ζεϊμπέκικο στα μπουζούκια πίνοντας μαύρο τζόνι είχαν κατακλύσει τις εφημερίδες.

Αυτή η διαδικασία να παρουσιάζονται τα ξένα προϊόντα σαν μοντέρνα και ανώτερα αποτυπώνεται με ακρίβεια στο τηλεοπτικό σποτ της καμπάνιας «ο επιμένων Ελλη-νικά!» [14] του 1984. Η πλοκή του σποτ πάει κάπως έτσι: Ο Λαλάκης πάει στον ΟΑΕΔ να πάρει το επίδομα ανεργίας. Μέχρι να φτάσει στο γκισέ μάς απαριθμεί ενθουσιασμένος ένα ένα τα εισαγόμενα ρούχα που φοράει. «Μπουφανάκι; Εισαγωγής... Μοντελάκι ο δικός σου, έτσι;» Φτάνει λοιπόν στο γκισέ, ζητάει το επίδομά του κι εκεί τον περιμένει μια δυσάρεστη έκπληξη που τον κάνει να χάσει τον ενθουσιασμό του. Μια φωνή από το βάθος ακούγεται να λέει: «Αγοράζοντας εισαγόμενα την... πληρώνουμε όλοι! Γιατί έτσι ενισχύουμε την ανεργία και τον πληθωρισμό. Γι' αυτό ο ΕΠΙΜΕΝΩΝ ΕΛΛΗ-ΝΙΚΑ!». Μετά από το διαφημιστικό σποτ, την ίδια χρονιά, ακολούθησε η ταινία «Λαλάκης ο εισαγόμενος», για να υπενθυμίζει στους καταναλωτές πόσο σημαντική είναι η κατανάλωση εγχώριων προϊόντων.

Γευστικά συμπεράσματα

Τι καταλάβαμε τώρα εμείς από όλα αυτά; Σίγουρα ότι το κράτος δε νοιάζεται για την υγεία μας ή τέλος πάντων νοιάζεται μόνο στο μέτρο που αυτή θα εξυπηρετεί την εθνική οικονομία. Την περίοδο κλεισίματος των κρατών στον εαυτό τους η οικονομία μοιάζει όλο και περισσότερο με οικονομία πολέμου, δηλαδή το χρήμα διανύει προκαθορισμένες διαδρομές. Διαδρομές όπως η προώθηση του πλαστικού χρήματος με τα λεφτά να μένουν εντός των τραπεζών, η μείωση των εισαγωγών και η προώθηση των «ντόπιων» προϊόντων, η άνοδος της βίντατζ και σέκοντ-χαντ κουλτούρας, ο υγιεινισμός με υποκατάστατα προϊόντα κ.τ.λ.

Η πολιτική αυτή εφαρμόζεται αφενός μέσω του κρατικού μονοπωλίου της βίας, όπως για παράδειγμα η απαγόρευση του ντονέρ με αγορανομική διάταξη, αφετέρου μέσω της ιδεολογίας. Τα σλόγκαν των διαφημίσεων του μίστερ νόστιμου για παράδειγμα μας θυμίζουν αρκετά τις σημερινές διαφημίσεις για τα υγιεινά προϊόντα. Η μισή δουλειά λοιπόν επιτυγχάνεται με τη βία και η άλλη μισή με το μπλα μπλα. Οικολογία, πατριωτισμός, σωματική υγεία, ευεξία, ανακύκλωση... Σε μια κοινωνία κτηνώδους ατομικισμού λοιπόν, ο φετιχισμός του εμπορεύματος αποκτά τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά. Αντίστοιχα, σε μια εθνοπατριωτική κοινωνία ο φετιχισμός του εμπορεύματος αποκτά εθνικιστικά χαρακτηριστικά, όπως ο ελληνικός καφες. Η προσπάθεια του κράτους να καταναλώνουμε «ντόπια» προϊόντα μεταφράζεται σαν «ενδιαφέρον για την υγεία μας», οπότε είναι χρήσιμο κανείς να παρακολουθεί πάντα πίσω από την ιδεολογία περί υγείας, τις διαδρομές των υλικών συμφερόντων του κράτους. Ο δικός μας τρόπος, βέβαια, να κρατάμε την «υγεία» μας σε υψηλά επίπεδα είναι να βρισκόμαστε και να συζητάμε για όλα αυτά που φαινομενικά μοιάζουν άσχετα με ιούς, σεισμούς και καταποντισμούς. Για να μη ξεχάσουμε κι αυτά που ξέραμε.

Αν αποσυνθέσεις την Ελλάδα, στο τέλος θα δεις να σου απομένουν, ένα ζεϊμπέκικο, ένα ουίσκι και το ΠΑΣΟΚ...

Αν αναρωτιέστε κι εσείς τι διάολο κάνουν με τόσες φραγκοσυκιές τα ελληνικά νησιά, ιδού η απάντηση... ελληνική τεκίλα που λέγεται μεκίλα! «Ζήτησα λοιπόν από το γενικό χημείο του κράτους, που με εποπτεύει, να μου δώσει την άδεια να αποστάξω φραγκόσυκα και αν είναι απόσταγμα καλό, να φτιάξω ποτό. Το χημείο μου έδωσε την άδεια, να παράγω 10 λίτρα, να το αναλύσουν και αν είναι καλό, να μου δώσουν την άδεια για παραγωγή, για να το διαθέσω στο κοινό. Οι αναλύσεις του χημείου έδειξαν, ότι το απόσταγμα από τα φραγκόσυκα ήταν πρώτης ποιότητας και με προέτρεψαν να ιδρύσω αποσταγματοποιία, για να αποστάξω νόμιμα τα φραγκόσυκα, να πληρώνω τους φόρους οινοπνεύματος στο κράτος και να το διαθέσω, να πωλείται στα καταστήματα.» [13] Στην υγειά μας ρε παιδιά!

Υποσημειώσεις

[9] Πετρόπουλος Ηλίας, *Ο τούρκικος καφές εν Ελλάδι*, Αθήνα: Νεφέλη, 2019, σελ.81.
[10] «Οι Έλληνες πρέπει να μάθουν να τρώνε χοιρινό», *Απογευματινή*, Δεκέμβριος 1971.
[11] «Απαγορεύσεις στην Ελλάδα: Από τη «φούστα» του Πάγκαλου στον αντικαπνιστικό νόμο», *Έθνος*, 02/12/2019.
[12] Τρύφων Μπαμπίλης, «Ουίσκι σε αφθονία. Μεταπολίτευση, διεθνής καπιταλισμός και εθνογραφικές πτυχές της νεωτερικότητας στην Ελλάδα», *Μεταπολίτευση, η Ελλάδα στο μεταίχμιο δυο αιώνων*, Αθήνα: Θεμέλιο, 2015.
[13] «Μεκίλα: Η βραβευμένη ελληνική τεκίλα φτιάχνεται με φραγκόσυκα από την Αμοργό», *newsbomb.gr*, 02/01/2022.
[14] «Ο επιμένων ΕΛΛΗΝΙΚΑ», *youtube*, 09/02/2012.

«Όχι άλλες εξακριβώσεις!»

μια αποτίμηση των αυτόνομων διαδηλώσεων σε Καλλιθέα, Πειραιά και Νίκαια

Στις 12 του περασμένου Νοέμβρη και στις 18 του Δεκέμβρη έγιναν δύο διαδηλώσεις στην Καλλιθέα και τον Πειραιά αντίστοιχα, στις οποίες συμμετείχαμε μαζί με το συλλογικό σώμα του Athens Antifa. Ακολούθησε μια μοτοδιαδήλωση στις γειτονιές του Κορυδαλλού και της Νίκαιας στις 4 Φλεβάρη. Κεντρικό σύνθημα αυτών των διαδηλώσεων ήταν το «Όχι άλλες εξακριβώσεις». Το πολιτικό τους σκεπτικό ήταν το εξής. Την περίοδο από το καλοκαίρι και μετά η δημόσια συζήτηση, όπως διαμορφώθηκε από τον κρατικό λόγο σε όλα τα επίπεδα, επικεντρωνόταν στο ζήτημα του εμβολίου φτιάχνοντας τα γνωστά δίπολα· εμβολιαστές/ αντιεμβολιαστές, υπέρ-του-εμβολίου/ κατά-του-εμβολίου. Εμείς, από τη μεριά μας, είπαμε να κάνουμε σαφή την (πρακτική και πολιτική) **προϋπόθεση** της παραπάνω συζήτησης. Σκεφτήκαμε, δηλαδή, πως η όλη κουβέντα για το εμβόλιο πετυχαίνει δύο πράγματα. Αφενός να επικυρώνει ξανά και ξανά την άποψη πως το ζήτημα είναι (και) ιατρικό/βιολογικό: το εμβόλιο κάνει καλό στην υγεία μας ή κάνει κακό; Αφετέρου να αποκρύπτει το γεγονός πως σε όλο το φάσμα της ζωής μας απαιτείται πλέον ένας παραπάνω έλεγχος, μια ακόμη πειθάρχηση. Κοινώς, είτε με rapid test, είτε με εμβόλιο το ζήτημα είναι να κουβαλάμε πάνω μας ένα ακόμη πιστοποιητικό!

Εξάλλου, αυτές τις δύο μεθόδους δεν είναι η πρώτη φορά που τις βλέπουμε να ξετυλίγονται μπροστά μας. Αντίστοιχη συζήτηση είχε γίνει για τη μάσκα, η οποία τελικά μας έμεινε ως ένα ακόμη πειθαρχικό μέτρο, ως ένα σύμβολο της δύναμης του κρατικού-επιστημονικού λόγου.

Είμαστε antifa απ' όλη την Αθήνα,
δεν θέλουμε εξακρίβωση ούτε καραντίνα!

Τα πιστοποιητικά όποιο όνομα κι αν έχουν (rapid, εμβολιασμού, νόσησης) είναι τμήμα των κρατικών πολιτικών. Θέτοντας στο κέντρο τους μια υγειονομική εξακρίβωση στοιχείων, διαμορφώνουν κατηγορίες πολιτών, μας επιβάλλουν τι επιτρέπεται και τι απαγορεύεται να κάνουμε σε κάθε πτυχή της ζωής μας. Μας εξοικειώνουν ακόμη περισσότερο με την πειθάρχηση καθώς το πιστοποιητικό πρέπει να επιδεικνύεται σε όλα τα πεδία του δημόσιου χώρου: μπαρ, σχολεία, δημόσιες υπηρεσίες, μαγαζιά ένδυσης, γήπεδα, πανεπιστήμια, καφετέριες, σινεμά είναι χώροι στους οποίους ελέγχονται η ταυτότητα και το πιστοποιητικό. Οι πειθαρχικές αρμοδιότητες των μπάτσων πλέον χορηγούνται επίσημα σε εκείνους που είχαν ήδη την εξουσία στους χώρους εργασίας (αφεντικά, ιδιοκτήτες, διευθυντές) ενώ πλέον και διάφοροι υπάλληλοι (πολλοί/πολλές εκ των οποίων σίγουρα δεν ψήνονται να μετατραπούν σε μπάτσους) σε μαγαζιά και καφετέριες αποκτούν την εξουσία ερώτησης, άρα και ελέγχου.

Αυτή η διαδικασία είναι μια διευρυμένη «εξακρίβωση στοιχείων». Οι αστυνομικές ερωτήσεις «*ποιος είσαι;*» και «*τι κάνεις εδώ;*» που γίνονται από ανθρώπους που φοράνε στολή (άρα, όντας 'πιστοποιημένοι' να ασκούν βία) είναι βαθιά πειθαρχικές· πράγμα που γνωρίζουν από πρώτο χέρι οι μετανάστες και οι μετανάστριες, οι μειονοτικοί πληθυσμοί ανά την επικράτεια, όσοι και όσες τυχαίνει να αράζουν έξω το βράδυ. Η πειθαρχική διάσταση των ερωτήσεων αποτυπώνεται στο άγχος και την πίεση που δημιουργούν καθώς προϋποθέτουν την ενοχή και την παρανομία επειδή κάποια κυκλοφορεί στον δημόσιο χώρο. Και φυσικά η πειθαρχική τους διάσταση επικυρώνεται κάθε φορά που τις ακούμε, ανεξάρτητα από το αν θα μας τραβήξουν στο τμήμα ή όχι.

Η διεύρυνση της διαδικασίας εξακρίβωσης μέσω ενός χαρτιού επιπλέον της ταυτότητας –δηλαδή του εγγράφου που αποδεικνύει τη νόμιμη παραμονή στη χώρα– λειτουργεί με δύο τρόπους: αφενός ασκεί καθολικότερη πίεση επειδή αφορά κάθε πτυχή της καθημερινότητας (δουλειά, εκπαίδευση, διασκέδαση, κατανάλωση). Αφετέρου ολοένα και περισσότερες κατηγορίες ανθρώπων αποκτούν τον ρόλο του μπάτσου, μιας και καλούνται να ελέγξουν το αν εφαρμόζονται οι κρατικοί κανόνες σε μικροεπίπεδο. Αυτό που άτυπα συνέβαινε με τη χρήση της μάσκας τώρα επικυρώθηκε κρατικά μέσω της επίδειξης είτε του πιστοποιητικού εμβολιασμού, είτε του πιστοποιητικού νόσησης, είτε του rapid τεστ: η προσπάθεια να φτιαχτεί μια κοινωνία στην οποία θα κυριαρχεί η ρουφιανιά· μια κοινωνία στην οποία ο ένας επιτηρεί τον άλλο, ενώ το κράτος διαχωρίζει τον πληθυσμό του σε κατηγορίες/επίπεδα νομιμότητας.

Το κράτος, ωστόσο, είναι μηχανισμός· δηλαδή, κοιτάζει πληθυσμό δεν κοιτάζει τα άτομα το καθένα ξεχωριστά. Έτσι, ο διαχωρισμός του πληθυσμού σε κατηγορίες είναι ιδιαίτερα χρήσιμος και παραγωγικός (από τη σκοπιά του κράτους) όταν συνδεθεί με υπολογισμούς σε συγκεκριμένες όψεις της μακροοικονομίας. Οι κρατικοί υπολογισμοί στηρίζονται στη συλλογή στατιστικών δεδομένων (σε επίπεδα πληθυσμού) προκειμένου να δοκιμαστούν μετά τα ερωτήματα που αφορούν στην 'υγεία του πληθυσμού' (βλ. οικονομικά συμφέροντα του ελληνικού κράτους σε σχέση με τους ανταγωνιστές του). [1] Έτσι, βλέπουμε να αποθαρρύνεται η κατανάλωση συγκεκριμένων εμπορευμάτων (και υπηρεσιών και αντικειμένων) με τη χρήση ακριβώς της ίδιας διαδικασίας σκαναρίσματος που μας πειθαρχεί!

Όλα τα παραπάνω αποτυπώθηκαν γλαφυρά και στις αφίσες που καλούσαν στις διαδηλώσεις στην Καλλιθέα και τον Πειραιά μιας που δέσποζε κεντρικά το σύμβολο του απαγορευμένου κωδικού QR. Αυτό το σύμβολο δείχνει ότι εχθρευόμαστε το κράτος μας και γνέφουμε σε εκείνες που εκφράζουν μια στοιχειώδη καχυποψία, μια άρνηση απέναντι στις πειθαρχήσεις του. Δείχνει ότι η εμπιστοσύνη μεταξύ των ανθρώπων που καλούν σ' αυτές και αυτών που έρχονται δεν φιλτράρεται από τον κρατικό-επιστημονικό λόγο. Ούτε από τον λόγο της αριστεράς. Κι αυτό με τη σειρά του σημαίνει πως κάνοντας αυτές τις διαδηλώσεις θέλουμε να αναδείξουμε τις δυνατότητες της οριζόντια οργανωμένης συλλογικής μας ανυπακοής, αντί να αγκαλιάσουμε τις κρατικές εντολές.

Πώς συνδέονται αυτές οι διαδηλώσεις με τη συγκυρία;

Τα τελευταία δύο χρόνια είδαμε να διαμορφώνεται ένα περιβάλλον στο οποίο η όξυνση των διακρατικών ανταγωνισμών μιλούσε πλέον τη γλώσσα της βιολογίας. Αυτή η όξυνση είχε το δίδυμο αδερφάκι της: τη σκλήρυνση των κρατικών πολιτικών ασφάλειας στο εσωτερικό των κρατών. Στα της ελλάδας, είδαμε αρχικά να διεξάγεται ένας διπλός πόλεμος ενάντια στον αόρατο εχθρό (ιός) και ενάντια στον ορατό εχθρό που ερχόταν από την Τουρκία (μετανάστες). Είδαμε την τουρκική μειονότητα στη Θράκη να μπαίνει σε καραντίνα χωρίς διάλειμμα για έναν χρόνο και τις κοινότητες των Ρομά ανά την επικράτεια να μένουν σε επίσημα γκέτο. Είδαμε την «τουρκική προκλητικότητα» να είναι μόνιμο θέμα στα δελτία ειδήσεων, στη διαπασών. Είδαμε τον παροξυσμό της υποτίμησης και εκμετάλλευσης των μεταναστ(ρι)ών: στρατόπεδα-χωράφια για τις ανάγκες του πρωτογενούς τομέα, πόλεις-στρατόπεδα με 'ειδική αντιμετώπιση' για τους ξένους, συκοφάντηση και μπάτσους για τα παιδιά μεταναστών και τις κουλτούρες τους. Τέλος, είδαμε να λανσάρεται ένας κρατικά οργανωμένος τρόπος να μιλάμε για τη σεξιστική βία. Είναι σε όλα τα παραπάνω που αναγνωρίζουμε το 'κλείσιμο στο έθνος-κράτος', την επίθεση στο προλεταριάτο, την ανάγκη για εθνική ομοιογένεια, το μπετονάρισμα των κρατικών συμφερόντων εντός και

εκτός συνόρων.

Σε τούτο το περιβάλλον έκτακτης ανάγκης οι διαδηλώσεις που κάναμε αντανακλούσαν τις συζητήσεις μας για τον τρόπο που οργανωνόμαστε αυτόνομα από το κράτος και την αριστερά του. Αυτές οι διαδηλώσεις τροφοδοτήθηκαν, πρώτον, από το γεγονός πως δίχως την Αριστερά δεν θα είχαμε ζήσει δύο χρόνια χούντας, στην οποία κάθε διαφωνία ή επιφύλαξη έπρεπε να συκοφαντηθεί ως ακροδεξιάς κοπής προκειμένου να περιφρουρηθεί η πίστη στον κρατικό-επιστημονικό λόγο. [2] Έγινε πλέον πιο ξεκάθαρο από ποτέ πως η αριστερά προσπαθεί να βρει μια νέα χρησιμότητα-για και μια νέα σχέση-με το κράτος, πλειοδοτώντας στον υγειονομικό κίνδυνο και ασκώντας το δικό της μερτικό στην πειθάρχησή μας και στην εξοικείωση με την απαγόρευση κυκλοφορίας. Δεύτερον, τροφοδοτήθηκαν από το γεγονός πως η ίδια η αριστερά είναι δεμένη με το κράτος ως ταξική θέση και εκφράζει αυτή της τη θέση ως κοινό με το κράτος ταξικό συμφέρον. Αυτή η ταξική θέση διαμορφώθηκε τα τελευταία σαράντα χρόνια, στην περίοδο που ονομάζουμε Μεταπολίτευση. [3] «Καθώς βέβαια αυτή η ειδική ταξική θέση διαμορφωνόταν, οι ιδεολογίες στο εσωτερικό της αριστεράς μετατρέπονταν αναλόγως. Με άλλα λόγια η αριστερά έτρωγε κρατικό σανό και έχεζε αναλόγως: αριστερό πατριωτισμό, κρατισμό με το καντάρι, ελληνορθόδοξο κομφορμισμό, "κατανόηση" των χίλιων όψεων του εθνικού συμφέροντος, ρατσισμό, γλοιώδεις εκδοχές βύσματος και πάει λέγοντας.». [4]

Και όλα τα παραπάνω μας φαίνονται ιδιαίτερα χρήσιμα καθώς τον τελευταίο έναν χρόνο η αριστερά έπαιξε το «κινηματικό της χαρτί» και μας κάλεσε να βγούμε έξω από τα σπίτια μας, αναδεικνύοντας τις «ελλείψεις» της δεξιάς κυβέρνησης ή τον «υπερβετικό» βαθμό άσκησης της αστυνομικής βίας. Κι όταν την είδαμε να επαναφέρει τον, δικής της έμπνευσης, μύθο του 'αλβανού χρυσαυγίτη' με σημερινή κωδική ονομασία «οι πολυεθνικής καταγωγής μαθητές των ΕΠΑΛ είναι φασίστες» επιβεβαιώσαμε τον ισχυρισμό μας ότι βρωμάει κράτος και πατριωτισμό. Ξέρουμε όμως ότι για να αντιπαρατεθούμε με όλες αυτές τις αριστερές πολιτικές αντιλήψεις που μας προσδένουν σ' αυτήν (και κατά συνέπεια, στο κράτος) πρέπει να αντιμετωπίσουμε και τις οργανωτικές απολήξεις αυτών των αντιλήψεων. Οργανωτικές απολήξεις που ακριβώς επειδή είναι βαθιά ριζωμένες επιζούν και πέραν των αριστερών (με τη βούλα) οργανώσεων.

Η βασικότερη τέτοια οργανωτική αντίληψη σχετίζεται με τον τρόπο δράσης και τον τόπο παρέμβασης. Η αριστερή πρακτική σε επίπεδο δρόμου διακατέχεται από τη λατρεμένη έννοια της "πίεσης" προς το κράτος (δηλαδή, με την έννοια του κράτους-πατέρα που πρέπει να ικανοποιήσει τα αιτήματα των παιδιών του). Σ' αυτό το πλαίσιο οι αριστερές διαδηλώσεις έχουν συνθήματα που απευθύνονται στο κράτος και λαμβάνουν χώρα στο μόνο μέρος που μπορεί κανείς να σε θεωρήσει άξιο συνομιλητή του κράτους. Γι' αυτό τον λόγο, οι πορείες αυτές με την κλασική διαδρομή Προπύλαια – Σύνταγμα - Εξάρχεια λειτουργούν ως κρατικοποιημένα πανηγύρια και στην τελική δεν αφορούν καμία και κανέναν, πέραν των αριστερών καθοδηγητών και των μικροπολιτικών τους ανταγωνισμών.

Η δική μας αντίληψη, από την άλλη μεριά, είναι ελαφρώς διαφορετική. Για μας το κοινωνικό πεδίο είναι πολωμένο, δηλαδή είναι ένα πεδίο στο οποίο εκτός από το κράτος, τους ρατσιστές και τους μπάτσους υπάρχει και η δική μας πλευρά. Το μοίρασμα του antifa beat αλλά και η συμμετοχή μας σε antifa πυρήνες γειτονιάς μάς ώθησαν στο να βλέπουμε τις γειτονιές της Αθήνας με τα γυαλιά της πληθυσμιακής σύνθεσης, σε

Μοτοπορεία του athens antifa σε Νίκαια και Κορυδαλλό Φεβρουάριο του 2022

Υποσημειώσεις

[1] Ενδεικτικά, βλ. το κείμενο «Οι περιπέτειες του Μίστερ Νόστιμου: αυτάρκεις οικονομίες και φετιχισμός του εμπορεύματος στον πόλεμο και την ειρήνη», *151*, στο παρόν τεύχος. Για το πώς συνδέεται η απαγόρευση της κατανάλωσης με τον αναγκαστικό δανεισμό των μισθών μας στις ελληνικές τράπεζες, βλ. «Οικονομία, πειθαρχία και εθνικοσοσιαλισμός. Αναγκαίες επιδιορθώσεις στην έως τώρα περιγραφή του ιού», *antifa* #76, Ιούλιος 2021, σελ. 8-11.

[2] «Φαντάσου να μην υπήρχε αριστερά! (ή γιατί και πώς το 151 συνεχίζει)», *151* #22, άνοιξη 2021.

[3] Πρόσφατα υποστηρίξαμε πως η αριστερά είχε ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση των πολιτικών του ελληνικού κράτους, καθιστώντας την απαραίτητο συστατικό στοιχείο του. Για την τεκμηρίωση αυτής της θέσης στο πεδίο του συνδικαλισμού, βλ. «Ο συνδικαλισμός ως κρατικός έλεγχος της εργασίας. Η μεταπολίτευση και η απεργία στη Νάσιοναλ Καν», *151* #23, φθινόπωρο 2021.

[4] «Φασισμός και αντιφασισμός σήμερα: στη μαλακία, στη θεωρία και στην πράξη», *antifa* #33, σελ. 8, Οκτώβρης 2012

ταξικό, έμφυλο και εθνοτικό επίπεδο. Αυτό συνεπάγεται ότι είναι προς το συμφέρον μας –προς το συμφέρον όσων εχθρεύονται τον ντόπιο ρατσισμό– να προσπαθούμε να ηγεμονεύουμε στον δημόσιο χώρο των γειτονιών μας. Πράγμα που με τη σειρά του σημαίνει πως έχουμε να μάθουμε πράγματα από εκείνους κι εκείνες που έχουν παράξει ετούτη την κοινωνική πόλωση. Όπως γράφαμε και στην αφίσα που κολλήσαμε τον Δεκέμβρη του 2021:

> «Τελικά, ο κοινός παρονομαστής της ανησυχίας του κράτους και των ρατσιστών του είναι ότι αυτή η γενιά παραμένει από ένστικτο συσπειρωμένη σε παρέες που είναι απαραίτητες για τη σωματική και ψυχική της επιβίωση. Μάλιστα είναι συσπειρωμένη, σε καιρούς που πρέπει να ζούμε σαν «πειθαρχημένα άτομα», μέσα από τις οθόνες μας. Είναι για τέτοιους λόγους που σε αυτό τον απέραντα βίαιο κύκλο πειθάρχησης και υποτίμησης έχουμε να μάθουμε πολλά από το πως επιβιώνει αυτή η γενιά. Είναι και για τέτοιους λόγους που έχουμε αποφασίσει να οργανωνόμαστε σε αυτόνομους αντιφασιστικούς πυρήνες.»

ΕΙΝΑΙ ΕΝΤΑΞΕΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ!

Από το 2008 η λεγόμενη «δεύτερη γενιά μεταναστών» έχει πεταχτεί να κολυμπήσει στα βαθιά της ελληνικής κρίσης. Της αλλάζουν τα ονόματα. Τη βάζουν αντιμέτωπη με τον κιμά της ανεργίας και την κρατική γραφειοκρατία. Την αναγκάζουν να δουλεύει στη γύρα για ψίχουλα. Στο τέλος την συκοφαντούν και ως «παραβατική», την υποτιμούν και τη βάζουν στο στόχαστρο μιας μόνιμης αστυνομικής διαχείρισης (εξακριβώσεις, προσαγωγές, συλλήψεις, δικαστήρια).

Στα τελευταία 15 χρόνια τα παραδείγματα πολλά
- την έδειξαν να κάνει σπασίματα και πλιάτσικο τον Δεκέμβρη του 2008 (αλλά βασικά το κράτος αγχωνόταν ότι κάνει παρέα με ελληνάκια)

- την έδειξαν να κάνει με τα χέρια της «τον αλβανικό αετό» μέσα στα ελληνικά στρατόπεδα (αλλά βασικά το κράτος διαολιζόταν που οι φαντάροι αλβανικής καταγωγής κάνουν παρέα μεταξύ τους ακόμη και μέσα στην καρδιά του ελληνικού εθνικισμού)

- την βάφτισαν συλλήβδην «φασίστες στα ΕΠΑΛ» (αλλά το θέμα τους ήταν οι γειτονιές και τα σχολεία της εργατικής τάξης να συνηθίζουν σε μια ζωή εκτεταμένων απαγορεύσεων και υποτίμησης)

- τη βρίζουν σήμερα επειδή ακούει «βίαιη μουσική» και συμμετέχει τάχα σε «συμμορίες ανηλίκων» (αλλά το πρόβλημά τους είναι οι παρέες που θέλουν να έχουν λόγο στις γειτονιές που μένουν από πάντα).

Με δυο λόγια, από τα πρώτα χρόνια της κρίσης μέχρι σήμερα αυτή η γενιά έχει εμπεδώσει να την κοιτάνε στραβά και να της λένε να σκάει. Γιατί υπάρχει μάλιστα η πιθανότητα ένας στους εκατό να πάρει και μπλε ταυτότητα. Γιατί υπάρχει η πιθανότητα ένας στο ένα εκατομμύριο να γίνει κάποτε Ελένη (Φουρέιρα) ή Γιάννης (Αντετοκούνμπο), να τα καταφέρει στον τομέα της διασκέδασης των ντόπιων.

Τελικά, ο κοινός παρονομαστής της ανησυχίας του κράτους και των ρατσιστών του είναι ότι αυτή η γενιά παραμένει από ένστικτο συσπειρωμένη σε παρέες που είναι απαραίτητες για τη σωματική και ψυχική της επιβίωση. Μάλιστα είναι συσπειρωμένη, σε καιρούς που πρέπει να ζούμε σαν «πειθαρχημένα άτομα», μέσα από τις οθόνες μας. Είναι για τέτοιους λόγους που σε αυτό τον απέραντα βίαιο κύκλο πειθάρχησης και υποτίμησης έχουμε να μάθουμε πολλά από το πως επιβιώνει αυτή η γενιά. Είναι και για τέτοιους λόγους που εμείς έχουμε αποφασίσει να οργανωνόμαστε σε αυτόνομους αντιφασιστικούς πυρήνες.

antifa_ngt@yahoo.com | antifa-ngt.espivblogs.net

12/2021

η αφίσα του antifa negative τον Δεκέμβριο του 2021

Αυτή την ιδιαιτέρως παράξενη αντίληψη του να μην θεωρούμε όσους και όσες έρχονται στις διαδηλώσεις του Athens Antifa 'κεφάλια-προς-μέτρημα' είναι που είδαμε στα βλέμματα όσων –χωρίς να είναι οργανωμένοι/οργανωμένες– μας εμπιστεύτηκαν για να κατεβούμε μαζί στον δρόμο στη βραδινή πορεία στην Καλλιθέα· όσων διάβασαν την αφίσα και ήρθαν να μας γνωρίσουν στον Πειραιά παρά την 'καιρική τρομοκρατία' εκείνου του Σαββάτου· των πιτσιρικάδων που φώναζαν αντιφασιστικά συνθήματα στις πλατείες του Κορυδαλλού και της Νίκαιας καθώς η μοτοδιαδήλωσή μας στάθμευσε στις πλατείες που άραζαν. Αντίστοιχα, αυτή η αντίληψη εφαρμόστηκε και στο δρομολόγιο που επιλέξαμε: θέλαμε να περάσουμε από τα μέρη εκείνα που θα βρίσκαμε τις δικές μας.

Μ' αυτή τη λογική οι αφίσες, τα αυτοκόλλητα, τα έντυπα δρόμου, οι προκηρύξεις, τα σπρέι, τα open mics, οι εκδόσεις βιβλίων, τα περιοδικά είναι όλα τους τρόποι διεκδίκησης του δημόσιου χώρου και τρόποι σταθερής στον χρόνο συλλογικής δημόσιας κατατεθειμένης άποψης. Οι διαδηλώσεις (στόμα με στόμα και ανακοινωμένες) είναι δημόσια παρουσία με οργανωτική αυτονομία από την αριστερά και ένας από τους τρόπους να συνδεθούμε με τις γειτονιές. Στηρίζει και στηρίζεται στη σχέση μας με αυτές και στην εργασία που καταθέτουμε για να τις κατανοήσουμε, καθώς ζούμε σ' αυτές.

Όπως θα καταλάβατε αν φτάσατε μέχρι εδώ, διαδηλώσεις σαν αυτές στην Καλλιθέα, τον Πειραιά, τη Νίκαια και τον Κορυδαλλό μάς βοηθούν να σκεφτούμε την πολιτική χρησιμότητα των εργαλείων μας. Μας βάζουν σε μια διαδικασία να αναρωτηθούμε ξανά και ξανά αν οι τρόποι να επικοινωνούμε με τη χλωρίδα και την πανίδα της μητρόπολης είναι οι κατάλληλοι για τη συγκυρία. Από την άλλη μεριά, τέτοιες διαδηλώσεις μας βοηθούν να επιβεβαιώσουμε κάτι που όσο παραμένουμε έξω, στο δρόμο, στις καβάτζες και στις πλατείες το βλέπουμε: υπάρχουν πολλές και πολλοί σαν κι εμάς. Πολλές και πολλοί με τις οποίες μοιραζόμαστε το ίδιο μίσος για τους φασίστες, την αστυνομία και τους ρουφιάνους. Πολλοί και πολλές, από διαφορετικές γειτονιές της μητρόπολης, που ασφυκτιούν με τα πειθαρχικά μέτρα, που δεν ψήνονται με τη σεξιστική, ρατσιστική και ταξική τους υποτίμηση. Πολλοί και πολλές που ενώ τους έχει αφαιρεθεί ο λόγος για όσα σκατά τρώνε/τρώμε στο κεφάλι φτιάχνουν παρέες και κοινότητες, δημιουργούν τους χώρους εκείνους ώστε να συνομιλήσουν οι εθνικότητες, τα φύλα, οι κουλτούρες, Ανάμεσα σε όλα τα άλλα, λοιπόν, τέτοιες διαδηλώσεις είναι αφορμές να συναντηθούμε, να ανταλλάξουμε λόγια και βλέμματα που μας ανατιμούν, να δείξουμε με οργανωμένο τρόπο τη συλλογική μας απειθαρχία. Αυτόνομα από την αριστερά, τους ειδικούς και τους κωδικούς QR. Θα τα ξαναπούμε.

ΕΊΜΑΣΤΕ ANTIFA ΑΠ' ΌΛΗ ΤΗΝ ΑΘΉΝΑ
ΔΕ ΘΕΛΟΥΜΕ ΕΞΑΚΡΙΒΩΣΗ ΟΥΤΕ ΚΑΡΑΝΤΙΝΑ

Τα σκρόλ, οι κλωτσιές και η πυγολαμπίδα

η μηντιακή κατασκευή έκτακτων καταστάσεων ως όψη της κρατικής αφήγησης

Είτε μιλάμε για τις πρόσφατες καταγγελίες για βιασμούς και σεξιστικές επιθέσεις, είτε μιλάμε για τη δολοφονία του Ρομ Νίκου Σαμπάνη από μπάτσους, είτε μιλάμε για αντικοινωνικούς (sic) πιτσιρικάδες, η δημόσια συζήτηση καθορίζεται από το τι γράφεται στα «μέσα κοινωνικής δικτύωσης», τα οποία αναπαράγουν την κρατική αφήγηση σε εκατομμύρια ατομικές γνώμες. Στο προηγούμενο τεύχος εκθέσαμε μια πρώτη ολοκληρωμένη προσπάθεια να συζητήσουμε και να καταλήξουμε αφενός στις ιστορικές και πολιτικές προϋποθέσεις αυτού του θέματος όσο και να εκφράσουμε τι μας προβληματίζει. [1] Εκείνο το κείμενο –που το κουβεντιάσαμε με διάφορες συντρόφισσες και συντρόφους– είχε ως αφετηρία του τη συγκυρία των τελευταίων δύο χρόνων, και πιο συγκεκριμένα ένα βασικό της χαρακτηριστικό: την (τουλάχιστον) μη κριτική στάση απέναντι στις οθόνες και τα μηντιακά σκρολ. [2] Η ίδια η πραγματικότητα γύρω μας, ωστόσο, συνεχίζει να παρέχει αφορμές για να επιβεβαιώνουμε αυτή τη διαπίστωση –μιας και ο τρόπος που συγκροτείται αυτό που λέμε «δημόσιος λόγος» περνάει μέσα από όλων των ειδών τα μήντια.

Να πάρουμε την πληροφόρηση στα χέρια μας, σκρολάροντας!
Θα ξεκινήσουμε από τα τρία συμπεράσματα του προηγούμενου κειμένου μας:
1) Τα ζητήματα που εμφανίζονται ως "τεχνικά" είναι πολιτικά. Μας νοιάζει πώς κατασκευάζονται ως "τεχνικά".
2) Είμαστε καχύποπτες απέναντι στις ευκολίες –μια εκ των οποίων είναι η υποτιθέμενη ευκολία επικοινωνίας που εξασφαλίζουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης– γιατί αναγνωρίζουμε πως ο κόσμος μας κινείται με βάση την ταξική πόλωση, τις σεξιστικές ιεραρχίες, τα εθνικά συμφέροντα, τους διακρατικούς ανταγωνισμούς.
3) Τα κλικ και τα σκρολ δεν δουλεύουν για μας: είναι άλλος ένας κρίκος πειθάρχησης και συναίνεσης. Αντίθετα, η κατάθεση συλλογικής εργασίας, η τοποθέτηση στη συγκυρία και η πολιτική μας οργάνωση έχουν τη δυνατότητα να μας ανατιμήσουν συλλογικά.

Στα παραπάνω συμπεράσματα φτάσαμε μέσω μιας πολιτικής/ιστορικής αφήγησης που ξεκινούσε από τη συγκυρία αποθέωσης του ατομικού λάιφσταϊλ στα 90s περνώντας από τους κόμβους της ρατσιστικής υποτίμησης και εκμετάλλευσης της εργασιακής δύναμης των μεταναστ(ρι)ών και της οικοδόμησης της "νέας" εθνικής συναίνεσης, του νέου εθνικού κορμού. Η έλευση της ιδιωτικής τηλεόρασης και των lifestyle εντύπων μαζικής κατανάλωσης που σήμανε την απελευθέρωση της ενημέρωσης και της πληροφορίας έχτισε την αντίληψη που έβλεπε τα ΜΜΕ ως πομπό και την κοινωνία ως δέκτη των μηνυμάτων. Ο τρόπος που λειτούργησε αυτή η άποψη ήταν, βασικά, να συσκοτίσει τη διάσταση της διαμεσολάβησης, ως μιας παραχώρησης της υποκειμενικότητάς μας σε κάποιον άλλο. Αυτή η παραχώρηση δεν συνεπάγεται μόνο το ότι κάποιος άλλος μιλά στη θέση μας αλλά και την αναγκαιότητα ύπαρξης του διαμεσολαβητή, όταν έρθουν έκτακτες καταστάσεις, όταν γίνει ορατό ότι το διακύβευμα είναι υλικό. Και τότε είναι που δεν επιτρέπεται να μιλά κανείς άλλος, πέραν των διαμεσολαβητών.

Εντωμεταξύ, τα μήντια (αυτο)παρουσιάστηκαν ως μια "ελευθερία", ως έκφραση των επιθυμιών, επιδιώκοντας να διαμεσολαβήσουν την ολότητα των κοινωνικών σχέσεων. Προκειμένου να επιτευχθεί η καθολικότητα της διαμεσολάβησης εξισώθηκε κάθε 'στιγμή' των κοινωνικών σχέσεων από την πιο ασήμαντη μέχρι την πιο σημαντική. Όλες οι κοινωνικές σχέσεις θεωρήθηκαν ισοδύναμες μεταξύ τους, αρχικά ως τηλεοπτικός/ ραδιοφωνικός χρόνος και σήμερα ως post σε κάποιο σόσιαλ μήντια. Ισοδυναμία σημαίνει ότι εμφανίζονται ως ποιοτικά όμοιες και ποσοτικά συγκρίσιμες, έχοντας ήδη καταστεί εμπορεύματα. [3] Η ιδιαιτερότητα αυτών των εμπορευμάτων είναι ότι αποτελούν γενικώς πληροφορίες και γεγονότα· δηλαδή έννοιες κενές περιεχομένου, καθώς δεν υπάρχουν ποτέ από μόνες/μόνα τους. Ο βασικός διαμεσολαβητικός ρόλος, λοιπόν, των μήντια είναι να αφαιρούν το νόημα όσων μας συμβαίνουν, να αποϊστορικοποιούν τις διαδικασίες που τα παράγουν.

Η παραπάνω διαδικασία λαμβάνει χώρα όποτε κάποια σκρολάρει στο facebook ή στο instagram, όποτε κάποιος γράφεται στο newsfeed ενός site. Στο σκρολάρισμα γίνεται απτή αυτή η διαδικασία μέσω της προς-τα-κάτω ή προς-τα-πάνω κίνησης του αντίχειρα (ή του δείκτη για τους λιγότερο εξοικειωμένους). Σ' αυτήν την κίνηση συμπυκνώνονται και συνδέονται δύο πράγματα-που-δεν-είναι-πράγματα: από τη μια η ισοδυναμία των πληροφοριών που εναλλάσσονται στην οθόνη, από την άλλη η αντίληψη ενός ομοιογενούς, αυτόματου, ποσοτικού χρόνου, πάντα προσανατολισμένου στο καινούριο. Έτσι, λοιπόν, όταν κάποια σκρολάρει βλέπει μπροστά της τα αποϊστορικοποιημένα συμβάντα (που λέγαμε πριν) να περνούν με ροή πολυβόλου· να περνάνε και να φεύγουν, με την προσμονή η επόμενη "είδηση" να είναι πιο juicy. Ετούτη η αυτοματοποιημένη πλέον διαδικασία βοηθά με τη σειρά της στο να 'κόβεται' η οποιαδήποτε δυνατότητα συλλογικής μνήμης: το μόνο που μένει είναι η ατομική επιδίωξη για την πιο πρόσφατη είδηση. Κι έτσι, εκτός από τη μετατροπή των πολιτικών ζητημάτων σε τεχνικά, αυτό που σε κάθε περίπτωση διατηρείται είναι ο φετιχισμός του καινούριου προϊόντος και η σπουδαιότητα της διάδοσης της έγκαιρης και έγκυρης πληροφόρησης.

Η εστίαση της κριτικής στη διάδοση της πληροφορίας ήταν καταδικασμένη να αποτύχει καθώς αγνόησε τις δύο κρίσιμες όψεις των ΜΜΕ. Αφενός την όψη εκείνη που ταύτιζε τα μήντια με την ελευθερία (μέσω της επιθυμίας για διάδοση) αφετέρου τα μήντια ως διαμεσολάβηση ή/και συγκρότηση του δημόσιου λόγου (μέσω της ισοδυναμίας των γεγονότων). [4] Έτσι, όσες φορές έχει εμφανιστεί η αντίστοιχη συζήτηση στους κινηματικούς κύκλους, είχε κυριαρχήσει η αντίληψη περί έλλειψης πληροφόρησης, διαστρέβλωσης της πληροφορίας και των ελευθεριών του διαδικτύου –γεγονός που αντανακλάται στο μέχρι και σήμερα logo του *athens indymedia*: «Να πάρουμε την πληροφόρηση στα χέρια μας». Τα μειονεκτήματα αυτών των πρακτικών καθόρισαν και τους λόγους για τους οποίους η κριτική που ασκήθηκε στα μήντια έφθινε:

> «αυτό συνέβη γιατί η όποια κριτική εστίασε συχνά στην απόρριψη του αντικειμένου-εμπορεύματος («το κινητό») και όχι σε αυτό που εκπροσωπούσε: την ελευθερία, την τεχνική διευκόλυνση, την ασφάλεια, την επικοινωνία και, περαιτέρω, αυτό που πρακτικά επέβαλε: τον έλεγχο, την παραγωγική συμπίεση του χρόνου, την διπλά και τριπλά διαμεσολαβημένη και ψεύτικη επικοινωνία». [5]

Τα σύγχρονα μήντια πάτησαν πάνω ακριβώς στην έννοια της πληροφορίας για να διατηρήσουν και να εξελίξουν τη λειτουργία της μεσολάβησης: κατασκευάζοντας ένα περιβάλλον διαρκούς έκτακτης ανάγκης (είτε μικρότερης είτε μεγαλύτερης διάρκειας).

Ενδεικτικό μιας τέτοιας διαρκούς 'έκτακτης συνθήκης' (ειδικά τα τελευταία χρόνια) είναι τα δελτία καιρού, δηλαδή ο τρόπος που μας παρουσιάζονται τα καιρικά φαινόμενα από τα μήντια. Στα δελτία αυτά δεν έχει καμία σημασία το περιεχόμενο (η βροχή, ο αέρας κλπ). Σημασία έχει να καταστούν θέμα συζήτησης ενός φυσικού πράγματος. Ενός φυσικού πράγματος που είναι ανεξέλεγκτο, άρα και επικίνδυνο. Και ο πιο πρόσφορος τρόπος για να το εμπεδώσουμε αυτό ήταν να δίνονται ονόματα σε βροχές που διαρκούν δύο μέρες ή σε ένα ζεστό τριήμερο του καλοκαιριού. Και αυτή είναι η συνταγή της επιτυχίας:

αφενός ως ακροατές ή τηλεθεάτριες εξοικειωνόμαστε με το κλείσιμο στο σπίτι και την παύση των κοινωνικών μας δραστηριοτήτων επειδή βρέχει/χιονίζει/έχει ζέστη, αφετέρου χάνεται η πολιτική διάσταση (το κράτος δίνει εντολή στον πληθυσμό να μείνει μέσα) ντυμένη με ένα ένδυμα «φυσικού» άρα αναπότρεπτου, αδιαμφισβήτητου γεγονότος. Ενός γεγονότος που αθροίζεται με άλλα γεγονότα χωρίς ιστορία, αντικαθιστώντας την κοινωνική εμπειρία από την κρυπτική γλώσσα των εκάστοτε ειδικών (λοιμωξιολόγοι, μετεωρολόγοι, οικονομολόγοι κ.λπ.).

Μάλιστα, η αποϊστορικοποίηση της κοινωνικής εμπειρίας επιταχύνθηκε καθώς η μονόδρομη σχέση πομπού-δέκτη μετασχηματίστηκε στην αμφίδρομη εναλλαγή των ρόλων πομπού-δέκτη· με βασική προϋπόθεση να αντιστοιχούν σε άτομα και να μην αμφισβητούν ούτε στο ελάχιστο τη σχέση διαμεσολάβησης. Και καθώς λάμβανε χώρα αυτός ο μετασχηματισμός, η δημόσια συζήτηση επικεντρώθηκε στην τεχνολογική/τεχνική καινοτομία, μια καινοτομία η οποία έπρεπε να εμφανιστεί ως έξω από την ιστορία, τα κρατικά συμφέροντα, τον καπιταλιστικό σχεδιασμό. [6] Έπρεπε να θεωρηθεί ένα ουδέτερο εργαλείο, απλώς τεχνικό και όχι πολιτικό· η χρήση του οποίου και μόνο θα καθορίσει το αν θα είναι «προς το συμφέρον των χρηστών» ή «προς το συμφέρον των ελίτ». Παράλληλα, μαζί με τη διαμεσολάβηση, δεν μπορεί να παρακαμφθεί ούτε ο ίδιος ο φετιχισμός –ο οποίος στη συνέχεια επανατροφοδοτεί και την καθημερινότητα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η χρήση των emoticons, των εικόνων που συμβολίζουν τα συναισθήματα όσων διαβάζουν κάτι στα σόσιαλ μήντια. Η καρδούλα (sic) είναι εκείνη η εικόνα-αλγόριθμος που δηλώνει ισχυρή επιδοκιμασία και συναίσθημα αγάπης. Και είναι η ίδια εικόνα-αλγόριθμος που περνάει μετά και στον λόγο, σε μια συζήτηση, όταν κάποιος θα αναφωνήσει «ωω, καρδούλες!»· αντί, δηλαδή, το συναίσθημα να εκφραστεί με λόγια εκφράζεται μέσω της αναπαραγωγής της εικόνας-αλγόριθμου. Και το ίδιο ισχύει και αντίστροφα: όλα τα συναισθήματα και οι αντιδράσεις πρέπει να εκφραστούν μέσα από τα 10 εμότικονς. Πρέπει η καθεμιά –ως άτομο– να εκφραστεί μέσω του κοντινότερου εμότικον σε αυτά που αισθάνεται.

Πολλαπλασιάζοντας τις κλωτσιές

Πριν από έναν χρόνο, τον Γενάρη του 2021 εμφανίστηκε ένα βίντεο το οποίο προβλήθηκε χιλιάδες φορές σε τηλεοπτικούς σταθμούς και στα διαδικτυακά μέσα. Αυτό το βίντεο έδειχνε δυο πιτσιρικάδες να ρίχνουν δυο-τρεις κλωτσιές σ' έναν σταθμάρχη στον σταθμό της Ομόνοιας. Ο τρόπος που εκτυλίχθηκε η δημόσια συζήτηση είναι ενδεικτικός όσων υποστηρίζουμε: οι προβολές των βίντεο και τα views (μαζί με τα angry reactions και τα σχόλια στα πάσης φύσεως σόσιαλ μήντια) σήμαναν τον πολλαπλασιασμό των κλωτσιών. Οι πολλές κλωτσιές σήμαιναν μεγάλη βιαιότητα. Η μεγάλη βιαιότητα δημιούργησε ένα έκτακτο αποτρόπαιο γεγονός. Αυτό το γεγονός –αφού πρώτα φτιάχτηκε ως έκτακτο και ως αποτρόπαιο– έπρεπε να ερμηνευτεί σύμφωνα με την κρατική αφήγηση. Οι αποδέκτες του κρατικού μηνύματος ήταν δύο φιγούρες που η καθεμιά λειτουργούσε ως πυκνωτής: από τη μια μεριά βρίσκονται οι φιγούρες που λόγω υλικών συμφερόντων και ιδεολογίας ταυτίζονται με τον σταθμάρχη, τους ρουφιάνους αριστερούς και δεξιούς, τους επιτηρητές της μασκοφορίας και της εθνικής συσπείρωσης, εκείνους που επιζητούν την υπεράσπιση των κρατικών συμφερόντων και την οργάνωσή τους γύρω από αυτά. Από την άλλη μεριά, έχουμε τις φιγούρες που είναι αμφιβόλου εθνικών πεποιθήσεων, που έχουν προλεταριακή καταγωγή, που χτίζουν πολυεθνικές κοινότητες οι οποίες τρώνε κυνήγια από όλα τα είδη των αστυνομικών μηχανισμών, που είναι λιγότερο ή περισσότερο απείθαρχες/απείθαρχοι στα χουντομέτρα απαγόρευσης κυκλοφορίας και υποχρεωτικής μασκοφορίας μιας και ξέρουν ότι το πρόβλημα που έχουν να αντιμετωπίσουν είναι πως πρέπει να παραμείνουν σιωπηλές, μόνοι, προορισμένοι για τον κοινωνικό πάτο.

Η προβολή αυτού του βίντεο και ο πολλαπλασιασμός της απέχει πολύ από το να θεωρηθεί «μια στιγμή αλήθειας». Κι αυτό επειδή ο βασικός σκοπός που επιτέλεσε –όπως και όλα τα αντίστοιχα θεαματικά 'γεγονότα' που σερβίρουν τα μήντια μέσω αποκλειστικών βίντεο και εικόνων– ήταν να διοχετεύσει σε κάθε σπιθαμή τον κρατικά ενδεδειγμένο τρόπο να μιλάμε για όσα συμβαίνουν. Πρώτα, να κατασκευάσουν μια είδηση ως μεμονωμένη, ως απογυμνωμένη ιστορικά πληροφορία. Στη συνέχεια να της αφαιρέσουν τις όποιες πολιτικές αιχμές, δηλαδή τις σχέσεις εξουσίας. Προπαντός, τα κρατικά συμφέροντα. Μετά να χρησιμοποιήσουν τη βία, ως εργαλείο για να καταδειχθεί κτηνωδία των υποτιθέμενων θυτών και να συσπειρωθούν οι φίλοι του κράτους και της καραντίνας. Αυτή η υποτιθέμενη κτηνωδία είναι η έκτακτη συνθήκη που κατασκευάστηκε ως τέτοια προκειμένου να συμφωνήσουμε όλοι στον τρόπο αντιμετώπισής/πειθάρχησης των ενόχων· που είναι αφενός η συκοφάντηση της μητέρας των πιτσιρικάδων ως ανίκανης και αδιάφορης, αφετέρου οι (περισσότεροι) μπάτσοι και οι ψυχολόγοι (ή οι κοινωνικοί λειτουργοί) που καταλήγουν να ασκούν νομιμοποιημένη βία στο «πρόβλημα». Μέσα από την ανταλλαγή ατομικών post στο facebook, τον παραληρηματικό σχολιασμό σε βίντεο του youtube, την παράθεση του ενός link μετά το άλλο βγήκε ένα συμπέρασμα: θα (πρέπει να) λέμε ό,τι λέει το κράτος μας αφού πρώτα έχουμε πιστέψει ότι λέμε κάτι διαφορετικό. Ε, θα μπορούσε κάτι τέτοιο να έχει επιτευχθεί χωρίς την ατομική 'ελευθερία έκφρασης' στα σόσιαλ μήντια;

Άλλοι γουστάρουνε το ροκ και άλλοι Χατζιδάκι, μα όλη η χώρα τραγουδά #...

> «*Η παράδοση των καταπιεσμένων μάς διδάσκει ότι η «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» στην οποία ζούμε είναι ο κανόνας. Θα πρέπει να φτάσουμε σε μια σύλληψη της Ιστορίας που να ανταποκρίνεται σ' αυτή την κατάσταση.* Τότε θα είναι οφθαλμοφανές το χρέος μας, να προκαλέσουμε ως συμβάν την αληθινή κατάσταση έκτακτης ανάγκης: κάτι που θα ενισχύσει και τη θέση μας έναντι του φασισμού. Δεν είναι διόλου τυχαίο ότι οι αντίπαλοί του τον μάχονται εν ονόματι της προόδου ως ιστορικού κανόνα. Το να εκπλήσσεται κανείς ότι τα πράγματα που βιώνουμε είναι «ακόμη» δυνατά τον 20ο αιώνα δεν έχει τίποτε το φιλοσοφικό. Δεν είναι μια έκπληξη που αποτελεί την αφετηρία μιας γνώσης, εκτός κι αν πρόκειται για τη γνώση ότι δεν είναι έγκυρη η παράσταση της ιστορίας που τη γεννά.» [7]

Στο παραπάνω απόσπασμα των *Θέσεων για τη φιλοσοφία της Ιστορίας*, ο Μπένγιαμιν αντιπαραθέτει δύο αντιλήψεις για την ιστορία, αναδεικνύοντας την πολιτική τους χρήση. Από τη μία, το δόγμα της προόδου, βάσει του οποίου ο κανόνας είναι η εξέλιξη της κοινωνίας προς την ολοκλήρωση της δημοκρατίας σε αντιπαραβολή με την παράδοση των καταπιεσμένων, σύμφωνα με την οποία ο ιστορικός κανόνας είναι η βία των νικητών. Η πολιτική χρησιμότητα της δεύτερης αντίληψης (αυτής που υποστηρίζει και ο ίδιος ο Μπένγιαμιν) είναι πως δεν αντιλαμβάνεται τον φασισμό ως μια εξαίρεση στον κανόνα της προόδου, ως μια οπισθοδρόμηση σε σχέση με βελτίωση της ανθρωπότητας. Παρότι ο ίδιος δεν έζησε τόσο ώστε να μπορέσει να δει την κρατικά οργανωμένη, βιομηχανική εξόντωση των εβραίων, είχε αντιληφθεί τη σχέση του φασισμού με τη βιομηχανική και τεχνολογική καπιταλιστική πρόοδο.

Πράγματι, τα τελευταία δύο χρόνια μας έχουν οδηγήσει σε

παρόμοια συμπεράσματα, μιας και τα μέτρα οικονομίας και πειθάρχησης που πάρθηκαν από το ελληνικό κράτος δεν θα μπορούσαν να λειτουργήσουν χωρίς τη διαμεσολάβηση του twitter, του facebook, του instagram, του tik tok, του ίντερνετ εν γένει. Έγινε πιο ξεκάθαρο από ποτέ ότι οι νόμοι έχουν πέσει στο στάτους των καθημερινών διαταγών των κατά τόπους αστυνομικών διευθύνσεων. Η απαγόρευση κυκλοφορίας –το μεγάλο ταμπού και θύμηση των μέτρων της 'παραδοσιακής' χούντας του 1967-1974– επιβλήθηκε μια και δυο και τρεις φορές χωρίς καμία συζήτηση. Και έτσι δούλεψε η φάση της διαδικτυακής επικοινωνίας και ενημέρωσης: με τη διάχυση του συναισθηματικού εκβιασμού, την αταλάντευτη εμπιστοσύνη στην έγκυρη πληροφόρηση από τους ειδικούς, τη συζήτηση στη βάση υγειονομικών (άρα αστυνομικών) συλλογισμών, το αίτημα του εθνικού σώματος προς το κράτος για ασφάλεια.

Από την άλλη μεριά, η μηντιακή διαμεσολάβηση στοχεύει και τις αρνήσεις μας. Μας προσκαλεί να επιθυμούμε το σύστημα των μεσολαβήσεων, να αναπαράγουμε την κρατικά οργανωμένη σύγχυση, να γίνουμε άτομα, να παράγουμε γεγονότα χωρίς ιστορία και να αναμεταδίδουμε τις αληθινές/ πραγματικές πληροφορίες. Να βρίζουμε από το facebook, να συζητάμε στα σχόλια του youtube, να γνωριζόμαστε μέσω instagram, να οργανωνόμαστε από το messenger. Να ενταχθούμε οικειοθελώς στη 'δικτατορία' του αέναου παρόντος, να πιστέψουμε ότι οι οθόνες ενισχύουν την επικοινωνία. Εδώ λάμπει σαν πυγολαμπίδα η αριστερή αφήγηση. Εκείνη που θέλει να μας πείσει ότι το κράτος είναι ο Κούλης –ειπωμένο σε δυο λέξεις *#Μητσοτάκη_γαμιέσαι*. Που θέλει να διατηρήσουμε μνήμη χρυσόψαρου και συμπεριφορά χαμαιλέοντα, υποτιμώντας τον κρατικό μηχανισμό και υιοθετώντας μια στάση τεχνολατρείας και εμπιστοσύνης στους ακτιβιστές των σόσιαλ μήντια, στους ειδικούς που γράφουν στα μπλογκ και εμφανίζονται στα τηλεπαράθυρα. Και σ' αυτήν ακριβώς τη συγκυρία είναι που τούτη η αριστερή πυγολαμπίδα είναι εχθρική απέναντι σ' εκείνες που δεν θέλουν και εκείνους που δεν μπορούν να συνταχθούν πίσω από τα κρατικά συμφέροντα.

Επεκτείνοντας τα συμπεράσματα του προηγούμενου κειμένου μας είδαμε ότι τα πολιτικά ζητήματα μετατρέπονται σε 'τεχνικά' μέσω μιας διαδικασίας ομογενοποίησης των κοινωνικών σχέσεων που μεταφράζεται σε ισοδυναμία των πληροφοριών με το συνεχές σκρολάρισμα. Είδαμε ότι ο φετιχισμός της 'καινούριας είδησης' και της τεχνολογικής καινοτομίας συσκοτίζει την αναγνώριση των παλιών, κλασικών εξουσιών με βάση τις οποίες γυρίζει ο κρατικά οργανωμένος κόσμος μας. Τέλος, είδαμε πως η μηντιακή κατασκευή συνεχών έκτακτων καταστάσεων καθορίζει τον τρόπο που διεξάγεται η δημόσια συζήτηση. Σ' αυτή, λοιπόν, τη συγκυρία εντάσσεται η κριτική μας στα σόσιαλ μήντια, τις οθόνες, την κρατική αφήγηση που (πρέπει να) διαχέεται παντού. Είναι μια κριτική που δεν εστιάζει στο αν τα μήντια λένε 'αλήθεια' ή 'ψέματα'. Πολύ περισσότερο κοιτάζει τον τρόπο που λειτουργούν: γι' αυτό, εξάλλου, τα αντιλαμβανόμαστε σαν μια ακόμη όψη πειθάρχησης, σαν μια αντίληψη προόδου που περιφρονεί τον ρατσισμό και την εγκληματοποίηση, σαν μια απόπειρα να ενταθεί ο έλεγχος στο μικροεπίπεδο των κοινωνικών σχέσεων.

Εδώ λάμπει σαν πυγολαμπίδα η αριστερή αφήγηση. Εκείνη που θέλει να μας πείσει ότι το κράτος είναι ο Κούλης –ειπωμένο σε δυο λέξεις #Μητσοτάκη_γαμιέσαι. Που θέλει να διατηρήσουμε μνήμη χρυσόψαρου και συμπεριφορά χαμαιλέοντα, υποτιμώντας τον κρατικό μηχανισμό και υιοθετώντας μια στάση τεχνολατρείας και εμπιστοσύνης στους ακτιβιστές των σόσιαλ μήντια, στους ειδικούς που γράφουν στα μπλογκ και εμφανίζονται στα τηλεπαράθυρα. Και σ' αυτήν ακριβώς τη συγκυρία είναι που τούτη η αριστερή πυγολαμπίδα είναι εχθρική απέναντι σ' εκείνες που δεν θέλουν και εκείνους που δεν μπορούν να συνταχθούν πίσω από τα κρατικά συμφέροντα.

Υποσημειώσεις

[1] Βλ. «Η μετάδοση της κρατικής γραμμής μέσω οθόνης. Παρατηρήσεις για μια εικοσάχρονη σχέση», *151* #23, Φθινόπωρο 2021.

[2] Ιδιαίτερα εποικοδομητικές ήταν οι συζητήσεις με τις συντρόφισσες/τους συντρόφους του antifa north.

[3] Για μια αναλυτικότερη παρουσίαση της άποψης αυτής βλ. Μηδέν Άπειρο, *Να καταστρέψουμε την πληροφορία – κάποιες απόψεις για τα μμε, τους δημοσιογράφους, τη μεσολάβηση και τα υπόλοιπα σκατά του σύγχρονου βίου*, Αθήνα: Γενάρης 2004.

[4] Τα μήντια δεν είναι μόνο διαμεσολάβηση: είναι και προπαγανδιστικοί μηχανισμοί του κράτους, εκφράζοντας μέσα στην πολυφωνία τους τα εθνικά συμφέροντα (βλ. την εθνική έκτακτη ανάγκη της χούντας των τελευταίων δύο χρόνων που ξετυλίχτηκε μέσω της φιλολογίας του κόβιντ-ως-απειλή-για-τη-ζωή, ως τον αόρατο εκείνο εχθρό εναντίον του οποίου πρέπει όλοι μαζί να πολεμήσουμε πειθαρχημένα). Αναλυτικότερα για τις κρατικά οργανωμένες εκστρατείες προπαγάνδας βλ. «Η μετάδοση της κρατικής γραμμής μέσω οθόνης. Παρατηρήσεις για μια εικοσάχρονη σχέση», ό.π.

[5] «Η μετάδοση της κρατικής γραμμής μέσω οθόνης. Παρατηρήσεις για μια εικοσάχρονη σχέση», ό.π., σελ. 27.

[6] Το (όχι και πολύ μακρινό) 2012 έγραφαν εύστοχα οι συντρόφισσες/σύντροφοι του antifa scripta πως «[...] αυτή η τεράστια καινοτομία δεν επετεύχθη με τεχνικό, αλλά με κοινωνικό τρόπο. Στη βάση της βρίσκεται η ιστορική διαδικασία μέσω της οποίας οι πρωτοκοσμικοί ξέχασαν κάθε έννοια ταξικής οργάνωσης και κοινότητας και εστίασαν το βλέμμα στα πενιχρά όρια του καθρέφτη τους. Ειδικότερα η ιστορική διαδικασία μέσω της οποίας οι κοινωνίες του ώριμου καπιταλισμού έχασαν την επαφή τους με κάθε έννοια ανάλυσης, με κάθε έννοια σύνθεσης και τελικά με κάθε έννοια σκέψης. Αυτό που απέμενε ήταν τα «άτομα» και οι «απόψεις» τους, ενώ ταυτόχρονα η «άποψη», ως έννοια, έχανε τη σχέση της με τη σκέψη, την κριτική και τη συλλογικότητα και γινόταν αντιληπτή ως αποστολή των κατάλληλων πακέτων πληροφοριών από άτομο σε άτομο και πίσω». Βλ. «Viral», *antifa* #33, Οκτώβρης 2012.

[7] Η Θέση VIII από τις «Θέσεις για την φιλοσοφία της ιστορίας» του Βάλτερ Μπένγιαμιν. Τη βρήκαμε στο Michael Löwy (2004), *Walter Benjamin: Προμήνυμα κινδύνου. Για μια ανάγνωση των θέσεων «για τη φιλοσοφία της Ιστορίας»*, μτφ. Ρεβέκα Πεσσάχ, Αθήνα: Πλέθρον, σελ. 106.

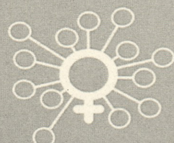
ΑΣ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΝ ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ...

ΚΡΑΤΟΣ, ΜΠΑΤΣΟΥΣ ΚΑΙ ΜΚΟ

ΕΓΚΛΗΜΑ, #ΜeΤοο ΚΑΙ ΙΟΣ: ΚΑΤΙ ΑΝΑΠΑΝΤΕΧΕΣ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

ΜΑΣΚΑ-19

εάν είσαι θύμα ενδοοικογενειακής βίας ή σεξουαλικών επιθέσεων, έλα στο φαρμακείο της γειτονιάς σου και **ζήτα τη μάσκα που θα σου σώσει τη ζωή.**

Ζήτα "Μάσκα-19"

Ο/Η φαρμακοποιός σου ξέρει ότι πρέπει να ειδοποιήσει το 15900

Όπου και αν κοιτάξει καμιά, από social media, μέχρι εφημερίδες και τηλεόραση, σε όποια συζήτηση και αν συμμετάσχει θα πέσει πάνω στο "ζήτημα" της έμφυλης βίας. Από το Γενάρη του 2021, με την καταγγελία της Μπεκατώρου, και την εμφάνιση του ελληνικού #metoo, που αφορά τη βιομηχανία του θεάματος αρχικά, και στη συνέχεια ανοίγει και δείχνει το δρόμο και στις υπόλοιπες γυναίκες, φαίνεται ότι συμβαίνουν ολοένα και περισσότερες δολοφονίες και κακοποιήσεις γυναικών. Οι γυναίκες κινδυνεύουν, και κάποιος πρέπει να τις "σώσει". Μήπως η περίπτωση μας είναι ότι επιτέλους νικάμε και σε ένα επίπεδο; Ότι, δηλαδή, παρόλο που η εποχή είναι σημαδεμένη από απαγορεύσεις και πιστοποιητικά κυκλοφορίας, τουλάχιστον στα του *αντι-σεξισμού* πάμε καλά;

Η γνώμη μας είναι ότι αυτό το «παρόλο που» είναι που πρέπει να σκεφτούμε λιγάκι παραπάνω! Για να καταλάβουμε, συντρόφια, ότι δυστυχώς τελικά ούτε στον αντισεξισμό νικάμε! Γιατί το βασικότερο που πέτυχε αυτό το κίνημα ήταν να αναδειχθεί, να νομιμοποιηθεί και να ξεπλυθεί ένα κανάλι αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών. Ένθερμοι υποστηρικτές των γυναικών στο διαδίκτυο, ακτιβιστές στα σόσιαλ μήντια/ΜΜΕ και αριστερές οργανώσεις παρακινούν τις γυναίκες να μιλήσουν για αυτά που τις καταπιέζουν. Για μια ακόμη φορά, η ατομική λύση -εντάξει αυτό το χαρτί είναι χιλιοπαιγμένο τα δύο τελευταία χρόνια, αλλά ακόμα πιάνει- καθίσταται πανάκεια. Μας λένε δηλαδή: να βγει η καθεμία από εμάς, να ομολογήσει τη βία που έχει δεχτεί, να εμπιστευτεί το κράτος και τους καλούς μπάτσους (άλλωστε τζάμπα έφτιαχνε ο σύριζα τμήματα ενδοοικογενειακής βίας στην ΕΛΑΣ;)[1], τους κάθε λογής επιστήμονες και ειδικούς που είναι πλέον δίπλα μας, στο πλευρό μας. Αν δε, είμαστε και λίγο πετυχημένες ίσως μας επιδοκιμάσουν και για την τόλμη μας πρόεδροι της Δημοκρατίας [2] και πρωθυπουργοί. [3]

Εμείς καταλαβαίνουμε ότι όλο αυτό καθόλου για το καλό μας δεν γίνεται. Το θέαμα της κλειδαρότρυπας που προσφέρουν τα μήντια και η έκκληση για δημόσια έκθεση ξεφτιλίζει την εμπειρία μας ως γυναίκες και αποφέρει στους δημοσιογράφους περισσότερα κλικ. Από την άλλη, η αστυνομική καμπάνια για την βία κατά των γυναικών θέλει να είναι μια βελτίωση της εικόνας της αστυνομίας και μια αυτοδιαφήμιση του κράτους-πατέρα που επιδεικνύει κάποιο είδος ψευτοπρόνοιας για την φροντίδα των γυναικών. Ο (πιο) ζοφερός ρόλος των μπάτσων, εδώ και δυο χρόνια, με πρόστιμα, εξακριβώσεις και ελέγχους που φαίνεται να προκαλεί δυσαρέσκεια στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα χρειάζεται και ένα αντιστάθμισμα, μια προνοιακή πολιτική για τα ευαίσθητα κομμάτια του πληθυσμού.

Αυτή η καμπάνια που αναφέραμε παραπάνω εξηγεί ίσως και ερωτήματα που προέκυψαν σε πολλούς και πολλές τον τελευταίο καιρό, όπως γιατί έχουμε πνιγεί στο ζόφο των τρομακτικών ειδήσεων σχετικά με περιστατικά βίας κατά των γυναικών και γυναικοκτονιών, και πώς μπορούμε να βγούμε απ' αυτόν. Καταρχάς, η αστυνομία είναι αυτή που αποφασίζει ποιο έγκλημα θα φτάσει κάθε φορά στο αστυνομικό δελτίο προς ενημέρωση «του κοινού». Έπειτα, οι δημοσιογράφοι με τη σειρά τους, μας μαθαίνουν τι γίνεται στην πραγματικότητα σχεδόν αποκλειστικά μέσα από τις πληροφορίες που μοιράζει η αστυνομία, με τελικό αποτέλεσμα μια καθολικά ελεγχόμενη ροή ειδήσεων. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, τα περιστατικά που παρουσιάζονται, φαίνονται σαν ένα σύνολο ασύνδετων, βίαιων γεγονότων, αποκομμένων από τις ταξικές αντιθέσεις αλλά και τις υλικές σχέσεις που διέπουν την ελληνική οικογένεια. Έτσι, και διατηρείται η κοινωνική συνοχή και προστατεύεται αυτή η παραγωγική μονάδα που ονομάζεται οικογένεια. Κατ' εξαί-

Η σημειολογία στα καλύτερα της

«Στην Ελλάδα, σε περίπτωση που κάποια αναφέρει στο φαρμακοποιό της τον κωδικό «Μάσκα-19» τότε θα πρέπει διακριτικά να κρατήσει τα στοιχεία της και να ενημερώσει τη γραμμή SOS 15900 της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, η οποία είναι μία υπηρεσία εθνικής εμβέλειας που δίνει τη δυνατότητα στα θύματα να επικοινωνήσουν άμεσα με ένα φορέα αντιμετώπισης της έμφυλης βίας.» (Πηγή: "Μάσκα - 19: Πώς να ζητούν βοήθεια στα φαρμακεία τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας", *ethnos.gr*, 28/04/2020). Μέσα στην εποχή του εγκλεισμού μάθαμε τα συνθηματικά για την καταγγελία της αστυνομικής βίας. Διπλή προστασία η μάσκα, και από τον κόβιντ, και από την έμφυλη βία! Σας φαίνεται και εσάς περίεργο που προ πανδημίας δεν ξέραμε τίποτα για αυτά τα συνθηματικά; Μήπως ξέρετε ποιο είναι σήμερα το συνθηματικό, στην εποχή μετά εγκλεισμού; Σε συνδυασμό με το παραπάνω, πολύ ενδιαφέρουσα μας φάνηκε και μια έρευνα από την Ισπανία, που αναπαράχθηκε πανομοιότυπη από όλα τα ΜΜΕ, από την ΕΦΣΥΝ μέχρι την Καθημερινή. Σύμφωνα μ' αυτήν, παρατηρήθηκε αύξηση του αριθμού των γυναικοκτονιών στην Ευρώπη μετά την άρση του lockdown. Όπως μας εξηγεί η Βικτόρια Ροσέλ, επικεφαλής της επιτροπής της ισπανικής κυβέρνησης κατά της έμφυλης βίας «όταν οι γυναίκες ξαναβρίσκουν την ελευθερία τους, οι κακοποιητές αισθάνονται ότι χάνουν τον έλεγχο και αντιδρούν πιο βίαια. Η έξαρση των γυναικοκτονιών τους τελευταίους μήνες το αποδεικνύει. Όταν ξεπεράσαμε τους περιορισμούς, αποκαλύφθηκε μια άλλη πανδημία: η πανδημία της έμφυλης βίας που κρυβόταν από κάτω.» (Πηγή: Αύξηση γυναικοκτονιών και καταγγελιών ενδοοικογενειακής κακοποίησης στην Ευρώπη μετά την άρση του lockdown, *thepressproject.gr*, 28/06/2021). Γενικά δεν ξέρουμε αν το καταλάβατε, αλλά πολλή πανδημία έχει πέσει, και έχουμε αρχίσει να πιστεύουμε ότι το να μένουμε κλειδωμένες σπίτια μας στο μέλλον, θα είναι η λύση για τα πάντα!

Υποσημειώσεις

[1] Αλέξης Τσίπρας, "Δεν φτάνει να πενθούμε για τις γυναικοκτονίες-οφείλουμε να δράσουμε", *Αυγή*, 3.8.2021

[2] "Σακελλαροπούλου – Μπεκατώρου: Λύστε τη σιωπή", *kathimerini.gr*, 19.1.21.

[3] "Μητσοτάκης : Η τόλμη της Σοφίας Μπεκατώρου αφυπνίζει συνειδήσεις", *tanea.gr*, 16.1.21.

[4] Θεσσαλονίκη: Αστυνομικοί απέτρεψαν νέα γυναικοκτονία – Είχε το μαχαίρι στον λαιμό της συζύγου του, *kathimerini.gr*, 18.12.2021.

[5] Χρ. Σπίρτζης: Ομολογία αποτυχίας της κυβερνητικής πολιτικής του «Νόμου και Τάξης», *naftemporiki.gr*, 21.2.2022.

[6] The limits of #MeToo in Sri Lanka, Devana Senanayake, The *Diplomat*, Issue 88, March 2022, σελ. 59.

ρεση, η δομική βία στις κοινωνικές σχέσεις θίγεται όταν αφορά οικογένειες της εργατικής τάξης ή μεταναστών. Ενδεικτικό είναι το συμβάν στη Θεσσαλονίκη, όπου οι άμεσα κινητοποιημένοι αστυνομικοί (sic) απέτρεψαν με κίνδυνο μάλιστα της ζωής τους, μια ακόμα γυναικοκτονία με επίδοξο δράστη, έναν «αλλοδαπό» χωρίς άδεια παραμονής. [4]

Η αποκλειστική επικέντρωση στην γενική και αφηρημένη προσέγγιση της βίας και η υιοθέτηση της κρατικής ορολογίας περί «γυναικοκτονιών», προσανατολίζει την όλη συζήτηση αποκλειστικά προς το έγκλημα. Έτσι, ανοίγει ο χώρος, να μιλήσουν για το ζήτημα, νομικοί, κοινωνικοί επιστήμονες, μπάτσοι και κάθε λογής ειδικοί, με μια γλώσσα που μιλάει πλέον για ποινικά εγκλήματα και ποσοτικοποιήσιμες πληροφορίες, αποκρύπτοντας τη σχέση της βίας με το ιστορικό και κοινωνικό της πλαίσιο. Ή καταλήγει να αποτελεί απλά ένα κοινωνικό φαινόμενο προς παρατήρηση και στηλίτευση, ένα ακόμα είδος βίας στον κατάλογο τόσων άλλων. Οι δηλώσεις του κυρίου Σπίρτζη, τομεάρχη Προστασίας του Πολίτη του ΣΥΡΙΖΑ είναι διαφωτιστικές.

> «Η έξαρση της οπαδικής βίας και τα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα (ενδοοικογενειακή βία, γυναικοκτονίες, trafficking παιδιών και γυναικών, ηλεκτρονικό έγκλημα) και η βίαιη δράση ακραίων ομάδων ακόμη και μέσα στα σχολεία, δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν μονοσήμαντα, χωρίς συγκεκριμένο και ολιστικό σχέδιο, με ανακοινώσεις, ευχολόγια, πολιτικές ακραίας καταστολής, με ανεκπαίδευτους ειδικούς φρουρούς στη ΔΡΑΣΗ, την ΟΔΟ, τους Πάνθηρες και την Πανεπιστημιακή Αστυνομία και με "δρακόντεια νομοθεσία", που αποδεδειγμένα δεν έχει αποδώσει όπου εφαρμόστηκε. Δεν αντιμετωπίζονται με μια αστυνομία χωρίς ειδικούς επιστήμονες και νέες σύγχρονες δομές, χωρίς προληπτικές πολιτικές και διαδικασίες, χωρίς αξιόπιστους μηχανισμούς ελέγχου.» [5]

Όταν διαβάζουμε λοιπόν «γυναικοκτονία», το κράτος εννοεί την ανάδυση ενός μηχανισμού μπάτσων και αριστερών κοινωνικών λειτουργών που τάχα θα προστατεύουν τις γυναίκες της εργατικής τάξης από το ξύλο στο σπίτι. Ενός "συμπεριληπτικού" μηχανισμού ώστε να αρχίσουν να καταγγέλουν και οι γυναίκες από τα κατώτερα στρώματα. Ενός μηχανισμού, δηλαδή, διείσδυσης στην εργατική τάξη. [6] Εννοεί ακόμα, να γεμίσει ο τόπος συμβουλευτικά κέντρα, μκο, αριστερές οργανώσεις και κοινωνικούς λειτουργούς και να μείνουν όλοι ικανοποιημένοι. Από τις επαγγελματίες φεμινίστριες μέχρι τους μηχανισμούς δημόσιας τάξης. Εδώ το σημαντικότερο είναι ότι σε καιρούς μίνι χούντας, αυτή η κοινωνία παριστάνει ότι έχει κοινωνική συνοχή, συζητάει τα προβλήματά της και τα επιλύει. Η σύνδεση του #GreekMeToo με τις πολιτικές περιορισμού της ελεύθερης κίνησης είναι μηδενική, «παρόλο που» αυτές ξεκίνησαν παράλληλα με το #metoo. Και εντωμεταξύ το #GreekMeToo δεν θα υπήρχε χωρίς τις πρώτες. Το #GreekMeToo ήρθε σαν το αντιστάθμισμα πρόνοιας για τις γυναίκες στην εποχή που ο εγκλεισμός έγινε νόμιμος. Το ελληνικό κράτος άσκησε πάνω μας τη μεγαλύτερη (μέχρι τώρα!) βία, λέγοντάς μας ότι θα μας σώσει από τη βία.

Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών Δήμου Σερρών
December 9, 2021 ·
Την Τετάρτη 8 Δεκεμβρίου, τα στελέχη του Συμβουλευτικού Κέντρου Γυναικών του Δήμου Σερρών πραγματοποίησαν ομιλία στο ΕΠΑΛ Σιδηροκάστρου με θέμα: Βία κατά των γυναικών και έμφυλα στερεότυπα. Οι μαθητές και οι μαθήτριες είχαν την ευκαιρία να αναγνωρίσουν τον τρόπο που καθημερινές αλληλεπιδράσεις και τρόποι σκέψης στρώνουν το δρόμο προς την έμφυλη βία και να εκφράσουν προβληματισμούς τους στο τέλος της εκδήλωσης. Ευχαριστούμε τον διευθυντή Α. Βρεττό και την ψυχολόγο του σχολείου Μ. Λαμδά για την πρόσκληση. See less

Και τελικά πώς μας σώζει;

Μια μίνι συζήτηση με μια συντρόφισσα για το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών Δήμου Σερρών

-Πόσα χρόνια υπάρχει το κέντρο συμβουλευτικής;

- Από το 2013. Το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών Δήμου Σερρών αναπτύχθηκε από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων στα πλαίσια της Πράξης «Ανάπτυξη Δομών και Υπηρεσιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προς όφελος των γυναικών και για την καταπολέμηση της βίας». Αν και το κέντρο υπάρχει τόσα χρόνια, καμιά στις Σέρρες δεν είχε ακούσει για την ύπαρξή του, παρά μόνο αφού άρχισε η πρώτη καραντίνα.

- Πώς κι έτσι; Δεν διαφήμισαν οι φεμινίστριες-κράτος τη δουλειά τους;

-Μα, πώς! Τα στελέχη από το 2013 μέχρι σήμερα το μόνο που έκαναν είναι ότι μοίρασαν φυλλάδια μια μέρα στην πλατεία των Σερρών και προσέγγισαν τηλεφωνικά τους διευθυντές των σχολείων για ενημέρωση, περιμένοντας τώρα από τους αυτούς να τις καλέσουν. Όλες αυτές οι δομές πρέπει να δείχνουν κάποιο «έργο» κάθε χρόνο για να συνεχίζεται η χρηματοδότησή τους, όποτε εξού και η παραπάνω αγγαρεία. Μετά το μοίρασμα στην πλατεία κάνανε και μια εκδήλωση, όπου πίνανε κρασιά διάφορα εξέχοντα πρόσωπα του Δήμου, εις υγείαν των κακοποιημένων γυναικών... Άσπρο πάτο!

-Τι υπηρεσίες προσφέρει το κέντρο αυτό δηλαδή;

- Καθαρά συμβουλευτικές, δηλαδή συμβουλεύουν τις κακοποιημένες γυναίκες να πάνε στο νοσοκομείο μόνες τους, να πάνε στην αστυνομία μόνες τους και να βρουν δικηγόρο μόνες τους. Βέβαια, αν δεν έχουν λεφτά για δικηγόρο, παίζει να τους βρει το κέντρο, μέσω κάποιων «φορέων». Α, και μέχρι να ρεμήσουν τα πράματα, να πάνε σε καμιά φίλη τους. Δηλαδή είναι πράγματα που από καμιάς το νου δεν έχουν περάσει ποτέ! Τα στελέχη περιμέναμε καλέ να μας το πούνε. Κι αν, βέβαια, έχουν φιλικό δίκτυο να τις στηρίξει... Τώρα, για την αστυνομία είναι γνωστές οι ευαισθησίες της.

-Πόσες γυναίκες περνάνε από το κέντρο;

- Πέντε τον μήνα. Do the math: περίπου μία την εβδομάδα, για 3-4 άτομα-υπαλλήλους. Ωστόσο, άμα τις πάρεις Πέμπτη τηλέφωνο σου δίνουν ραντεβού για την επόμενη Δευτέρα... Και αν τυχόν αναρωτιέστε τι έκβαση έχουν τα περιστατικά, οι γυναίκες επιλέγουν να μην το τραβήξουν μέχρι τέλους και σταματάνε.

Που και που κάποιος διευθυντής λυκείου (ναι, ΕΠΑΛ φυσικά!) ανταποκρίνεται στο κάλεσμα του κρατικού φεμινισμού. Η φωτογραφία παραπάνω από εκδήλωση-ευγενική χορηγία του Συμβουλευτικού Κέντρου Γυναικών Δήμου Σερρών, το οποίο ανέλαβε να επιμορφώσει τη βίαιη και αντικοινωνική εργατική νεολαία των ΕΠΑΛ σχετικά με την έμφυλη βία, σπάζοντας τα στερεότυπα! Τους φόρεσαν όλους μάσκα λοιπόν και τους κουβαλήσανε να μάθουν τα όρια τους και τα δικαιώματά τους...

Το «πρόβλημα-νεολαία» μέσα κι έξω από την ΚΝΕ, 1968-1989

Είμαστε στο 1984, ένα φθινοπωρινό βραδάκι στην πλατεία Καλλιθέας που είναι γεμάτη από αγόρια και κορίτσια αραχτά με μπύρες στα χέρια και ψιλή κουβέντα, ηχοσύστημα στημένο, έτοιμο για την πανκ-ροκ συναυλία που επιτέλους σε λίγο θα ξεκινήσει, τότε που οι συναυλίες δεν ήταν ακόμη στα πρότζεκτ της θρυλικής Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς. Παράμερα από το νταβαντούρι, αριστερά της πλατείας, κάτι ξενερωμένες κι αμήχανες φιγούρες, απ' αυτές που, όταν βλέπουν νέους στις πλατείες, έχουν μεγάλο ζόρι να τους κατατάξουν σε ιδεολογικές πλατφόρμες. [1] Ήταν το ίδιο φθινόπωρο που σε μια σχετική συζήτηση στη βουλή για το πρόβλημα των «υπερβολικά πολλών συγκεντρώσεων» στην Αθήνα, οι βουλευτές του ΚΚΕ πρότειναν να απαγορευτούν οι διαλύσεις συγκεντρώσεων όταν πρόκειται για πολιτικά κόμματα ή συνδικαλιστικές οργανώσεις, [2] δηλαδή να μην διαλύονται οι δικές τους συγκεντρώσεις. Όπως τώρα έτσι και τότε, σκοπός αυτής της αγωνιώδους προσπάθειας «διατήρησης κεκτημένων και δικαιωμάτων» ήταν βέβαια να συγκεντρωθούν σε κομματικά μαντριά όσοι νεολαίοι υπήρχε περίπτωση να πολιτικοποιηθούν. Οι ομοιότητες μεταξύ των δύο εποχών. Σε μια εποχή οικονομικής κρίσης (ενός παρ' ολίγον πολέμου με την Τουρκία και μιας παρ' ολίγον προσφυγής στο ΔΝΤ) το ελληνικό πολιτικό σύστημα έπρεπε πάση θυσία να σωθεί. Η διαφορά είναι επίσης μεγάλη. Την εποχή εκείνη, ούτε δέκα χρόνια απόστασης από τη Χούντα, η πολιτικοποίηση ήταν στα φόρτε της. Το ΚΚΕ αντιμετώπιζε το «πρόβλημα-νεολαία» ακόμη και μέσα στη νεολαιίστικη οργάνωσή του, την ΚΝΕ, οι αριθμοί της οποίας αυξάνονταν με ραγδαίους ρυθμούς.

Ενώπιον αυτού του ανησυχητικού προβλήματος ο ειδικός επί των θεμάτων νεολαίας, κοινωνιολόγος Βασίλης Φίλιας, πρώην πρύτανης του Παντείου, [3] και συνεργαζόμενος με το ΚΚΕ είχε γράψει ένα άρθρο στην *Ελευθεροτυπία* με τίτλο «Θετικά μέτρα για τη νεολαία». Από καθέδρας ο καθηγητής Φίλιας ξεσπάθωνε εναντίον της «αποχαλινωμένης» νεολαίας με αφορμή το περιβόητο πάρτυ στη Βουλιαγμένη τον Ιούλιο του 1983, μια συναυλία με πάνω από 50.000 κόσμο στην οποία ο Φίλιας ξεχώρισε «τις αναθυμιάσεις του χασίς, τα πορνικά συμπλέγματα, τις άναρθρες κραυγές και τη βαρβαρική ηχομόλυνση», που θα προκαλέσει «μια καθοδική, όχι ανοδική πορεία του λαού και του Έθνους.» [4] Το πρόβλημα-νεολαία για τον Φίλια δεν χωρούσε άλλη καθυστέρηση. Έτσι μεταξύ των «θετικών μέτρων» πρότεινε τη σύλληψη εκατοντάδων νεολαίων «που τους στέλνεις σε ειδικά αναδιαπαιδαγωγικά καταστήματα –αφού τα δημιουργήσεις βέβαια– για σοβαρά χρονικά διαστήματα... Από το άλλο μέρος δημιουργείς σ' όλη τήν Ελλάδα, κάτω από την αιγίδα της τοπικής αυτοδιοίκησης κέντρα νεότητος, χώρους αθλοπαιδιών, χώρους υγιούς ψυχαγωγίας και φροντίζεις στην τηλεόραση να μην περνάει τίποτα, που λειτουργεί φθοροποιά σε βάρος της νεολαίας...». [5] Τα κατασταλτικά μέτρα θα τα αναλάμβανε βέβαια το υπουργείο Δημόσιας Τάξης και τα υπόλοιπα (κουλτούρα, διασκέδαση, αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου) η νεοϊδρυθείσα τότε Γραμματεία Νέας Γενιάς. Έτσι, το νέο υφυπουργείο (της νέας γενιάς ντε) θα ασχολούνταν «με τους καμικάζι, τους πάνκ, τους χούλιγκανς, τους αυτόνομους νεολαιίστικους συλλόγους, εκπέμποντας ένα ιδιαίτερο ιδεολογικό λόγο από την μεριά του Κράτους, και προσπαθώντας να εγγράψει τις πρακτικές τους μέσα στο πεδίο του Κράτους (π.χ. δημιουργία πίστας για καμικάζι).» [6] Στο περιβόητο υφυπουργείο, που τότε στελεχώνεται μονάχα από αριστερούς, βρίσκουμε ως «ειδικούς συμβούλους» διάφορα νέα τότε ονόματα, όπως τον αντιστασιακό της χούντας και μετέπειτα υπουργό του ΠΑΣΟΚ Πέτρο Ευθυμίου, αρμόδιο από το 1983 για το Ιστορικό Αρχείο Νέας Γενιάς και αρχισυντάκτη του περιοδικού *ΑΝΤΙ.* [7]

Βέβαια ο Φίλιας δεν ήταν καν ο πρώτος. Το κουτί με τις καλές ιδέες είχε ανοίξει ακόμη πιο πίσω, το 1977, ο Γρηγόρης Φαράκος, καθοδηγητής τότε της ΚΝΕ, έπειτα διευθυντής του *Ριζοσπάστη* και μελλοντικός (το 1989) γενικός γραμματέας. Ο Φαράκος λοιπόν στην εισήγησή του στο Κεντρικό Συμ-

βούλιο της ΚΝΕ (που θεωρήθηκε τόσο καλή ώστε να κυκλοφορήσει και αυτόνομα ως ειδικό φυλλάδιο, με τίτλο «Για την αγωνιστική ταξική πατριωτική διαπαιδαγώγηση της νεολαίας») συμβούλευε τα μέλη της οργάνωσης «να ακούνε τους γονείς τους», να μην ξενυχτάνε, να είναι καλοί φοιτητές (με σκοπό την «κοινωνική καταξίωση» τους και τη «στελέχωση του κρατικού μηχανισμού με ανθρώπους και της δικής μας ιδεολογίας»), «να μη βιάζονται» να συνάψουν ερωτικές σχέσεις, να έχουν μόνιμο δεσμό με προοπτική τον γάμο και, προ παντός, να σέβονται –ιδίως τα κορίτσια– τις συντηρητικές «παραδόσεις της ελληνικής οικογένειας». [8] Και προσέθετε προς αποφυγή παρεξηγήσεων (της κομματικής οργάνωσης): «Νομίζω ότι τα κυριότερα εμπόδια για τις όχι καλές σχέσεις με το σπίτι μπαίνουν από εμάς. Ο πρώτος λόγος για τις συγκρούσεις προκύπτει από την κακή συμπεριφορά προς τους γονείς. [...] Δεύτερο, οι συγκρούσεις προκύπτουν από τη χειροτέρευση των επιδόσεων στα μαθήματα ή τις σπουδές. Και τρίτο, από το ότι κάνουμε ξενύχτια πολλά, ώρες πολλές χάνουμε σε άλλες απασχολήσεις, πάντως όχι εξαιτίας της ΚΝΕ. [...] Και ιδιαίτερα σοβαρό είναι το πρόβλημα με τα κορίτσια. Το ξέρετε πολύ καλά. Είναι μια παράδοση της ελληνικής οικογένειας. Τέλος πάντων, δεν μπορεί η κοπέλα να πηγαίνει συνέχεια κάθε βράδυ στις 1 και στις 2 τη νύχτα σπίτι της. Και λέει τότε ο γονιός, φταίει η ΚΝΕ, ενώ είναι γνωστό ότι δεν οφείλονται τα ξενύχτια σε δουλειά της ΚΝΕ». [9] Οι οδηγίες του Φαράκου βέβαια μας λένε το τι πραγματικά συνέβαινε στην ΚΝΕ εκείνη την περίοδο: ξενύχτια μέχρι πρωίας, χεσμένα τα μαθήματα και –θου κύριε– προγαμιαίες σχέσεις! Κάπως έτσι, από τις χριστιανικές νουθεσίες του Φαράκου μέχρι τις προτάσεις του Φίλια για αναμορφωτήρια και συλλήψεις, κυλούσε ο χρόνος δυσάρεστα για τις καθοδήγες της ΚΝΕ.

Από την άλλη, από τα λίγα που γνωρίζουμε σήμερα, ξέρουμε καλά ότι οι κνίτες της εποχής, δηλαδή η βάση της νεολαίας, δεν αρκούνταν στα ξενύχτια, τα πάρτι και τις προγαμιαίες σχέσεις. Η νεολαία εμφανιζόταν ιδιαίτερα απείθαρχη και ανεπίδεκτη πολιτικής γραμμής σε μια σειρά από ζητήματα και θέσεις που έπαιρνε τόσο το ΚΚΕ όσο και το ευθυγραμμισμένο με το κόμμα, μέρος της ηγεσίας της ΚΝΕ. Γνωρίζουμε δηλαδή ότι ήδη από την απεργία της Νάσιοναλ Καν, το 1974, εμφανίστηκε μια πρώτη τριβή μεταξύ των «πάνω» και των «κάτω» του ΚΚΕ.

Η ΚΝΕ, μια οργάνωση της εποχής της Χούντας

Φανταζόμαστε ότι λόγω της αλλεργίας που μας βγάζει η ΚΝΕ σήμερα σαν οργάνωση, πρέπει να εξηγηθούμε και να εξηγήσουμε πώς είναι δυνατόν να εμφανίστηκε αυτή η διαφοροποίηση μεταξύ βάσης και ηγεσίας, κόμματος και νεολαίας. Καταρχάς οι διαφοροποιήσεις βάσης και ηγεσίας, ή μεταξύ διαφορετικών φραξιών μέσα στο Κομμουνιστικό Κόμμα δεν είναι κάποιου είδους οξύμωρο. Διασπάσεις και φραξιονισμοί εμφανίζονται ήδη από το 1924, έξι χρόνια μόλις μετά τη δημιουργία του Σ.Ε.Κ.Ε., προπομπού του ΚΚΕ. Είναι ενδεικτικό ότι το αγαπητό ΚΚΕ δεν έκανε και πολλά να προστατέψει και σε πολλές περιπτώσεις διέγραψε ακόμα και τους πρωτεργάτες του, τον Αβραάμ Μπεναρόγια, βασικό ιδρυτή του ΚΚΕ, και τον Ζακ Βεντούρα, ιδρυτή της ΟΚΝΕ. Μέσα στα χρόνια, οι διασπάσεις ήταν μπόλικες και οι διαγραφές και τα «λάθη» της ηγεσίας ακόμη περισσότερα. Όσο δε το ΚΚΕ μεγάλωνε σαν οργάνωση, ειδικά την δεκαετία του 1940, το ταξικό χάσμα μεταξύ βάσης και ηγεσίας, όλο και γιγαντωνόταν. Αρκεί κανείς να δει τα απομνημονεύματα κάποιων μελών του από τη φυλακή που προέρχονταν από την αστική τάξη και έπειτα να τα συγκρίνει με απομνημονεύματα μελών του που ήταν αγρότες γης ή εργάτ(ρι)ες. Αυτό όμως δεν είναι το θέμα μας εδώ, οπότε θα το αφήσουμε για κάποιο μελλοντικό κείμενο. Εδώ αξίζει να συγκρατήσουμε ότι η ΚΝΕ δημιουργήθηκε μόλις το 1968, δηλαδή στον πρώτο χρόνο της Χούντας. Ήταν μια εποχή που το ΚΚΕ έπρεπε να αρχίσει να φτιάχνει νέα βάση και να μην κοιτάει μόνο προς το παρελθόν. Αν η παλιά ΟΚΝΕ ήταν μια ολιγομελής νεολαία ενός μικρού αριστερού κόμματος, η ΚΝΕ φιλοδοξούσε να προσεγγίσει ένα μέρος μιας πλατιάς μερίδας ανέργων και κακοπληρωμένων νεολαίων την εποχή που αναμενόταν να οργανωθούν πολιτικά και το κράτος κατέφευγε σε πιο σκληρές μορφές πειθάρχησης στον δημόσιο χώρο. Κλασικά βέβαια, το ΚΚΕ δεν ήθελε να δώσει κανένα πάτημα στους πολιτικούς αντιπάλους του ότι βοηθάει στην «έκλυση» των ηθών της νεολαίας. Ήταν επίσης μια εποχή μετά τη διάσπαση με το ΚΚΕ εσωτερικού, το οποίο είχε μεγάλη πρόσβαση και ήταν πιο φιλικό στον χώρο της πολιτικοποιημένης νεολαίας γιατί έμοιαζε λιγότερο αρτηριοσκληρωτικό από το ΚΚΕ. Αυτά ήταν κάποια από τα πράγματα που το ΚΚΕ είχε κατά νου όταν έφτιαχνε την ΚΝΕ και ήδη από την πρώτη χρονιά λειτουργίας της, ξεκίνησε και η πρώτη κάθαρση της νεολαίας· καθώς με τη συγκρότησή της αρχίζουν οι διαφωνίες. Η μέθοδος που ακολουθήθηκε τελικά ήταν να δημιουργήσει το ΚΚΕ ένα «κλιμάκιο εσωτερικού ελέγχου της νεολαίας». [10] Ακόμη και το 1973, με το περιβόντο φύλλο νο.8 της *Πανσπουδαστικής*, ηγεσία και βάση πλακώνονται για το ποια είναι η σωστή στάση απέναντι στην κατάληψη του Πολυτεχνείου. Το κόμμα ονομάζει την αδυναμία ελέγχου της νεολαίας ως «ιδεολογική σύγχυση» και το 1975 θέτει ως καθήκον στις κομματικές οργανώσεις να παρακολουθούν στενά τη νεολαία. [11] Τότε γίνονται οι πρώτες μαζικές διαγραφές και οι πρώτες μαζικές «μεταθέσεις» στελεχών της ΚΝΕ στο κόμμα. Την ίδια χρονιά (το 1975) η ηγεσία του ΚΚΕ κατηγόρησε μέλη της ΚΝΕ για την συμμετοχή τους σε διαδήλωση οικοδόμων στην Αθήνα και συγκρούσεις με τα νεοσύστατα ΜΑΤ. Ο *Ριζοσπάστης* κατήγγειλλε τους διαδηλωτές (που μέσα τους είχαν και μέλη της ΚΝΕ) ως «ομάδες από προβοκατόρικα και ανεύθυνα στοιχεία». Συνοπτικά, η καθοδήγηση του ΚΚΕ είχε μεγάλο πρόβλημα να ελέγξει τη νεολαία του κόμματος και διεξήγαγε σκληρό τριμέτωπο αγώνα ενάντια στην «ιδεολογικοποίηση», τον «εργατισμό» και τον «αβανγκαρντισμό», δηλαδή τις διάφορες αριστερίστικες παιδικές ασθένειες του κομμουνισμού.

Θα αναρωτηθεί κανείς με την ως εδώ αφήγησή μας και εύλογα: καλά γιατί διάολο δεν τους διέγραφαν όλους να τελειώνει το πρόβλημα; Η εξήγηση έρχεται από το εξής: την περίοδο 1975-1977, αμέσως μετά την πτώση της Χούντας δηλαδή, η οργανωμένη βάση της ΚΝΕ υπολογιζόταν στο τριπλάσιο της δύναμης του ίδιου του ΚΚΕ. [12] Άντε τώρα δηλαδή να την κουμαντάρουν τόση νεολαία! Γι' αυτό και το 1979, όταν πλέον έγιναν οι πρώτες μεταπολιτευτικές καταλήψεις πανεπιστημίων με αφορμή τον νόμο 815, ο ρόλος του ΚΚΕ και της ηγεσίας της στην καταστολή των φοιτητών (με τα γνωστά αιματηρά γεγονότα του Χημείου) στοίχησε στην ΚΝΕ ένα κύμα διαφοροποιήσεων και αθρόων αποχωρήσεων. Κοινώς, η ηγεσία επέλεξε το μπατσιλίκι και το ανελέητο ξύλο, για να δείξει ποιος κάνει κουμάντο και το αποτέλεσμα ήταν ότι η νεολαία της την άδειασε.

Μεταξύ 1975 και 1989 το σενάριο αυτό θα παιχτεί επί χίλια. Τα παραδείγματα είναι πάρα πολλά αλλά θα μείνουμε σε ένα-δυο. Τον Φλεβάρη του 1985 στο συγκρότημα των σχολείων της Γκράβας –τα οποία η δικτατορία προόριζε για αναμορφωτήρια αλλά κάπως κατέληξαν να γίνουν σχολεία– άρχισε η κατάληψη του 3ου ΚΕΤΕ (Κέντρο Επαγγελματικής Τεχνικής Εκπαίδευσης). Τότε άρχισε σε συμπαράσταση και η κατάληψη του 1ου Τεχνικού Λυκείου (τα σημερινά ΕΠΑΛ). Το έργο είναι γνωστό και σήμερα βέβαια: κατασυκοφάντηση της νεο-

Υποσημειώσεις

[1] «Ιδού το πανκ, ιδού και η μεγάλη Καλλιθέα με τις πλατείες της», *Σχολιαστής*, τχ. 19 (10/1984).
[2] «Ποιοί πρέπει να διαλύονται», *Σχολιαστής*, τχ. 19 (10/1984).
[3] Ο κοινωνιολόγος Βασίλης Φίλιας, γνωστός για την αντιδικτατορική του δράση (sic), υπήρξε και διαλεχτός του υπουργού Υγείας Σπύρου Δοξιάδη, ο οποίος του ανέθεσε, το 1980, τον συντονισμό της ομάδας μελέτης για την οργάνωση του ΕΣΥ. Κατόπιν υπήρξε πρύτανης στο Πάντειο (ως το 1981) και πρόεδρος του Τμήματος Κοινωνιολογίας (1985-1989). Επίσης, ήταν υποψήφιος συνεργαζόμενος με το ΚΚΕ στις εκλογές του 1985 και υποψήφιος του Συνασπισμού στη Β΄ Αθηνών στις εκλογές του Ιούνη του 1989, ενώ αρθρογραφούσε τακτικά στην αριστεροπασόκικη εφημερίδα Ελευθεροτυπία (1985-1986).
[4] «Η περίπτωση Φίλια», *Σχολιαστής*, τχ. 7 (10/1983) και «Ο πουριτανισμός της προόδου», *Ελευθεροτυπία*, 15.6.1997.
[5] *Σχολιαστής*, ό.π., 10/1983 και *Ελευθεροτυπία*, ό.π., 15.6.1997.
[6] *Σχολιαστής*, ό.π., 10/1983.
[7] «Στην υπηρεσία της Αλλαγής, Διανοούμενοι της Αριστεράς σε υπεύθυνα κυβερνητικά πόστα», *Σχολιαστής*, τχ. 7 (10/1983).
[8] «Φεστιβάλ μετά διαγραφής», *ΕΦΣΥΝ*, 22.09.2019.
[9] *Ελευθεροτυπία*, ό.π., 15.06.1997.
[10] «ΚΝΕ, άρχισε η κάθαρση», *Σχολιαστής*, τχ. 80 (10/1989).
[11] *Σχολιαστής*, ό.π., 10/1989.
[12] Βλ. *Σχολιαστής*, ό.π., στα τεύχη 77 και 80.
[13] «Η κατάληψη του σχολείου-φυλακής της Γκράβας», *Σχολιαστής*, τχ. 24 (03/1985).
[14] Βλ. *Σχολιαστής*, ό.π., 03/1985.
[15] «Η εξέγερση του παχέος εντέρου», *ΕΦΣΥΝ*, 12.11.2017.
[16] Βλ. και Μαραντζίδης Ν., Ρόρη Λ., «Μεταβαλλόμενοι στόχοι, μεταβαλλόμενες συμμαχίες: το ΚΚΕ και ο κομματικός ανταγωνισμός στη Μεταπολίτευση», *Επιστήμη και Κοινωνία* τχ. 25, Φθινόπωρο 2010, σελ. 95-122.
[17] «Το ναυάγιο της "κριτικής υποστήριξης"», *Σχολιαστής*, τχ. 8 (11/1983).
[18] «Πρώτο απ' όλα βέβαια τό Υφυπουργείο Νέας Γενιάς, όπου όχι μόνο όλοι οι ειδικοί σύμβουλοι του Υφυπουργού προέρχονται από την "πέραν" του ΠΑΣΟΚ Αριστερά, αλλά αντίστοιχη σύνθεση παρουσιάζει και η κατώτερη στελέχωση». Βλ. «Στην υπηρεσία της αλλαγής, Διανοούμενοι της Αριστεράς σε υπεύθυνα κυβερνητικά πόστα», *Σχολιαστής*, τχ. 7 (10/1983).
[19] Αργότερα ο Δρόσος πρόκοψε κι άλλο: σύμβουλος πολλών υπουργείων, μεταξύ άλλων του αναπληρωτή υπουργού Εξωτερικών (1993-1994), διευθυντής στη Γενική Διεύθυνση Αμυντικής Βιομηχανίας Έρευνας και Τεχνολογίας στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας (1998-2001) και διευθυντής του Ινστιτούτου Αμυντικών Αναλύσεων του υπουργείου Εθνικής Άμυνας (1997-2001).
[20] Η ΕΚΤΕΝΟΠΟΛ, δηλαδή "Εθνοκτηματική Α.Ε. Ενεργού Πολεοδομίας", θυγατρική εταιρεία της Έθνικής Κτηματικής Τράπεζας, ιδρύθηκε το 1973, δραστηριοποιούμενη στη Θράκη, με σκοπό τη συγκράτηση και την ενίσχυση του χριστιανικού στοιχείου της περιοχής εις βάρος της μειονότητας, με τα οποία εθνικά οφέλη. Κατοπινός διευθυντής της υπήρξε και ο Χ. Πρωτόπαππας. Άλλωστε, η εθνική πολιτική για την τουρκική μειονότητα δεν είναι αριστερή, ούτε δεξιά, ειναι απλά ελληνική.
[21] «Ο περιορισμός των ωρών εργασίας προσφέρει έδαφος για την παιδεία και δημιουργικό ελεύθερο χρόνο». Βλ. Ζαχαρέας Αι., *Αναζητώντας την Αριστερά*, Παρατηρητής, 1990, σελ. 62.
[22] «Οι αριστεροί διαχειριστές τής εργατικής δύναμης», *Σχολιαστής*, τχ. 11 (2/1984).
[23] Διαβάζουμε στο οπισθόφυλλο του βιβλίου: «Επιχειρείται, μέσα από τις σελίδες του βιβλίου, να αμφισβητηθεί ένα είδος πολιτικής αναλύσεως που αναθέτει στην Αριστερά ένα ρόλο απλής συμμετοχής στη διαχείριση του εφικτού ή του δυνατού στην τρέχουσα ιστορική συγκυρία. Επιπροσθέτως επιδιώκεται να χαραχθεί κάποιος ορίζοντας μίας αριστερής στρατηγικής στο χώρο της πολιτικής και της οικονομίας, στην οποία να ενσωματώνονται όχι μόνο τα δεδομένα της χώρας, αλλά και οι μεγάλες τεχνολογικές καινοτομίες της εποχής του ηλεκτρονικού πολιτισμού».
[24] Ζαχαρέας Αι., *Αναζητώντας την Αριστερά*, Παρατηρητής, 1990, σελ. 95.
[25] «Μέτρα κατά της ανεργίας: 20.000 θέσεις για νέους στις φυλακές», *Σχολιαστής*, τχ. 2 (3/1983).
[26] «...Κι από τον ποινικό νόμο ποιός θα μας γλυτώσει;», *Σχολιαστής* τχ. 2 (3/1983).
[27] «ΜΑΤ και ΜΕΑ ή μπάτσοι και απάτσι», *Σχολιαστής*, τχ. 12 (3/1984).

λαίας, τρομοκρατία και απειλές από Υπουργείο, γονείς, καθηγητές. Δεν έλειψαν και οι κομματικές νεολαίες με τον «πυροσβεστικό» τους ρόλο και τις εκ πρώτης όψεως «παράδοξες» συμφωνίες τους· όπως όταν στη Γενική Συνέλευση της κατάληψης του 1ου Τεχνικού Λυκείου «οι μαθητές της ΚΝΕ και του ΠΑΣΟΚ είχαν κοινή άποψη με την ΕΠΕΝ για το σταμάτημα της κατάληψης». [13] Τα ΜΜΕ έβαλαν κι αυτά το χεράκι τους (εφ. *Έθνος*, 6/2): «Η αίθουσα των καθηγητών είναι γεμάτη από παιδιά. Μαθητές με μαύρα-πέτσινα μπουφάν και με καρφιά για διακόσμηση έχουν απλώσει τα πόδια πάνω στα γραφεία. Δυο κομμάτια αλυσίδες και μερικά μπουκάλια μπύρας εξαφανίζονται γρήγορα, καθώς μπαίνουν οι δημοσιογράφοι». [14] Και η συνταγή βέβαια πέτυχε. Οι του τεχνικού λυκείου φανταζόμαστε ότι θα θυμούνταν έκτοτε την ΚΝΕ με γλυκό τρόπο.

Το φθινόπωρο του 1987, στις φοιτητικές καταλήψεις, που για πρώτη φορά μετά το 1979 εμφανίστηκαν τόσο μαζικές, η ΚΝΕ θα ψηφίσει μαζί με την ΠΑΣΠ ένα χλιαρό πλαίσιο στην ΕΦΕΕ (Εθνική Φοιτητική Ένωση Ελλάδας), ενώ θα συμπράξει στις γενικές συνελεύσεις και με την πρώτη δύναμη στις φοιτητικές εκλογές, την ΔΑΠ-ΝΔΦΚ, ενάντια στις καταλήψεις. Ακολούθησαν και πάλι τα ΜΜΕ με άρθρα ενάντια σε καταληψίες και διαδηλωτές. Από τη μια οι κλασικές εφημερίδες (*ΤΟ ΒΗΜΑ*) αρθρογραφούν κατά του «υπερδημοκρατισμού» και της «χαλάρωσης» των ΑΕΙ, από την άλλη το νέο έντυπο, μετα-αριστερής προέλευσης του Πέτρου Κωστόπουλου, παλιού συνεργάτη της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς (*ΚΛΙΚ*, 1/1988, σ. 3) «καταγγέλλει το στυλ» των καταληψιών που «βγάζουν στον αέρα ραδιοφωνικά προγράμματα που μυρίζουν μούχλα. Θλιβερή μουσική και αναχρονιστικές ανακοινώσεις από κάποιους που ισχυρίζονται ότι θα φέρουν το 2000.» [15]

Πόσους χωράει η ΚΝΕ εν μέσω κρίσης;
Και τι θα γίνει με το ρημάδι το πολιτικό σύστημα;

Αυτά τα δύο ερωτήματα μάς οδηγούν να καταλάβουμε τι έπαιξε με την ΚΝΕ της μεταπολίτευσης και πόσο χάλια πήγε η συνάντηση του προβλήματος-νεολαία με την νεολαιίστικη οργάνωση του ΚΚΕ. Και για τα δύο ερωτήματα πρέπει να έχουμε καταλάβει καλά την απόσταση μεταξύ ιδεολογίας και πολιτικής πραγματικότητας. Διαβάζοντας κανείς τα άρθρα του αριστερίστικου *Σχολιαστή* στη δεκαετία του 1980 αλλά και τα πιο πρόσφατα του *Ιού* της *Ελευθεροτυπίας/ Εφημερίδας των Συντακτών*, γύρω από τις σχέσεις ΚΚΕ-ΚΝΕ, μένει με την εντύπωση ότι η κομμουνιστική νεολαία ήταν πιο ριζοσπαστική στις ιδέες της από τη μητρική οργάνωση του κόμματος. Παράλληλα, με μια δόση χαιρεκακίας σχολιάζεται ο «συντηρητισμός» του ΚΚΕ, των Φαράκου, Φίλια και ΣΙΑ. Αυτός είναι σίγουρα ένας τρόπος να διαβάσει κανείς τα πράγματα: δηλαδή μέσα από ιδέες, τη συνέπεια των ιδεών και των πράξεων, την προοδευτικότητα και τον συντηρητισμό. Αυτός ο τρόπος μάς φαίνεται λίγο νερόβραστος, για να το πούμε έτσι –δηλαδή ότι στέκεται αρκετά στην ιδεολογία και δεν εξηγεί και πολλά. Ένας άλλος τρόπος να διαβάσει κάποια τις συγκρούσεις αυτές μεταξύ βάσης και ηγεσίας, νεολαίας και κόμματος είναι να τις δει υπό το πρίσμα μιας κοινωνίας σε πολιτική και οικονομική κρίση.

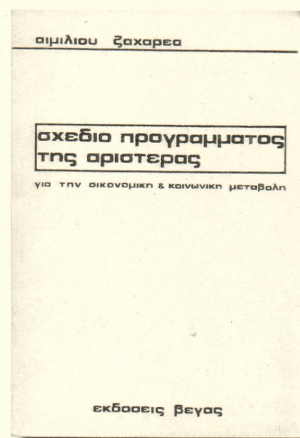
Στη μεταπολίτευση τα αριστερά άλογα της πολιτικής καλούνται να τρέξουν και να δώσουν λύσεις σε πραγματικά προβλήματα του ελληνικού κράτους. Δύο από αυτά, τα σημαντικότερα ίσως, ήταν ότι το ελληνικό κράτος έπρεπε να βρει έναν τρόπο να διαχειριστεί την οικονομική του κρίση, ενώ όδευε για πτώχευση, και ένα ακόμη, αλληλένδετο με το πρώτο, ήταν να βγει το πολιτικό σύστημα αλώβητο από αυτή τη διαχείριση. Μέρος του δύσκολου παζλ ήταν να διαχειριστεί το πρόβλημα-νεολαία, έναν κατεξοχήν αποσταθεροποιητικό παράγοντα που ήδη από τις προηγούμενες δεκαετίες το κράτος μας είχε εντοπίσει σαν πρόβλημα. Η διαφορά εδώ όμως σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες ήταν ότι στο τιμόνι του κράτους βρίσκονταν αριστεροί. Το ΚΚΕ μέσα σε αυτό το πολιτικό πρόβλημα επέλεξε αρχικά να συνεργαστεί άτυπα με το κυβερνών ΠΑΣΟΚ. Είναι το λεγόμενο «μορατόριουμ» [16] μετα-

ξύ ΚΚΕ και ΠΑΣΟΚ, από τα συνδικαλιστικά ως τα υπόλοιπα πολιτικά ζητήματα. Η ηγεσία του ΚΚΕ δεν το έκανε αυτό επειδή δεν αντιλαμβάνονταν σωστά ή με συνέπεια κάποιες επαναστατικές, κομμουνιστικές ιδέες. Το έκαναν γιατί, παρέα με το πολιτικό σύστημα, ήθελαν να επιβιώσουν και οι ίδιοι. Το ΚΚΕ επιπλέον κολακευόταν με τα μεγάλα ποσοστά της Πανσπουδαστικής και της ΚΝΕ, αλλά γνώριζε καλά ότι μέσα σε ένα περιβάλλον οικονομικής κρίσης, δεν μπορούσε να βάλει όλους τους δικούς του σε πόστα, δουλειές και στην ηγεσία. Το ΚΚΕ, έστω και στην απ' έξω, ερχόταν εν ολίγοις αντιμέτωπο με τα προβλήματα που έχει ένα κόμμα εξουσίας. Δεν χωράνε όλοι οι καλοί. Η δε νεολαία του, διαταξική και λογιών-λογιών, δεν έλεγε να το καταλάβει αυτό. Η σύγκρουση εκδηλωνόταν με κάθε αφορμή, αλλά το γεγονός ήταν ότι η απόσταση μεταξύ του πρύτανη Φίλια και των πάνκηδων της Καλλιθέας αποδεικνυόταν αβυσσαλέα. Και κανένα βιβλίο του Λένιν, πόσο μάλλον οι χριστιανόπληκτες νουθεσίες του Φαράκου, δεν μπορούσαν να το αλλάξουν αυτό.

Στον δρόμο για το άλσος Βεΐκου

Έτσι το ΚΚΕ συνέχισε να κινείται με τα γνωστά μοτίβα. «Διέγραφε», έστω και αν πολλοί απ' τους διαγραφέντες ήταν οικειοθελώς αποχωρήσαντες. Έμπαζε κόσμο από την ΚΝΕ στο ΚΚΕ για καλύτερη ευθυγράμμιση. Έμπαζε κόσμο από το ΚΚΕ στην ΚΝΕ για στενότερο έλεγχο. Εντωμεταξύ, οι νεαροί κομμουνιστές έρχονταν σε πικρή συνείδηση της ρεάλ πολιτίκ μιας σώφρονος κομματικής ηγεσίας. Και στο βάθος οι πάνκηδες, οι χούλιγκανς και λοιπά υποκείμενα έκαναν κωλόχερα στον Φίλια. Μεγάλος κερδισμένος της διαδικασίας αυτής ήταν το κυβερνών ΠΑΣΟΚ που παράλληλα καρπωνόταν τα οφέλη μιας συνεργασίας με τα δύο Κ.Κ., το ορθόδοξο και το «Εσωτερικού», εντάσσοντας κάποια στελέχη τους στον κρατικό μηχανισμό, ενώ αυτά πόνταραν με τη σειρά τους στα οφέλη από την «κριτική υποστήριξη» του ΠΑΣΟΚ. Έτσι, π.χ., ο Σταύρος Λυγερός, το 1983, μπορούσε και να εκπροσωπεί την «επαναστατική Αριστερά» και να στελεχώνει το υφυπουργείο Τύπου, η συντρόφισσα Τόνια Μοροπούλου (η φωνή του Πολυτεχνείου) και να γράφει στην (σοσιαλιστική) εφημερίδα «Προοπτική» και να είναι σύμβουλος παρά τω υφυπουργώ στο υφυπουργείο Νέας Γενιάς, ο Ανδρέας Παππάς και να βγάζει το περιοδικό «Αντιθέσεις» της Ανανεωτικής Αριστεράς «υποστηρίζοντας κριτικά» την κυβέρνηση και να περιμένει από την τελευταία να χρηματοδοτήσει με κρατικό χρήμα το περιοδικό του. [17] Οι κομματικές νεολαίες από την άλλη, τριπλάσιες των μελών των κομμάτων, ποσώς ενδιαφέρονταν στην πλειοψηφία τους περί της «σύγκλισης» και του «εμπλουτισμού» του αριστερού κράτους στο υφυπουργείο Νέας Γενιάς [18] και τα υπουργεία Παιδείας, Τύπου, Εσωτερικών, Οικονομικών, Εμπορίου που ξαφνικά γέμισαν με αριστεριστές.

Το πρόβλημα δεν ήταν απλώς ιδεολογικό. Τι να 'χει να συζητήσει άραγε ο 33χρονος Γιάννης Δρόσος, καθηγητής νομικής στην Αθήνα και σύμβουλος του υπουργού Εμπορίου (1984-1989) με τους νεολαίους του σωρού στο κόμμα του, το ΚΚΕ εσωτερικού; [19] Τι κοινό να έχουν ο Αιμίλιος Ζαχαρέας, γενικός διευθυντής της ΕΚΤΕΝΟΠΟΛ [20] και μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ εσ. με τους άνεργους ή κακοπληρωμένους νεολαίους του; Ο Ζαχαρέας το 1984 αρθρογραφούσε με προτάσεις για την ανεργία που θα ζήλευε και η *Καθημερινή*: μείωση ωραρίου εργασίας (εννοείται και μισθών), [21] εξίσωση των μισθών προς τα κάτω εις βάρος των «αντιπαραγωγικών» δημοσίων υπαλλήλων, μείωση του αριθμού τους και αποδιοργάνωση των «συντεχνιών» τους. [22] Οι καλές του ιδέες μάλιστα πακεταρίστηκαν και εκδόθηκαν έξι χρόνια αργότερα, το 1990, στο βιβλίο του με τίτλο *Αναζητώντας την Αριστερά*. [23] Βιβλίο στο οποίο, μεταξύ άλλων, ο Ζαχαρέας ανησυχούσε προφητικά για «το φαινόμενο της παράνομης μετανάστευσης στις ανεπτυγμένες χώρες» που παίρνει «απειλητικές διαστάσεις», μιας και μόνο η προοπτική να χρησιμοποιηθεί το εργατικό δυναμικό των χωρών του Υπαρκτού στις δυτικές χώρες δημιουργεί τεράστιο πρόβλημα σε σχέση με «την επιδιωκόμενη κοινωνική και πολιτική συνοχή». [24] Έκτοτε, η αναζήτηση της αριστεράς συνεχίζεται.

Εκείνο που επίσης συνεχίζεται είναι η αναζήτηση μεθόδων για την αντιμετώπιση της νεολαίας. Μπορεί οι προτάσεις του Φίλια για τα αναμορφωτήρια να μην πέρασαν, οι αθλοπαιδιές όμως προκειμένου να μη γίνει κανείς «καμικάζι» και «τσαντάκιας» πέρασαν. Για να μην πούμε για την αγαπημένη όλων των κρατών αστυνομική διαχείριση. Ήδη από τη χρονιά που έγραφε ο Φίλιας μαγειρευόταν ο νέος Ποινικός Κώδικας του 1984. Ο αριστερίστικος *Σχολιαστής* σημειώνε: «Μια από τις κύριες προθέσεις του νέου Ποινικού Κώδικα είναι η πάταξη των «χούλιγκανς», των «τσαντάκηδων», των «καμικάζι», των «αναρχοαυτόνομων» καί γενικά των «αντικοινωνικών στοιχείων». Πρόκειται δηλαδή για μια κατά μέτωπον επίθεση της εξουσίας εναντίον κάποιων –σχεδόν άποκλειστικά– νέων του κοινωνικού περιθωρίου, οι πρακτικές των οποίων ορθώνουν τις τρίχες της κεφαλής κάθε νοικοκύρη, ανεξάρτητα πολιτικών πεποιθήσεων.» [25] Το άρθρο με τον ειρωνικό τίτλο «Μέτρα κατά της ανεργίας: 20.000 θέσεις για νέους στις φυλακές» δεν ήταν όμως σκέτη ειρωνεία και υπερβολή. Σε άρθρο της εφημερίδας *Έθνος* (14.4.1983) για τη στοχοθεσία του νέου Ποινικού Κώδικα διαβάζουμε: «ΑΜΥΝΑ της δημοκρατίας, αλλά και της κοινωνικής γαλήνης, εναντίον σύγχρονων αντικοινωνικών ατόμων και ομάδων, που δρουν θρασύτατα κι εγκληματικότατα με τη μορφή των «χούλιγκανς», των «καμικάζι», των «τσαντάκηδων» και άλλων ποικίλων κακοποιών, που έχει δημιουργήσει η σύγχρονη πραγματικότητα». [26] Ε, τώρα κάπου μεταξύ αθλοπαιδιών και συλλήψεων, ένα μικρό ποσοστό «καμικάζι» έμπαινε και στο κράτος. Εξάλλου όπως έλεγε και ο ίδιος ο διοικητής των ΜΕΑ, κ. Γεωργακάκης: «...πρόκειται για νόμιμους καμικάζι! Διοργανώνονται αγώνες, υφίστανται ειδική εκπαίδευση, αγαπούν τις μηχανές τους». [27]

Φτάσαμε στο καλοκαίρι του 1989. Σε πρώτο πλάνο η ΕΣΣΔ που καταρρέει και τα κινέζικα τανκς που επεμβαίνουν εναντίον της φοιτητικής διαδήλωσης στην πλατεία Τιάν Αν-Μεν. Η ΚΝΕ, κατά παράβαση των οδηγιών του κόμματος όχι μόνο καταδίκασε την επέμβαση αλλά κομμάτια της πήγαν και στη διαδήλωση την επόμενη μέρα έξω από την κινέζικη πρεσβεία. Στο γαλανόλευκο πλάνο τα δύο Κ.Κ. συγκυβερνούσαν με τη Δεξιά για πρώτη φορά στην ελληνική πολιτική ιστορία. Η ΚΝΕ ως «οργάνωση για τη διαπαιδαγώγηση των κομμουνιστών» [28] διασπάστηκε· και μάλιστα η διάσπαση ανακοινώθηκε κατά τη διάρκεια του 15ου Φεστιβάλ της στο άλσος Βεΐκου στο Γαλάτσι (τον Σεπτέμβρη του 1989). Ουσιαστικά η ηχηρή διάσπαση έγινε εξαιτίας της απόφασης του ΚΚΕ να συγκυβερνήσει με την ελληνική δεξιά. [29] Σε αυτή τη φάση το ΚΚΕ έδειξε ωμά και δίχως περιστροφές ότι είναι ένα κόμμα που λίγη σχέση έχει με τον κομμουνισμό και περισσότερο το ενδιαφέρει η ενσωμάτωσή του στο ελληνικό κράτος και οι θέσεις εξουσίας μέσα στον κρατικό μηχανισμό. Στο φεστιβάλ της ΚΝΕ, λοιπόν, ο ίδιος ο Γράψας, ο γραμματέας της ΚΝΕ, είπε τα εξής:

Το 15ο Φεστιβάλ της ΚΝΕ (Σεπτέμβριος 1989, Γαλάτσι) όπου επισημοποιήθηκε η διάσπαση από τον ίδιο τον γραμματέα της.

Περί διαφορετικών απόψεων και διαγραφών-διασπάσεων

Δεν ξέρουμε από πού κι ως πού καταλάβαιναν οι διαφωνούντες κνίτες ότι υπάρχει περιθώριο πλούτου προβληματισμών και απόψεων στο ΚΚΕ, αλλά η ιστορία του κόμματος είναι γεμάτη από ξεκαθαρίσματα λογαριασμών και εκτελέσεις, σκηνικά τα οποία δεν ήταν καθόλου άγνωστα στον Γράψα και τους φίλους του το 1989. Ένα ακραίο παράδειγμα είναι ο Κώστας Καραγιώργης (πραγματικό όνομα: Γυφτοδήμος) που έζησε πολλά χρόνια στην παρανομία στον μεσοπόλεμο και επί δικτατορίας Μεταξά εξορίστηκε. Κυνηγήθηκε ακόμη και από τους ίδιους τους Ναζί καθώς ήταν στη Γερμανία την εποχή του εμπρησμού του Ράιχσταγκ. Σε ηλικία 39 ετών διορίστηκε στο Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ και έγινε διευθυντής του *Ριζοσπάστη* από το 1944 ως το 1947. Ο Καραγιώργης βγήκε στο βουνό για να αποφύγει τη σύλληψη όταν η εφημερίδα του ΚΚΕ πέρασε στην παρανομία. Στο βουνό ανέλαβε θέσεις στον ΔΣΕ (στρατηγός του κλιμακίου του Γενικού Αρχηγείου Νοτίου Ελλάδος). Ηγήθηκε της κατάληψης της Καρδίτσας το 1948 και το 1949 συμμετείχε σε μάχες στον Γράμμο και το Βίτσι όπου τραυματίστηκε. Διέφυγε το 1949 στη Ρουμανία μαζί με όλη την ηγεσία. Αρθρογραφούσε σε μια σειρά εντύπων που διανέμονταν σε στρατιωτικές μονάδες. Στη Ρουμανία άρχισε να εκφράζει διαφοροποίηση με τη γραμμή του γ.γ. Νίκου Ζαχαριάδη με συνέπεια να διαγραφεί από το κόμμα ως «χαφιές» και «προδότης», να συλληφθεί από τη ρουμάνικη Ασφάλεια και να πεθάνει από βασανιστήρια στις διαβόητες ρουμάνικες φυλακές Πιτέστι, σε ηλικία 49 χρονών, το 1954. Σύμφωνα με τα όσα έγραψε η Μαρία Αγριγιαννάκη-Καραγιώργη, στο κελί του το κόμμα έβαλε και έναν πράκτορα για να του εκμαιεύσει κάτι που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί εναντίον του. Τέσσερα χρόνια αργότερα, με την καθαίρεση του Ζαχαριάδη, «αποκαταστάθηκε η μνήμη του» από το κόμμα, ωστόσο το ΚΚΕ δεν έδωσε ποτέ στη σύζυγό του τα στοιχεία από τη δίκη εναντίον του στη Ρουμανία. Αυτά περί της ιστορίας του «πλούτου» του ΚΚΕ. Το ότι ο Γράψας οδηγούσε την ΚΝΕ στη διάλυση λοιπόν, με τάχα ιδέες περί «πλούτου προβληματισμών» δεν σήμαινε ότι κάθε διασπασμένος ή διαγραφέντας από το ΚΚΕ ήταν λιγότερο πονηρός από τα μέλη της κεντρικής οργάνωσης του κόμματος. Αλλά τι να κάνουμε, σύντροφοι και συντρόφισσες, τέτοιες παλιοκαταστάσεις έχουν τα κόμματα: τσακωμούς περί ηγεσίας ντυμένους με λόγια περί προοδευτικότητας, πλούτου ιδεών και σοσιαλισμού!

> «Δεν είναι μυστικό ότι στην ΚΝΕ υπάρχει ένας πλούτος προβληματισμών και απόψεων, ή και διαφωνίες για σοβαρά ζητήματα. Και ύστερα; Τα πολιτικά νεκροταφεία είναι γεμάτα από ομοφωνίες και ομοψυχίες. Η ΚΝΕ είναι μόλις 21 χρονών, στα καλύτερά της χρόνια και δεν σκοπεύει να συνταξιοδοτηθεί από τώρα. Οι διαφορετικές απόψεις είναι η πηγή της ζωντάνιας μας.» [30]

Όπως φαντάζεστε, μετά από τέτοια εισήγηση στο συνέδριο, διαγράφτηκε τόσο αυτός όσο και το 70% των μελών της νεολαίας της για να γίνει το κόμμα κάτι πιο κοντινό σε αυτό που όλοι ξέρουμε σήμερα – και ειδικά οι νεολαίοι στα πάρκα. Παράλληλα με εντολή του κόμματος φορέθηκε καινούργιο συμβούλιο της ΚΝΕ με γραμματέα τον σημερινό υπουργό Δημόσιας Τάξης, Τάκη Θεοδωρικάκο. Ένα μέρος των διασπασμένων δοκίμασε την τύχη του με ένα νέο κόμμα, το ΝΑΡ, το οποίο μάλλον λόγω της πολλής κατάρας που έφαγε από την ηγεσία του ΚΚΕ, καταδικάστηκε έκτοτε να μην μπορεί να σταυρώσει οργάνωση της προκοπής πέρα από τα φοιτητικά ΕΑΑΚ. Το ΚΚΕ στήριξαν εναντίον της ΚΝΕ όλα τα ΜΜΕ του τόπου –και τα δεξιά εννοείται– ενώ τα ελληνικά δικαστήρια αποφάσισαν ότι το brand name του περιοδικού «Οδηγητής» θα μπορούσε πλέον να χρησιμοποιεί μόνο το ΚΚΕ, [31] όπως και το ταμείο της ΚΝΕ που έφτανε τα 100 με 120 εκατομμύρια δραχμές. Εντωμεταξύ η σύντομη συγκυβέρνηση ΝΔ-ΚΚΕ πρόλαβε να ψηφίσει τρεις νόμους, ο ένας σημαντικότερος από τον άλλον. Έδωσε το ΟΚ στα δικαστήρια να τραβηχτεί ο πρώην πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου με βάση το σκάνδαλο Κοσκωτά. Έδωσε το ΟΚ να καούν σε υψικαμίνους 17 εκατομμύρια φάκελοι της Ασφάλειας για πολιτικούς ύποπτους, κηρύσσοντας και το συμβολικό τέλος του εμφυλίου. Και, τέλος, έδωσε το ΟΚ στο να δημιουργηθεί η ιδιωτική τηλεόραση στην Ελλάδα. Το ελληνικό πολιτικό σύστημα πέθανε· ζήτω το ελληνικό πολιτικό σύστημα!

Το 1989 υπήρξε ως κάποιου είδους ορόσημο και για την ελληνική περίπτωση. Το ΚΚΕ επέλεξε, μπροστά στον ορυμαγδό που έβλεπε να εκτυλίσσεται, τόσο στο εξωτερικό με τη διάλυση της ΕΣΣΔ όσο και στο εσωτερικό με τους κλυδωνισμούς στην ΚΝΕ, να κρατήσει μια σταθερή θέση μέσα στο ελληνικό πολιτικό σύστημα. Το παιδικό του όνειρο από τον μεσοπόλεμο πραγματοποιήθηκε. Θυσίασαν βέβαια τα ποσοστά τους (από το 13,1% στις πρώτες εθνικές εκλογές 1989 το ΚΚΕ πήγε στο 4,5% στις εθνικές εκλογές 1993). Ο δε Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου (μετέπειτα ΣΥΡΙΖΑ) δεν μπήκε καν στη βουλή και έκτοτε πάλευε για να μπει με ποσοστά γύρω στο 3%. Αλλά μάλλον ήταν ο μόνος τρόπος επιβίωσής του, δεδομένου ότι το βασικό πολιτικό και ιδεολογικό σύστημα αναφοράς το οποίο είχε από το 1918 –η Σοβιετική Ένωση– διαλύθηκε χωρίς επιστροφή. Και αυτή η τάση ήταν γνωστή παντού ήδη από το 1987, όπως πολύ εμπεριστατωμένα ομολογεί ο γ.γ. του κόμματος Χαρίλαος Φλωράκης στη σημαντικότερη (αυτο) βιογραφία του. [32] Το μέλλον του κόμματος αναδεικνυόταν ζοφερό.

Εξάλλου, πλην της νεολαίας, το ΚΚΕ διασπάστηκε και μέσα στο ίδιο το κόμμα. Καθώς απέτυχε η διαδικασία συνεργασίας και ανοίγματος του ΚΚΕ με την Ε.ΑΡ. (Ενωμένη Αριστερά) στο μετωπικό πολιτικό σχήμα του «Συνασπισμού», το ΚΚΕ το καλοκαίρι του 1990 άρχισε να κλυδωνίζεται σημαντικά. Τελικά η διάσπαση εκφράστηκε και ρητά το καλοκαίρι του 1991, δύο μήνες πριν την κατάρρευση της ΕΣΣΔ. Από τη μια έμειναν κοντά στις παλιές «αρχές» του κόμματος οι Παπαρήγα, Κολοζώφ, Θεωνάς, Χαλβατζής, Γόντικας, Μαΐλης κλπ, μαζί με τα παλιά στελέχη (Χ. Φλωράκης, Κ. Λουλές, Αντ. Αμπατιέλος, Ρ. Κουκούλου), ενώ στην άλλη φράξια εντάχθηκαν (και αποχώρησαν από το κόμμα)

όλοι αυτοί που αργότερα θα δούμε να φτιάχνουν τον Συνασπισμό της Αριστεράς και της Προόδου (και έπειτα τον ΣΥΡΙΖΑ): οι Λαφαζάνης, Δραγασάκης, Καρτερός, Αλαβάνος, Χουντής, Δαμανάκη κλπ.

Σούμα. Τι μένει;

Όπως θα καταλάβατε όσοι κι όσες φτάσατε στο τέλος του κειμένου, αυτό εδώ ήταν ένα άρθρο για τη συνάντηση του «προβλήματος-νεολαία» με την ΚΝΕ στα μακρινά χρόνια της μεταπολίτευσης. Μπορεί από το πολιτικό έτος 1989 να έχει μείνει στην ελληνική πολιτική ιστορία η σκανδαλολογία για τον Παπανδρέου και τον Κοσκωτά, καθώς και η συγκυβέρνηση ΝΔ-ΚΚΕ αλλά κατά τη γνώμη μας υπάρχουν και κάποια άλλα θέματα να δούμε. Συγκεκριμένα το «πρόβλημα-νεολαία»! Στο προηγούμενο κείμενό μας για την (ακρο)δεξιά νεολαία στη μεταπολίτευση αναδείξαμε την παρακρατική της φύση· τη συσχέτιση του πολιτικού φαινομένου «νεολαία» με το ελληνικό κράτος. Στο κείμενο αυτό –που 'ναι αντικριστό με εκείνο το κείμενο– πέραν αυτού του συμπεράσματος, καταθέτουμε και το πώς οι κομματικές νεολαίες δουλεύουν σαν μηχανισμοί εσωτερικής –και κοινωνικοπολιτικής– πειθάρχησης. Εκτός εααααν κάτι στραβώσει πολύ.. και ο μηχανισμός τσακίσει.

Κατά τη γνώμη μας το κομμουνιστικό κόμμα την περίοδο εκείνη δεν είχε να αντιμετωπίσει μόνο τους εκτός κόμματος απείθαρχους νεολαίους («χούλιγκανς», «πάνκηδες», «καμικάζι» κλπ), είχε να αντιμετωπίσει και στους κόλπους της νεολαίας του μια μεγάλη μερίδα ανθρώπων της εργατικής τάξης που δεν μπορούσαν να συμβιβάσουν τα συμφέροντά τους με τις φιλοδοξίες της επαγγελματικής πολιτικής του «κόμματος του λαού» δίπλα στους πασόκους και τους νεοδημοκράτες. Εξάλλου αυτές τις «πληθυσμιακές/πολιτισμικές κατηγορίες» δεν πρέπει να τις έχουμε στο μυαλό μας στατικά. «Καμικάζι» υπήρχαν και στην ΚΝΕ. Εκείνη την εποχή την ΚΝΕ τη γυροφέρνανε λογιών-λογιών πιτσιρικάδες, σαν και τα παιδιά των πολιτικών προσφύγων από το πρώην ανατολικό μπλοκ, οι οποίοι είχαν μεγαλώσει στα περιβάλλοντα του Υπαρκτού, πετάχτηκαν σε εργατογειτονιές των πόλεων και διεκδικούσαν ενίοτε και στις γειτονιές τους –όπως η Κυψέλη– χώρο από τους οργανωμένους κι ανοργάνωτους φασίστες. [33] Σε μια τόσο μαζική οργάνωση που οριακά πρέπει να θεωρείται «οργάνωση», είναι προφανές ότι τα μέλη της ΚΝΕ σε γειτονιές της Αθήνας και του Πειραιά εμπλέκονταν σε δραστηριότητες που ξέφευγαν από την κομματική γραμμή και δημιουργούσαν τον δικό τους βιότοπο. Σημειωτέον ότι τα μέλη της ΚΝΕ υπολογίζονταν –από τα στελέχη της νεολαίας– σε 100.000 άτομα όσο πλησιάζουμε στο 1989· και αν προσθέσουμε τα μέλη της Σπουδάζουσας που δεν ήταν μέλη του κόμματος αλλά και τον άμεσο περίγυρο που μπορούσαν να κινητοποιήσουν οι οργανώσεις, ο αριθμός έφτανε τα 120.000 άτομα. Σύμφωνα με διάφορες προφορικές μαρτυρίες της εποχής, παρέες κνιτών μπορεί να έδερναν φασίστες, να έσπαγαν τα μαγαζιά τους ή να έκαναν κόντρες με τα μηχανάκια, χωρίς φυσικά το κόμμα να έχει υπόψη του οτιδήποτε απ' όλα αυτά ούτε να υπογράφονται κάπως αυτές οι δραστηριότητες από κομματική σφραγίδα. Όλα ετούτα ανήκουν στις γνωστές σιωπές της ιστορίας. Από την άλλη, ως γνωστόν, αυτός που έχει μια πολιτική αφήγηση και συγκροτημένη άποψη για τα πράγματα, ακούγεται δυνατότερα από αυτόν που δεν ξέρει πώς να κάνει τη φωνή του να ακούγεται με συνοχή και συνέπεια σε βάθος χρόνου. Αυτός ο κάποιος – που χάρηκε τη διάσπαση του 1989 στη δεκαετία του '90– ήταν το ΝΑΡ.

Στο τέλος αυτού του κειμένου καταλαβαίνουμε ότι το κόμμα έχει 40χρονη και βάλε εμπειρία από τη διαχείριση του «προβλήματος-νεολαία». Δεν είναι τίποτα καινούργιοι στο κουρμπέτι, ούτε τίποτα τυχαίοι.

Τραγούδια, Ευρωμπάσκετ και διάσπαση

Σημειωτέον ότι δεν έφυγε μόνο νεολαία από το ΚΚΕ το 1989. Έφευγαν κατά χιλιάδες και μεγάλα σε ηλικία μέλη του κόμματος. Η συνεργασία του ΚΚΕ με τη δεξιά το 1989 οδήγησε ορισμένους απ' αυτούς μάλιστα που είχαν δώσει τα σπίτια τους για τη δημιουργία τοπικών οργανώσεων του κόμματος σε χωριά και πόλεις, να πάνε αυθημερόν στις εκλογές να ξηλώσουν τις κομματικές ταμπέλες από τα ακίνητα που είχαν παραχωρήσει και να κάνουν έξωση στους «συντρόφους» τους. Κάποιοι απ' αυτούς τους σκληροπυρηνικούς γέρους του κόμματος μάλιστα λέγεται ότι ενώθηκαν με ένα κομμάτι της νεολαίας στιγμιαία για έναν διασκεδαστικό λόγο, την «τοποθέτηση» των μελών του κόμματος στον τελικό του Ευρωμπάσκετ το καλοκαίρι του 1987 μεταξύ Ελλάδας και Σοβιετικής Ένωσης. Η ηγεσία του κόμματος στήριζε την Ελλάδα, ενώ η νεολαία και οι παλιοί σκληροπυρηνικοί στηρίζανε την ομάδα της Σοβιετικής Ένωσης!

Τώρα, σε κάτι ακόμα πιο διασκεδαστικό, ο σύντροφος Γ. που στη δεκαετία του '90 βρέθηκε φοιτητής στα Γιάννενα και για λίγο στο ΝΑΡ, μας έδωσε ένα ωραίο ενσταντανέ της εποχής. Οι ναρίτες –που μετά τη διάσπαση της ΚΝΕ το 1989 ονομάζανε την οργάνωσή τους ακόμη τότε ΚΝΕ-ΝΑΡ (εξού και το δικαστήριο για το ποιος θα λέγεται "ΚΝΕ")– είχαν επινοήσει και ένα ωραίο τραγουδάκι που φώναζαν τραγουδιστά για να κάνουν καζούρα στους ανύπαρκτους πλέον κνίτες στις αρχές της δεκαετίας του '90. Φώναζαν λοιπόν το 1991: «Δύο χρονάκια έχουνε περάσει/ το ΚΚΕ δεν το 'χει ξεπεράσει/ απ' τη διάσπαση του Ογδόντα-Εννέα/ δεν του 'μεινε καθόλου νεολαία!». Ε όσο τα χρόνια περνούσαν, αντίστοιχα διασκευαζόταν το σουξέ («Τρία χρόνακια έχουν περάσει... Πέντε χρονάκια έχουν περάσει...» κτλ). Όταν όμως η ΚΝΕ άρχιζε να ανασυγκροτείται και τα μέλη της ξεπέρασαν και πάλι σε αριθμό τους εακκίτες, μέσα από τα "μαθητικά" του 1997 (και πιθανόν τα "φοιτητικά" του 1999-2001) η καζούρα αντιστράφηκε και τότε οι κνίτες τραγουδούσαν στους ναρίτες: «Δέκα χρονάκια έχουνε περάσει/ και οι ναρίτες δεν το 'χουν ξεπεράσει/ απ' τη διάσπαση του Ογδόντα-Εννέα/ πήγαν για κόμμα και έφτιαξαν παρέα!» Ε κάπως έτσι περνούσαν οι κομματικές νεολαίες στο ελληνικό πανεπιστήμιο για 10 χρόνια μετά το τρομερό 1989. Εντωμεταξύ, μια άλλη πολυπληθής, εργατική νεολαία που δεν ανήκε σε κανένα κόμμα, ερχόταν στην Ελλάδα, η αλβανική.

Υποσημειώσεις (συνέχεια)

[28] «Φεστιβάλ μετά διαγραφής», *ΕΦΣΥΝ*, 22.09.2019.

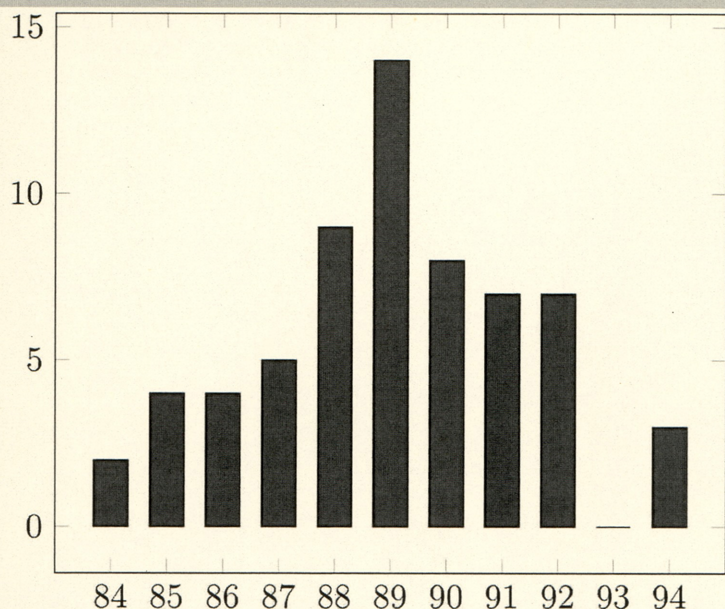
[29] Βλ. το Ζαγάρας Κ., «Η επίδραση της πτώσης του "υπαρκτού σοσιαλισμού" στην ελληνική Αριστερά», Αρχειοτάξιο τχ. 21 (Δεκέμβριος 2019), σελ. 49. Βλ. και την ενδιαφέρουσα αφήγηση της Νάντιας Βαλαβάνη για τη θητεία στην ΚΝΕ και το ΚΚΕ στη μεταπολίτευση, στο Ζαγάρας Κ., *Η κατάρρευση του «υπαρκτού» και η διάσπαση του ΚΚΕ. Η κομβική στιγμή του 1991*, Θεμέλιο, 2019, στις σελίδες 267-298. Πάντως, στο βιβλίο του Ζαγάρα μόνο δέκα σελίδες αφιερώνονται στη διάσπαση της ΚΝΕ, κυρίως μέσα από τα λόγια παλιών στελεχών της που αποχώρησαν, χωρίς επιπλέον να συνδέεται η διάσπαση αυτή με οποιοδήποτε κοινωνικό ζήτημα έπαιζε τότε στη χώρα.

[30] Σταμούλης Φ., *Πτυχές της διάσπασης του ΚΚΕ το 1989*, διπλωμ. Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, ΑΠΘ, 2011, σελ. 54.

[31] ««Δεν πρόκειται για πολιτική διαφορά αλλά για εμπορική», ξεκαθάρισαν οι δικηγόροι του στην αγόρευσή τους (20/10). «Εμείς πουλάμε ένα προϊόν και οι εναγόμενοι προσπαθούν να αποσπάσουν τμήμα της πελατείας μας, χρησιμοποιώντας το δικό μας εμπορικό σήμα». Το δικαστήριο τούς δικαίωσε (20/11) καθώς το τελευταίο ήταν νομικά κατοχυρωμένο από τη Μαρία Δαμανάκη και τον Σπύρο Χαλβατζή», *ΕΦΣΥΝ*, ό.π., 22.9.2019.

[32] Θεοχαράτος Χρ., *Χαρίλαος Φλωράκης, ο Λαϊκός Ηγέτης*, τόμος β΄, Τυποεκδοτική, 2003, σελ. 681 επ. Κάτι ας πούμε διασκεδαστικό σε αυτό το 1.400 σελίδων δίτομο βιβλίο είναι ότι ενώ αφιερώνεται «στις νέες και τους νέους που αντιστέκονται στη μαύρη "Νέα Τάξη"» (sic), δεν περιέχει ούτε μια σειρά για τη διάσπαση της ΚΝΕ το 1989, ενώ ο Φλωράκης αποχώρησε από γενικός γραμματέας του κόμματος ενάμιση μήνα πριν τη διάσπαση (δίνοντας τη θέση του στον Φαράκο). Η μόνη αναφορά στους κλυδωνισμούς της ΚΝΕ είναι ο χαρακτηρισμός «αριστερίστικες υπερβολές», χωρίς καν να εξηγείται βέβαια (σελ. 703).

[33] Βλ. το κείμενο «Πάμε γειτονιές, όχι εκλογές! (τι μπορεί να μάθει κανείς από την Κυψέλη για την αριστερά και το κράτος του;)» στο *151* τχ. 17 (Ιούνιος 2019) που αναφέρεται στη δολοφονία του Ευαγγελόπουλου τον Φεβρουάριο του 1983 από φασίστες μετά από συμπλοκή μιας ομάδας παρακρατικών και νεοναζί και μιας ομάδας που δέχτηκε επίθεση επειδή «μιλούσε ρώσικα» σε μια ντίσκο. Τότε το κόμμα, μαζί με τα δύο Κ.Κ., διοργάνωσε διαδήλωση με σύνθημα «την κάθαρση της Φωκίωνος Νέγρη που έχει γίνει πια άντρο διακίνησης ναρκωτικών και κακόφημων κέντρων...».

1989 / ΕΟ 17Ν

Το 1989 δεν είχε μόνο διάσπαση ΚΝΕ και «πρόβλημα-νεολαία», δηλαδή διαχείριση των περισσευούμενων ανήσυχων ανέργων και κακοπληρωμένων νεολαίων εργατών. Ήταν μια εποχή που ο ελληνικός καπιταλισμός γύρευε δυναμική διέξοδο απ' την κρίση. Το 1987-1988 το ελληνικό κράτος γυρόφερνε το ενδεχόμενο μιας στρατιωτικής σύρραξης με την Τουρκία. Την ίδια περίοδο σκεφτόταν να προσφύγει στο ΔΝΤ για δανεισμό. Και ταυτόχρονα το πολιτικό σύστημα κατέφευγε σε ξεκαθαρίσματα λογαριασμών. Με αφορμή το σκάνδαλο Κοσκωτά, ΝΔ και ΚΚΕ συνεργάστηκαν εκλογικά για να παραπέμψουν τον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου και τους συνεργάτες του σε δίκη στο Ειδικό Δικαστήριο. Τελικά ο Παπανδρέου θα γλίτωνε στο δικαστήριο και ο ελληνικός καπιταλισμός θα έβρισκε την πολυπόθητη διέξοδο στην κατάρρευση του Υπαρκτού και την αθρόα εισαγωγή φτηνών εργατών, υποτιμημένων στη βάση της «κατώτερης» καταγωγής τους, από την Αλβανία και τα υπόλοιπα Βαλκάνια.

Η ντόπια αριστερά μέσα σε αυτό το ιστορικό πλαίσιο πλειοδότησε σε προθυμία για τη διάσωση του έθνους, αντι-τουρκισμό, ακραιφνή αντι-αλβανικό ρατσισμό-πατριωτισμό και σχέδια για σώσιμο της ελληνικής οικονομίας. Από την κατεύθυνση αυτοί δεν ξέφυγαν ούτε και τα πιο «δυναμικά» της κομμάτια. Εννιά μέρες μετά το φεστιβάλ της ΚΝΕ, η Ε.Ο. 17Ν εκτέλεσε τον βουλευτή της Ν.Δ. Παύλο Μπακογιάννη επειδή, σύμφωνα με την προκήρυξη, συμμετείχε στο σκάνδαλο Κοσκωτά αλλά δεν παραπέμφθηκε στο δικαστήριο. Το 1988 –όπως θα δείτε από το τεχνικά άρτιο διάγραμμα που ετοίμασαν οι στατιστικολόγοι του 151– η 17Ν έβγαλε τις περισσότερες προκηρύξεις στην ιστορία της ετησίως (14!). Σε μία από αυτές τις προκηρύξεις διακήρυσσε ότι τα άκυρα-λευκά στις εκλογές του 1989 θα... σημαίνουν «ψήφο στη 17Ν». Παράλληλα, κυνηγούσε τούρκους και αμερικανούς αξιωματούχους στην ελλάδα, φώναζε για την εθνική ανεξαρτησία της ελλάδας και της κύπρου και κατακεραύνωνε τις ιδιωτικοποιήσεις των κρατικών επιχειρήσεων.

Το ότι ο υπουργός της Ν.Δ. Θεοδωρικάκος διαχειρίζεται σήμερα το «πρόβλημα νεολαία» σε όλη την επικράτεια μέσω των ομάδων ΔΙΑΣ ενώ πριν 33 χρόνια το έκανε μέσα στην ΚΝΕ ακούγεται σαν ένα από αυτά τα καλά αστεία της ελληνικής ιστορίας.

Παράλληλα, αυτό το κείμενο υπενθυμίζει τις διαφορές βάσης-ηγεσίας, νεολαίας και γραφειοκρατίας στους κομματικούς μηχανισμούς και ειδικά μέσα στα χρόνια της ιστορικής τήξης, όταν αυτοί οι μηχανισμοί ήταν πιο ζωντανοί και περισσότερο υπό διαμόρφωση απ' ό,τι σήμερα. Ψήγματα όμως αυτής της αλήθειας μπορεί να βρει κανείς πολλά μέχρι και σήμερα. Νομίζετε ότι οι αφισοκολλητές των κομμάτων γνωρίζουν πάντοτε πώς να υπερασπίζονται τη γραμμή που έβγαλε μια Κεντρική Επιτροπή; Νομίζετε ότι η Αυγή, η εφημερίδα του ΣΥΡΙΖΑ, μπορεί να έχει καν συνδρομητές για να συντηρηθεί και να επιβιώσει χωρίς κρατικά ή κομματικά κονδύλια; (βλ. *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 12.1.2022) Νομίζετε ότι στο εσωτερικό του το «κόμμα του λαού» δεν συνεχίζει να αντιμετωπίζει κατά καιρούς κρίσεις μεγαλύτερες ή μικρότερες; Μ' ετούτα και μ' εκείνα βέβαια έχουν γελοιοποιηθεί οι κομματικές νεολαίες ώστε να φέρνουν σε κάτι από χριστιανικές νεολαίες όλο και περισσότερο («πρώτοι στα μαθήματα, πρώτοι στους αγώνες!»). Ποιος δεν ξέρει μια ιστορία διαγραφής από «το κόμμα του λαού» για λόγους ναρκωτικών ή ομοφυλοφιλίας παλιότερα; Ποιος από εμάς δεν ακούει και δεν νιώθει σήμερα την απέχθεια που βγάζει ο κόσμος των πάρκων και των πλατειών, για τους κνίτες και τους συριζαίους; Είναι οι φωνές αυτών που περισσεύουν στις εποχές της κρίσης απέναντι στους υποψήφιους διαχειριστές τους.

Αλλά τώρα που δεν υπάρχουν ούτε ο Υπαρκτός αλλά ούτε και μεταλλαγμένοι κνίτες, κάτι άλλο μπορεί να μας απασχολεί επίσης. Θα οργανωθούν συλλογικά αυτές οι φωνές και πώς; Το πρόβλημα-νεολαία, αν παρακολουθεί κανείς την επικαιρότητα είναι πανταχού παρόν. Πιτσιρικάδες που δέρνουν σταθμάρχες, συμμορίες ανηλίκων, οπαδοί που ασκούν τυφλή βία και πρέπει να τους πάρουν τους συνδέσμους, οι μαθητές των ΕΠΑΛ που τάχα έγιναν φασίστες και ούτω καθεξής. Τα χίλια πρόσωπα του κράτους δείχνουν πιο ωμά από ποτέ και με κάθε τρόπο ότι θέλουν να πάνε κλωτσώντας τους νεολαίους. Το κράτος παραδοσιακά τους δείχνει ως βίαιους και απροσάρμοστους. Η αριστερά κάνει τη χρήσιμη δουλειά να τους λέει «φασίστες». Εδώ ίσως έχει νόημα πιο πολύ από ποτέ να δείξουμε τις ιστορικές σχέσεις κράτους και αριστερών κομμάτων, ελληνικού κράτους και ντόπιου φασισμού.

Νομική Αθήνας, γενική συνέλευση του Συλλόγου, 14 Μαρτίου 1985. Στην ντουντούκα ο Μ. Βορίδης, επικεφαλής τότε και ιδρυτής της ακροδεξιάς οργάνωσης «Φοιτητική Εναλλακτική». Αριστερά μπροστά του, είναι ο Γιώργος Κατρούγκαλος (ηγετικό στέλεχος της ΚΝΕ) και δεξιά του Βορίδη ο (επίσης ηγετικό στέλεχος της ΚΝΕ) Δ. Τσιόδρας. Μια μικρή γιορτή της δημοκρατίας απ' τα παλιά.

Ἄρχισαν χτὲς οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ 6ου Φεστιβὰλ τῆς ΚΝΕ

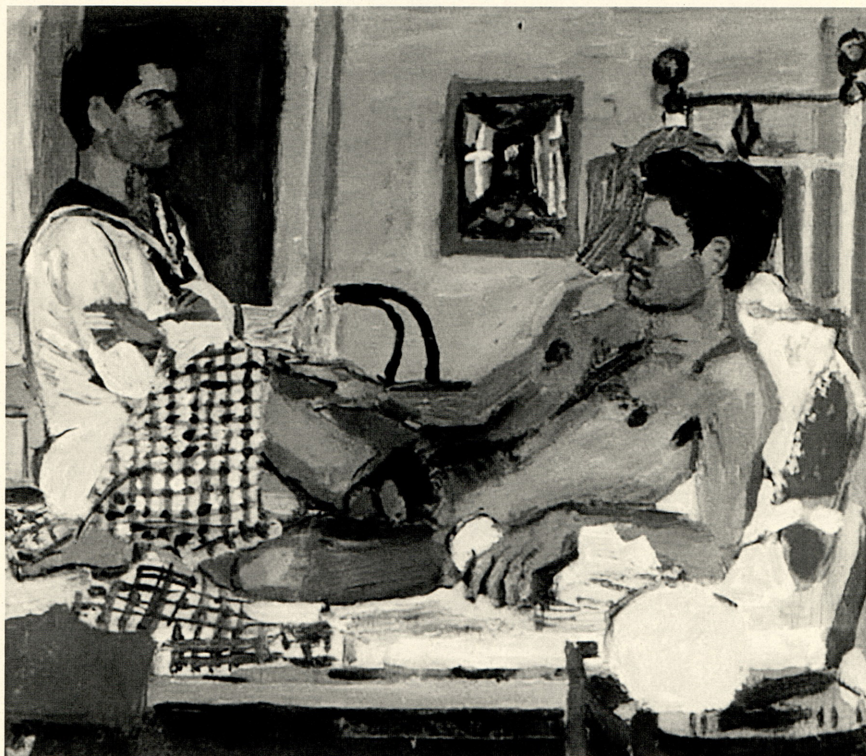
ΠΛΗΜΜΥΡΙΣΕ ΑΠΟ ΝΙΑΤΑ ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ

Το 6ο φεστιβάλ της ΚΝΕ-Οδηγητής όπως το παρουσίασε ο Ριζοσπάστης στις 12.9.1980, όταν όλα έβαιναν ακόμα σχετικά καλά και το κόμμα μπορούσε να επιδεικνύει τη μαζικότητά του στους νεολαίους με τις γνωστές τεχνικές φωτογραφικών λήψεων. Από κάτω, προπαγανδιστική φωτό για το 46ο φεστιβάλ στου Ζωγράφου (Σεπτέμβρης 2020). Γάντια, αποστάσεις και μασκούλα με μήνυμα «τα καλυμμένα στόματα έχουν φωνή» (τη φωνή της Κ.Ε. μάλλον!). Ποιος είπε ότι δεν υπάρχει ακόμη και σήμερα ανάγκη πειθαρχίας; Σε κάθε περίπτωση, ακόμη κι αν δεν γεμίζει πια η ΚΝΕ με νιάτα την πλατεία, εδώ και 40 χρόνια η φωτογραφία δουλεύει ως άριστο προπαγανδιστικό εργαλείο πολιτικής σημειολογίας.

Ομοφυλοφιλία, κράτος και τάξεις στη μεταπολεμική Ελλαδα (1950-1990)

(μέρος α')

«Ναύτης καθιστός και γυμνό ξαπλωμένο» (Γ. Τσαρούχης, 1948)

Την εποχή που ακόμη η Εκκλησία και οι πρώτες μορφές του κράτους ανταγωνίζονταν μεταξύ τους για το μερίδιο εξουσίας που θα είχε ο καθένας τους, έβγαζαν κανόνες για το πώς πρέπει να είναι και πώς δεν πρέπει οι σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών, και των γυναικών/ανδρών μεταξύ τους. Τα πράγματα άρχισαν να έχουν όμως στενά περιθώρια από τη στιγμή που μια συγκεκριμένη μορφή θρησκευόμενου κράτους άρχιζε να λειτουργεί στο καπιταλιστικό οικονομικό σύστημα, στον 17ο και 18ο αιώνα, με παραγωγικό κύτταρο την πυρηνική οικογένεια. Η νοηματοδότηση του σώματος της συζύγου ως ενός μέρους της συζυγικής σεξουαλικής ανταλλαγής έθετε όλο και πιο σταθερά τις ομόφυλες σχέσεις και τους τόπους εκδήλωσης του ομοερωτισμού στο περιθώριο. [1] Αυτός που αρκούταν στις ομοσεξουαλικές σχέσεις και επαφές θεωρούταν πλέον αποσυνάγωγος μιας σεξουαλικής οικονομίας στη μικρή οικονομική μονάδα της ετεροσεξουαλικής οικογένειας, η οποία παρήγαγε σε σταθερή βάση πληθυσμό (υπηκόους) για το εθνικό κράτος και παραγωγική δύναμη (εργάτες) για την οικονομία του. Παράλληλα, τα ίδια εθνικά κράτη επεκτείνονταν όσο μπορούσαν όλο και περισσότερο στη ζωή των κοινωνιών, καθεστώς που δεν ήταν καθόλου αυτονόητο εκείνα τα μακρινά χρόνια. Μέχρι που έφτασαν να κάνουν ζήτημα αστυνομικής ενασχόλησης το ίδιο το σεξ. Και κάνοντάς το αυτό, έφεραν στην επιφάνεια κάτι προηγουμένως άγνωστο ιστορικά: τον διαχωρισμό της σεξουαλικότητας στη νόμιμη ετεροφυλοφιλία και την παράνομη ομοφυλοφιλία.

Όπως έχει δείξει ο Φουκώ κάθε επινόηση μιας νέας παρανομίας που έχει να κάνει με τις συνήθειες μιας κοινωνίας, παράγει από δίπλα της ένα θαυμαστό σύνολο παράνομης οικονομίας [2] – και κατ' επέκταση στο θέμα μας μια ολόκληρη σεξουαλική υποκουλτούρα γύρω από την ομόφυλη σεξουαλικότητα. Η ομόφυλη σεξουαλικότητα με τη σειρά της τεμνόταν βέβαια κάθετα με άλλες, παλιές και γνωστές καταδικασμένες ως παράνομες – στον δημόσιο χώρο – δραστηριότητες. Ας πούμε πρώτη και καλύτερη την πορνεία. Στην οποία οι πόρνες εργάζονται. Και οι υπόλοιποι αναπαράγονται κοινωνικά. Μετά έχουμε να κάνουμε με τα αδικήματα «προσβολής της δημόσιας αιδούς» (gross indecency, που λένε και στην Αγγλία) που υπό τον τίτλο αυτό στεγάζονταν συχνά ομοσεξουαλικές ερωτικές πρακτικές που συνέβαιναν συνήθως σε δημόσιες τουαλέτες. [3] Σύμφωνα με μια έρευνα στον Καναδά για το θέμα αυτό, όλοι οι συλληφθέντες ανήκαν στην εργατική τάξη ή στα χαμηλότερα μεσαία στρώματα. Ήταν άνθρωποι που δεν μπορούσαν να έχουν δικό τους διαμέρισμα, έμεναν με τις οικογένειές τους και έπρεπε αναγκαστικά να καταφύγουν στον δημόσιο χώρο για να εκτονωθούν σεξουαλικά. [4] Όταν το πρόβλημα με τις πράξεις αυτές είχε παραγίνει για το καναδέζικο κράτος, ένας ανώτατος αξιωματούχος του Δήμου υποσχέθηκε ότι θα φροντίσει να δώσει εντολή να φωτιστούν καλά οι σχετικές ύποπτες περιοχές. [5] Και όπως καταλαβαίνετε, όπου μπλέκονται εργασία, κοινωνική αναπαραγωγή, παρανομία και απαγορεύσεις στον δημόσιο χώρο, τότε βρισκόμαστε στη σφαίρα γενικά παλιών και γνωστών διαδικασιών. Ξεκινάει λοιπόν κανείς να μιλήσει για την ανδρική ομοφυλοφιλία και το κύμα τον ξεβράζει στις πολιτικές δημόσιας τάξης για τον πάτο της εργατικής τάξης.

Ας το πάρουμε από μια άλλη αφετηρία, η παρανομοποίηση του «σοδομισμού», όπως μεταφέρθηκε και στον πρώτο ελληνικό Ποινικό Κώδικα, συνδέθηκε με την άνοδο των γαλλικών και γερμανικών επιστημονικών αποφάνσεων περί μιας φυλετικά επικαθορισμένης εγκληματικής πρακτικής· οι θεωρίες αυτές, ισχυρίζεται η Δήμητρα Τζανάκη, διαδόθηκαν ιδιαίτερα μετά τα γεγονότα της Παρισινής Κομμούνας

(1871), οπότε και άρχισαν να εφαρμόζονται οι σχετικοί νόμοι συχνότερα, όταν η αστική τάξη χρειάστηκε ένα ιδεολογικό όπλο αφενός για να προσανατολίσει τον δημόσιο λόγο από το ζήτημα των τάξεων σε αυτό της φυλής και των ψυχοπαθολογικών αιτίων, αφετέρου για να δείξει έτσι τον *εκφυλισμό* που παράγεται στους κύκλους των ταξικο-κεντρικών θεωρήσεων της κοινωνίας. Οι σχετικοί όροι «ομοφυλοφιλία» και «λεσβιασμός», μαζί με τις αρνητικές τους συνδηλώσεις, άρχισαν να διαδίδονται την ίδια εποχή στην ελληνική επιστημονική βιβλιογραφία (ιατρική και νομική) και εισάχθηκαν στην κρατική γλώσσα από τον μεσοπόλεμο, μέσω γιατρών με ευρωπαϊκή εμπειρία που έπειτα εργάστηκαν σε κρατικά ιδρύματα στην Ελλάδα. Η Τζανάκη αναφέρει τους Αχιλλέα Γεωργαντά και Σίμωνα Αποστολίδη, οι οποίοι ήδη από τον 19ο αιώνα συνέδεαν στο ελληνικό πλαίσιο, ακολουθώντας τη διεθνή βιβλιογραφία, την εγκληματικότητα με τις διάφορες «διαστροφές» που ανθούσαν στους «γεννητικούς εκφυλισμένους, αναρχικούς, καλλιτέχνες, πόρνες, σεξουαλικά παρεκκλίνοντες». [6] Στην Ελλάδα το «έγκλημα» –που πρέπει να θυμόμαστε ότι δεν λεγόταν ομοφυλοφιλία– τυποποιούταν στον Ποινικό Κώδικα ως «παρά φύσιν ασέλγεια», ήταν δηλαδή ένα σεξουαλικό έγκλημα που παρανομοποιούσε το πρωκτικό σεξ μεταξύ ανδρών. [7] Βάζοντας μπροστά το προπατορικό αμάρτημα της εξέγερσης της Παρισινής Κομμούνας λοιπόν ξεκινάει η περιβόητη σύνδεση των εργατικών τάξεων με την αντιπαραγωγική και εκφυλιστική κουλτούρα της ομοφυλοφιλίας κτλ. Και πάλι: ξεκινάει καμιά να μιλήσει για την ανδρική ομοφυλοφιλία και το κύμα την ξεβράζει στις πολιτικές δημόσιας τάξης (order) ενάντια στις «επικίνδυνες τάξεις» (class).

Αυτή η ρητορική ενάντια στους έκφυλους, τους διεστραμμένους, τους ανώμαλους και τους γεννητικά εκφυλισμένους ανθεί και μεσουρανεί στα χρόνια του μεσοπολέμου. Είναι τα χρόνια που φτιάχνονται οι μεγάλες πόλεις στην Ελλάδα και μαζί τους η αστυνομία που επιτηρεί τις εργατικές τάξεις μέσα σε αυτές. Οι κύναιδοι ή κίναιδοι, όπως λέγονται τότε, συλλαμβάνονται στα πλαίσια της πορνείας και κάθε ένα ή δύο χρόνια οι εφημερίδες φιλοξενούν ένα πικάντικο ρεπορτάζ με τη συμμετοχή κάποιου πλούσιου σε ένα όργιο ή τη σύλληψή του μαζί με έναν ή δύο κίναιδους. Με λίγα λόγια, ενώ το κυνηγητό της ανδρικής πορνείας συνεχιζόταν στο περιθώριο του κυνηγητού της γυναικείας πορνείας, οι αστυνομικές αρχές και οι δημοσιογράφοι απολάμβαναν μέσω της πικάντικης σκανδαλολογίας να ξεφωνίζουν ή να εκβιάζουν και κάποιον υψηλά ιστάμενο που μπλεκόταν στα δίχτυα αυτής της περιθωριακής ομόφυλης πορνείας. Παράλληλα, οι γιατροί κάνανε τα πειράματά τους, διέδιδαν τα πορίσματά τους διά του Τύπου ή συνεργάζονταν με την αστυνομία για να κάνουν τη φωνή τους να ακούγεται δυνατότερα. Οπότε το πρόβλημα «ομοφυλοφιλία – που δεν λέγεται έτσι – είναι ουσιαστικά αφενός ένα πρόβλημα ανδρικής πορνείας (και τα γύρω από αυτήν: κλοπές, εκβιασμοί, ναρκωτικά κτλ), αφετέρου ένα πρόβλημα δημόσιας τάξης, περιφρούρησης και χωροταξικού περιορισμού των συνηθειών ενός κομματιού της εργατικής τάξης. Τα περί «εκφυλισμού» κατά τα άλλα, είτε εκ μέρους αστυνομικών είτε γιατρών που παριστάνουν πως ανησυχούν για την κοινωνική ηθική (στα πλαίσια ενός «ηθικού πανικού»), ωθούν πρακτικά στη συκοφάντηση των εργατών που «αλητεύουν» στους δρόμους και διασταυρώνονται με μια σειρά άλλων δραστηριοτήτων που κρίνονται από το κράτος από επιζήμιες για το ίδιο και ανθυγιεινές για τους ίδιους τους εργάτες έως... παράνομες.

Κατόπιν τούτων, θα θέλαμε εδώ να κάνουμε μια πρώτη σούμα και να επισημάνουμε ένα βασικό συμπέρασμα. Το ζήτημα «ομοφυλοφιλία», όπως φαίνεται από τα παραπάνω, δεν ήταν σκέτο πολιτισμικό ούτε σεξουαλικό ζήτημα, πολύ περισσότερο ζήτημα σεξουαλικής ταυτότητας. Αντιθέτως, είτε για λόγους κεντρικούς για τον κάθε εθνικό καπιταλισμό (δεν είναι αναπαραγωγικές σχέσεις για το έθνος και την οικονομία) είτε για λόγους συνηθέστερα δημόσιας τάξης (το κυνήγι των επικίνδυνων τάξεων και των συνηθειών τους) η καταστολή των ομοερωτικών σχέσεων αποτελούσε κομμάτι των δράσεων ενάντια στην πορνεία και διάφορες άλλες πολιτισμικές συνήθειες της εργατικής τάξης που δεν ήταν απαραίτητα σεξουαλικές (π.χ. αλητεία, ναρκωτικά).

Αυτό είναι πιο εύκολα κατανοητό από πλευράς μας αν σκεφτούμε την ελληνική και την κάθε κοινωνία σαν ένα τεράστιο κοινωνικό εργοστάσιο μέσα στο οποίο το κράτος δεν ενδιαφέρεται μονάχα για το πως και πόσο δουλεύουμε, τι είμαστε διατεθειμένοι να κάνουμε για την «πατρίδα», αλλά και για κάθε φαινομενικά δευτερεύουσα συνήθεια. Είναι μια αντίληψη της κοινωνίας που προώθησαν μεταξύ άλλων οι εργατίστριες φεμινίστριες για να αναδείξουν την αόρατη εργασία στο νοικοκυριό που κάνουν οι γυναίκες, η οποία δεν «μετρούσε» ως εργασία γιατί συνέβαινε στο σπίτι και στα καταναγκαστικά πλαίσια της οικογένειας. Αλλά η κουβέντα δεν σταματάει εκεί. Ο κοινωνικός έλεγχος συνεχίζεται πάνω στο σύνολο των εργατικών κουλτούρων γιατί εκεί, για παράδειγμα, οι από τα κάτω συνευρίσκονται, συζητούν, φτιάχνουν κοινότητες, ενίοτε επικίνδυνες. Και βέβαια ο κοινωνικός έλεγχος φτάνει και στη σεξουαλικότητα. Βέβαια –τιμωρώντας ενίοτε τους αστούς που προσέγγιζαν αυτές τις τάξεις και τις συνήθειές τους– το ζήτημα αυτό χρησίμευε ανέκαθεν και ως εκβιασμός/διαπόμπευση/ξεκαθάρισμα λογαριασμών στις ανώτερες αστικές τάξεις. Συμβολικά, τους υπενθύμιζε τι συμβαίνει όταν περνάς το όριο μεταξύ των τάξεων. Ιδεολογικά, αυτό ντυόταν με ηθικούς όρους: ότι δηλαδή αυτοί οι αστοί «διαφθείρονται» από τις κατώτερες τάξεις.

Ο ταξικός κόφτης στη διάχυτη ομοφυλοφιλία

Το 1950 με βάση το νέο Ποινικό Κώδικα οι ομοερωτικές σχέσεις μεταξύ ανδρών υποτίθεται σταματάνε να διώκονται. Πρόκειται για σημαντική αλλαγή του Ποινικού Κώδικα. Αλλά είναι σημαντική και για έναν συγκεκριμένο λόγο. Με τον Π.Κ. 1950 αποποινικοποιείται η ομοφυλοφιλία στην Ελλάδα με την έννοια ότι δεν διώκεται πλέον κανείς για «παρά φύσιν ασέλγεια» παρά μόνο αν: α) αφορά ανήλικους, β) είναι αποτέλεσμα πορνείας ή εκμετάλλευσης σχέσης εξάρτησης (δηλαδή εργασίας). [8] Η ιστοριογραφία καταγράφει την τομή ως «αποποινικοποίηση της ομοφυλοφιλίας» και την ερμηνεύει σαν μια προσπάθεια του ελληνικού κράτους να κατοχυρώσει ένα φιλελεύθερο προφίλ στα μάτια των Ευρωπαίων και Αμερικανών συμμάχων του που συχνά τραβιούνται να απολογηθούν για την υποστήριξή τους σε ένα ημι-φασιστικό καθεστώς όπως το ελληνικό, στο οποίο συνεχίζονται τα βασανιστήρια και οι εκτελέσεις πολιτικών κρατουμένων και συνεχίζουν να λειτουργούν στρατόπεδα συγκέντρωσης για άντρες και γυναίκες. Η απόδοση της ψήφου στις γυναίκες το 1952 μπορεί να αναγνωστεί με παρόμοιο βλέμμα. Μπορεί χιλιάδες γυναίκες να βρίσκονται ακόμα στην εξορία ή να έχουν δολοφονηθεί, αλλά οι ελληνίδες μπορούν να πανηγυρίζουν ότι έχουν τη δυνατότητα να ψηφίζουν τη Λίνα Τσαλδάρη ή την Ελένη Σκούρα για βουλευτίνες. Πέραν όμως της κατοχύρωσης ενός φιλελεύθερου προφίλ για τη χώρα με αυτές τις θεσμικές παραχωρήσεις από το κράτος, η περιβόητη «αποποινικοποίηση της ομοφυλοφιλίας» δεν βγάζει απολύτως κανένα νόημα.

Και δεν βγάζει νόημα γιατί χιλιάδες άνδρες που εμπλέκονταν σε ομοερωτικές σχέσεις συνέχιζαν να κυνηγιούνται: στους δρόμους,

Η ΜΥΣΤΗΡΙΩΔΗΣ ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑ ΚΑΙ Ο ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΩΔΗΣ ΒΙΟΣ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΟΣ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ ΛΟΥΪ ΝΤΕ ΜΠΟΥΡΜΠΟΝ

Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Η ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΙΣΧΥΡΙΖΟΝΤΑΙ ΟΤΙ ΕΙΝΕ ΚΟΙΝΟΣ ΑΛΗΤΗΣ

Ο «ρυπαρότατος» βίος του πρίγκιπα Λουί Ντε Μπουρμπόν και οι σχέσεις του με το «ευζωνικό μας σώμα». Σκανδαλοθηρικό ρεπορτάζ από την εφημερίδα *Εμπρός* στη δεκαετία του 1920. Η μεθοδολογία είναι γνωστή μέχρι και τις μέρες μας και πολύ παλιότερη βέβαια από τον μεσοπόλεμο.

Στον αντίποδα του κυνηγητού που έπαιζε πέριξ του κέντρου της Αθήνας, στις δεκαετίες του 1950-1970, στη Μύκονο δημιουργήθηκε τη δεκαετία του 1970 μια ελεύθερη ζώνη κυκλοφορίας για τους έχοντες και τους κατέχοντες ομοφυλόφιλους, φίλους της Τζάκι Ωνάση και με επίκεντρο μαγαζιά όπως το Pierro's. Ήταν τα χρόνια της ανόδου της μελλοντικής βαριάς, ελληνικής βιομηχανίας, του τουρισμού.

στην πορνεία, στα πάρκα, στα δημόσια ουρητήρια. Αυτό μπορεί να το διαπιστώσει κανείς εύκολα προσφεύγοντας στις εφημερίδες της εποχής αλλά και τα αστυνομικά έντυπα. Αντιθέτως, αν προσεγγίζει κανείς την «ομοφυλοφιλία» μέσω των διαδρομών των κρατικών πολιτικών και της εθνικής οικονομίας, του ντόπιου φασισμού και της δημόσιας τάξης, αυτοί οι νόμοι της δεκαετίας του 1950 αρχίζουν να βγάζουν καλύτερο νόημα. Κατά τη γνώμη μας αυτό που κατοχυρώνεται νομικά από το 1950 σε αυτό που δύο δεκαετίες αργότερα θα αναγνωριστεί επισήμως ως «ομοφυλοφιλία» – δηλαδή μέσω ενός ιατρικού όρου που οι γιατροί εισήγαγαν στις μεταπολεμικές δεκαετίες κυρίως – είναι ό,τι ακριβώς ίσχυε μέχρι και τον μεσοπόλεμο. Επικυρώνεται δηλαδή ότι οι αστοί και οι εργάτες ομοφυλόφιλοι θα έχουν διαφορετική μεταχείριση από το νόμο.

Οι αστοί θα έπρεπε να είναι αρκετά προσεκτικοί, αλλά μπορούσαν να τη σκαπουλάρουν, εκτός εάν βέβαια το ίδιο το σύστημα ήθελε να τους αποβάλει μέσω εκβιασμών και ξεκαθαρισμάτων λογαριασμών. Και αναλόγως των κονέ με την αστυνομία και το κράτος θα τη γλίτωναν. Το ζήτημα που θα έπαιζε πια για αυτούς θα ήταν να ανεχτούν το στίγμα κάθε φορά που εμφανίζονταν σε ετεροφυλόφιλους κύκλους, π.χ. βλέπε το γιαούρτι που έφαγε κάποτε ο Τσαρούχης. Οι εργατικής καταγωγής όμως ομοφυλόφιλοι συνέχιζαν να γίνονται αντιληπτοί από το κράτος σαν κομμάτι των «επικίνδυνων τάξεων» και άρα πιάνονταν στην μέγγενη του νόμου μέσα από άλλες αρκετά θολές ποινικές διατάξεις (κυρίως την αλητεία, για τους ανήλικους, και την πορνεία). Πέρα από το ξύλο και τη σύλληψη, το δικαστήριο, τον εγκλεισμό στη φυλακή ή το αναμορφωτήριο ή το ψυχιατρείο, για κάποιους υπήρχε και η εξορία.

Τελικά, η ομοφυλοφιλία νομιμοποιήθηκε το 1950 για να γίνει διάκριση και καλύτερη στόχευση στις κρατικές πολιτικές ενάντια στη νεολαία και την πορνεία. Ας σημειωθεί εδώ ότι ο νομικός ορισμός της πορνείας, όπως έγινε το 1949 από τον Διευθυντή της Εγκληματολογικής Υπηρεσίας της Αστυνομίας και καθηγητή Εγκληματολογίας στο Πανεπιστήμιο, Κωνσταντίνο Γαρδίκα, δεν περιλάμβανε διάκριση φύλου. [9] Αυτοί είναι οι βασικοί άξονες πάνω στους οποίους διεξάγεται το κυνήγι της «ομοφυλοφιλίας» μέχρι και το 1970 που αρχίζει να χρησιμοποιείται ευρέως ο ιατρικός αυτός όρος πια, αντί των σκέτα ηθικών: «αδελφή», «πούστης», «κίναιδος», «πονηρός» κτλ.

Εξάλλου αν θέλει καμιά/κανείς να επαληθεύσει αυτή τη γενική κατεύθυνση, θα πρέπει να καταφύγει στο ιστορικό πλαίσιο στο οποίο απαντά η νέα νομοθεσία του 1950, δηλαδή στον εμφύλιο και τα αποτελέσματά του στην Ελλάδα. Μετά τον εμφύλιο και την ήττα του κατά βάση αγροτικού στρατού του Δ.Σ.Ε., ένα 5% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας μετακινήθηκε από την αγροτική επαρχία, εγκαταλείποντας τις εστίες του, στα αστικά κέντρα και κυρίως στην Αθήνα. Το 43,3% του πληθυσμού της χώρας έμενε πλέον στην Αθήνα, με αποτέλεσμα ο πληθυσμός της πόλης να αρχίσει να αποτελείται πλειοψηφικά (στο 56%) από εσωτερικούς μετανάστες. Η πλειοψηφία αντίστοιχα αυτών των μεταναστών-αγροτών που ήρθαν στην πόλη μετά τον εμφύλιο έφτασαν στην πρωτεύουσα υπό ένα βίαιο καθεστώς αναγκαστικής μετακίνησης. Ο στρατός στον εμφύλιο τους εκκένωσε από τα χωριά τους, δήθεν γιατί εκεί πλήττονταν από τους αντάρτες· ήταν οι λεγόμενοι «ανταρτόπληκτοι» ή «συμμοριόπληκτοι». Στην πραγματικότητα ήταν κόσμος αμφιβόλου εθνικής συνείδησης και απείθαρχος. Ο εθνικός στρατός τους απομάκρυνε από τα χωριά τους για να μην ενισχύουν το έργο του Δημοκρατικού Στρατού με τρόφιμα και έμψυχο υλικό. Στη μεταπολεμική πραγματικότητα όμως αυτή η διαδικασία λειτούργησε υπέρ της συγκρότησης ενός νεαρού και ανειδίκευτου προλεταριάτου.

Το σχέδιο αυτό κούμπωνε αρμονικά με έναν οικονομικό υπολογισμό που επίτασσε η Ελλάδα να αναπτύξει βιομηχανία, να απαγκιστρωθεί από τον πρωτογενή αγροτικό τομέα. Το σχέδιο αυτό με όρους μακρο-οικονομίας λέγεται «αλλαγή παραγωγικού μοντέλου» και εκείνη την εποχή αυτή η αλλαγή συνέβαινε σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες στον διεθνή καπιταλισμό. Αυτό το 5% του πληθυσμού της χώρας λοιπόν, που στις επόμενες δεκαετίες αυξήθηκε πολύ περισσότερο, μιας και δουλειές δεν υπήρχαν στα χωριά, πιάστηκε στα δίχτυα αυτής της αλλαγής παραγωγικού μοντέλου. Ο στρατός στον εμφύλιο είχε καταστρέψει τα χωριά τους και τα ζώα τους είχαν πεθάνει. Οι καλλιέργειές τους έπρεπε να φτιαχτούν από το μηδέν και ήταν αδύνατον να βγάλουν τη χρονιά βέβαια χωρίς φαγητό. Η έλευσή τους στα αστικά κέντρα πρόσφερε πάμφτηνο εργατικό δυναμικό στα αφεντικά της εποχής. Ένα άλλο κομμάτι αυτών των ανθρώπων πηγαίνανε στον στρατό. Η τριετής τότε στρατιωτική θητεία ήταν και αυτή μια λύση για το πως μπορούσανε να κρατηθούν 150.000 νέοι εργάτες εκτός εργασίας με ένα μίνιμουμ τροφής κάτω από την πειθαρχία της συνεχούς εθνικής προπαγάνδας. Είτε στις δουλειές του πάτου, λοιπόν, είτε στο φανταριλίκι, ένα μεγάλο ποσοστό της εργατικής νεολαίας βολόδερνε στις πόλεις και τα στρατόπεδα χωρίς φράγκο στην τσέπη.

Τετάρτη και Σάββατο
Τετάρτη και Σάββατο σε νοσταλγώ περισσότερο.
Έγινε κιόλας χρόνος που απολύθηκες,
σε ξανακέρδισε το χωριό, παντρεύτηκες,
κόψαμε αλληλογραφία,
ξέχασα και το επίθετό σου.
Κι όμως κάθε Τετάρτη και προπαντός κάθε Σάββατο
το κορμί μου θυμάται τις λεπτομέρειες κι ανατριχιάζει.
(Ντίνος Χριστιανόπουλος, 1960)

Πατριωτάκια
Εγώ σου μιλώ τρυφερά κι εσύ χασμουριέσαι·
δε θέλεις σινεμά, δε θέλεις βόλτα,
δε με αφήνεις ούτε να σε ακουμπήσω,
ο νους σου μόνο στο μαλλί.

Μα όταν βρεις κάνα πατριωτάκι σου,
πώς ζωντανεύουν ξαφνικά τα μάτια σου,
πόσο λαλίστατος γίνεσαι,
του δίνεις τρυφερά μια καρπαζιά και πάτε στην ταβέρνα να τα πιείτε.

Κι αμέσως ξαναβρίσκεις το κέφι σου,
θαρρείς πως βρέθηκες ξανά στο χωριό σου,
που χρόνια τώρα το 'χεις στερηθεί και πας με κάτι τύπους σαν και μένα.
(Ντίνος Χριστιανόπουλος, 1960)

Οι περισσότεροι από αυτούς τους άνδρες δεν είχαν δικά τους δίκτυα συγγένειας εκεί που μετανάστευαν, περνούσαν όλη τη μέρα τους μέσα σε ομοκοινωνικά περιβάλλοντα και δεδομένου, από την άλλη, του στενά περιφρουρούμενου πλαισίου των «δημόσιων ηθών» υπό το οποίο αστυνομεύονταν οι γυναίκες, δεν θέλει και πολύ να καταλάβει κανείς πως αυτοί οι άνδρες μπαινόβγαιναν στις πρακτικές της ανδρικής πορνείας για το χαρτζιλίκι. Η σχέση των μεσοαστών γκέι και των νέων αυτών εργατών ξεκινούσε μέσα σε ένα τέτοιο κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον.

Ο Τύπος και οι «ανώμαλοι»

Στις 25 Μαρτίου του 1951 διαβάζουμε στην εφημερίδα *Ελευθερία* ένα αρθράκι με τίτλο «Έκφυλος ιερομόναχος». Έχουμε εξαιρετικά λίγες ειδήσεις για το ζήτημα του ομοερωτισμού στην Ελλάδα. Αυτό είναι από μόνο του θέμα συζήτησης. Πιθανόν η εισαγγελία και η αστυνομία θεωρούσαν ότι το να δημοσιεύονται αφειδώς τέτοιες ειδήσεις θα βοηθούσε στην αναπαραγωγή της ομοφυλοφιλίας και τη νομιμοποίησή της. Και στο έγκλημα του Κολωνού εξάλλου ο εισαγγελέας από μια φάση και μετά έδωσε εντολή στον Τύπο να μη δημοσιεύει λεπτομέρειες περί του «ανώμαλου» χαρακτήρα του εγκλήματος. Πάντως το ότι δεν υπάρχουν στις εφημερίδες δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν κοινωνικά. Αλλά αυτή η είδηση είναι μία από αυτές. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η γλωσσική απεικόνιση του ομοερωτισμού: «έκφυλος» ιερομόναχος, «έχων διεστραμμένα ένστικτα», συναναστρέφετο με «έκφυλους νέους». Πρόκειται σε μεγάλο βαθμό για πρωτίστως ηθική αποδοκιμασία και δευτερευόντως ποινική αξιολόγηση. Το άρθρο επισημαίνει ότι αποπέμφθηκε από την Εκκλησία. Επίσης, από το άρθρο καταλαβαίνουμε έμμεσα ότι το πάρκο του Ζαππείου ήταν (όπως και για πολλές δεκαετίες πιο μετά) ήδη από το 1951 στέκι για ψωνιστήρι για άνδρες.

Σε ένα άλλο άρθρο, στις 17 Ιουνίου του 1966, στα *Νέα*, με τίτλο «Πόλεμος δίχως όπλα η "Επιχείρηση Αρετή"», η εφημερίδα κατέκρινε το κράτος ότι έχει αφήσει την υπηρεσία Ηθών και Λεσχών μόνο με 15 άτομα προσωπικό με αποτέλεσμα να έχει ξεφύγει η κατάσταση περί ηθών στη χώρα. Στη λεζάντα της παραπάνω φωτογραφίας «μερικών ανώμαλων» μετά από «σεξ πάρτυ», που προφανώς βρέθηκε στα χέρια μέσα από την Ασφάλεια, η εφημερίδα σχολίαζε ότι «ο αριθμός των ανώμαλων αυξάνει χρόνο με τον χρόνο σ' ολόκληρο τον κόσμο» και ότι «"τρίτο φύλο" κατακτά και την Ελλάδα». Έπειτα δίνονται στατιστικά: το 1964 στην Αθήνα προσήχθησαν 665 πόρνες και ανώμαλοι τύποι, ενώ το 1965 οι προσαγωγές αυξήθηκαν σε 700. Στον Πειραιά αντίστοιχα υπήρξαν 938 προσαγωγές το 1964 και 873 το 1965. Η εφημερίδα επισημαίνει, με βάση τα ίδια αστυνομικά στοιχεία, ότι στην Ελλάδα κυκλοφορούν το 1966 πάνω από 15.000 «ανώμαλοι», εκ των οποίων το 60% βρίσκεται στην Αθήνα. «Στους ανώμαλους πρέπει να προστεθούν 1.000 περίπου "παιδεραστές" και "ηδονοβλεψίες"». Εμάς πάντως μας φαίνεται ότι τσάμπα γκρίνιαζαν οι εφημερίδες. Η αστυνομία φαίνεται να είχε πολύ καλό έλεγχο της κατάστασης όσον αφορά την καταμέτρηση και την επιτήρηση!

Στην ίδια δεκαετία, το ελληνικό κράτος προσπαθεί να σταθεί στα πόδια του οικονομικά μετά από μια δεκαετία που βρισκόταν συνεχώς σε πόλεμο. Εκμεταλλευόμενο τεχνολογίες πειθάρχησης όπως τα πιστοποιητικά κοινωνικών φρονημάτων, τα οποία δεν επέτρεπαν σε άτομα με «λερωμένους φακέλους» να δουλέψουν σαν δημόσιοι υπάλληλοι ή έστω σαν εργάτες με δικαιώματα ή ακόμα και να μεταναστεύσουν, έφτιαξε έναν νέο εργατικό πάτο με πολιτικά κριτήρια. Το ελληνικό κράτος, για να μην την ξαναπατήσει αλλά και για να ελέγξει τους νέους τρόπους με τους οποίους διάφορα κοινωνικά υποκείμενα των κατώτερων τάξεων ζούσανε τη ζωή τους παρεκκλίνοντας από τις ηθικές και ιδεολογικοπολιτικές αιχμές του καθεστώτος, εξαπέλυσε μια σειρά εκτεταμένων εκστρατειών «ηθικού πανικού» και πολιτικών για τη νεολαία, τη σεξουαλικότητα και τα δημόσια ήθη, την πορνεία – εν ολίγοις, για θέματα που άπτονται κεντρικά των έμφυλων ταυτοτήτων. Στην πυκνή δεκαετία του 1950 εφαρμόστηκε ο περιβόητος νόμος περί τεντυμποϊσμού, έγιναν έντονες ζυμώσεις γύρω από την κατάργηση των κρατικών πορνείων και την αναδιάταξη της εμφάνισης της πορνείας στον δημόσιο χώρο, δημοσιεύτηκαν συχνά-πυκνά στατιστικά αλλά και ειδήσεις στον Τύπο γύρω από «εγκλήματα πάθους», βιασμούς, ασέλγειες και άλλα εγκλήματα «κατά των Ηθών» και, ακόμη, λογιών-λογιών μπάτσοι και ειδικά γιατροί τοποθετήθηκαν δημοσίως για το «πρόβλημα» της ομοφυλοφιλίας και των ελευθέριων ηθών!

Είναι ενδεικτικό ότι η Άννα Κατσίγρα, την οποία είδαμε και στον τόμο «Έθνος, φύλο, γυναικεία κινήματα» να πλαισιώνει τις δράσεις του *Εθνικού Συμβουλίου των Ελληνίδων*, μια από τις πρώτες γιατρίνες στην Ελλάδα, καθηγήτρια ιατρικής μεταπολεμικά, μόλις το 1951 εξέδωσε το βιβλίο της *Ο Ελεύθερος Έρωτας και το Ανώτερο Κορίτσι (μαθήματα γενετήσιας αγωγής)*. Σε αντιστοιχία λοιπόν με τον μεσοπόλεμο, αν κρίνουμε από τον τίτλο του βιβλίου της και μόνο, οι εθνικοί και ηθικοί λόγοι συνυφάνθηκαν στενά με τους ιατρικούς και μεταπολεμικά, η ηθική –και ταξική– ανωτερότητα με την ορθή ιατρική αγωγή περί σεξουαλικών σχέσεων και την καταδίκη των σχέσεων αυτών που δεν προσανατολίζονται προς την οικογένεια αλλά προς τις ηδονικές απολαύσεις.

Ο Τύπος της εποχής σε μια εμβληματική περίπτωση, σχολιάζοντας ένα έγκλημα μεταξύ δύο ανδρών εραστών στον Κολωνό το 1957, τους χαρακτήριζε ως «επισημασμένους ανώμαλους», «παθολογικούς τύπους», «κίναιδους» ή και «παιδεραστές». [10] Στο έγκλημα στον Κολωνό, ένας 48χρονος οικοδόμος, παντρεμένος και πατέρας πέντε παιδιών, σκότωσε τον εραστή του, έναν σιδηροδρομικό υπάλληλο, με 19 μαχαιριές. Οι εφημερίδες, όταν μαθεύτηκε το ομοφυλόφιλο φόντο του εγκλήματος, μπορούσαν να εκφραστούν αρχικά ελεύθερα εναντίον και των δύο. Οι λέξεις των εφημερίδων αντλούνται και εδώ από τα ίδια οπλοστάσια και τέμνονται με τα ίδια κανονιστικά συστήματα αναφοράς: ηθική καταδίκη, φυσική απόκλιση, ποινική αποδοκιμασία. Και για τους δύο εμπλεκόμενους στο φονικό επινοήθηκε επιπλέον και κάποια σχέση τους με το ΚΚΕ για κερασάκι στην τούρτα. Όπως μαθεύτηκε από τα άρθρα αυτά βέβαια, ο σιδηροδρομικός "χαρτζηλίκωνε" τον οικοδόμο στις συνευρέσεις τους, ενώ ο τελευταίος όταν τελικά τον σκότωσε του έκλεψε και το ρολόι. Ένας δημοσιογράφος έγραφε για τον δολοφόνο, ότι ήταν: «κακοντυμένος και βρώμικος με έκδηλο παιδεραστική εμφάνιση στο πρόσωπό του, δίδει την εντύπωση χυδαίου ανδρικού τύπου πεζοδρομίου». Ο οικοδόμος καταδικάστηκε σε θάνατο και εκτελέστηκε το 1957 στην Αίγινα για ληστεία μετά φόνου. [11]

Στην πραγματικότητα, αν εξαιρέσουμε τον φόνο, η δημόσια συζήτηση περί ομοφυλοφιλίας συνέτεινε σε έναν ηθικό πανικό για τις σεξουαλι-

κές συνήθειες δύο εργατών. Από μόνες τους οι ομοερωτικές σχέσεις μεταξύ ανδρών το 1957 δεν μπορούσαν να θεωρηθούν εγκληματικές αλλά «εγκληματογόνες», και άρα αφορούσαν μεγάλα κομμάτια των εργατικών τάξεων. Δηλαδή ότι άμα μπλέξεις σε τέτοια περιβάλλοντα, θα μπλέξεις μετά και με λογιών-λογιών απεχθή εγκλήματα: η χρήση ναρκωτικών, οι κλοπές, οι φόνοι, η παιδεραστία και βέβαια η πορνεία.

Ακόμη και ο Γιώργος-Αλέξανδρος Μαγκάκης, υφηγητής ποινικού δικαίου στη Νομική Αθήνας και ζωντανό σύμβολο της αντιδικτατορικής δημοκρατικής παράδοσης, έγραφε το 1967:

> «η ομοφυλοφιλία, ως κοινωνικόν φαινόμενον, εκτρέφει περί αυτήν έναν υπόκοσμο κοινωνικών παρασίτων, τα οποία αποτελούν *εγκληματογόνους εστίας*»,

σε πλήρη αντιστοιχία με όσα έλεγε ο καθηγητής Ιατροδικαστικής Γρηγόρης Κάτσας το 1957, δέκα χρόνια πριν, σε ένα αστυνομικό περιοδικό:

> «Η σεξουαλική φιλομοφυλία, ενεργητική και παθητική, ενδιαφέρουν μεγάλως την κοινωνίαν, διότι γίνεται *αφορμή* διαφόρων εγκλημάτων». [12]

Μάλιστα ο Κατσάς θεωρούσε ότι για την αντιμετώπιση των ενεργητικών (παιδεραστών) ομοφυλόφιλων αρκούσε και μόνο η «αστυνομική επιτήρησις», αφού «ενσπείρει τον φόβον», εκτίμηση που επιβεβαίωνε ένας τότε 16χρονος ομοφυλόφιλος άνδρας μιλώντας για τον φόβο που σκορπούσε η θέα της «ασπρούλας», του λευκού χρώματος περιπολικού. [13]

Το γεγονός ότι η ομοφυλοφιλία δεν ήταν ποινικοποιημένη, αλλά θεωρούνταν «εγκληματογόνα», ικανή να δημιουργήσει ένα περιβάλλον φιλικό προς το έγκλημα έβαζε όλα τα φτωχά πουστράκια στο στόχαστρο της αστυνομίας, ακόμη και αν δεν εμπλέκονταν άμεσα σε ποινικά κολάσιμες δραστηριότητες. Οι αστυνομικοί ήταν αυτοί που θα καθόριζαν με ταξικά και αισθητικά κριτήρια για το ποιος θα περνούσε δικαστήριο και ποιος όχι. Ο Λουκάς Θεοδωρακόπουλος στο βιβλίο του *Καιάδας*, αναφέρεται σε μια σύλληψή του, μαζί με παρέα ανδρών που βρέθηκαν να γιορτάσουν τα γενέθλια του ενός σε ένα σπίτι. Η αστυνομία μπούκαρε στο σπίτι και τις συλλήψεις ακολούθησε δημόσιος εξευτελισμός: δημοσίευση των φωτογραφιών και των ονομάτων των ανδρών στις καθημερινές εφημερίδες, καθώς και μια δίκη. Κατά τη διάρκεια της ανάκρισης οι αστυνομικοί έλεγχαν τα εσώρουχα των συλληφθέντων. Όποιος φορούσε «σώβρακο», ήταν άνδρας. Όποιος φορούσε «σλιπάκι», ήταν ομοφυλόφιλος. [14]

Τι δουλειά έχει η ομοφυλόφιλη σεξουαλικότητα στον καπιταλισμό;
Για να καταλάβουμε εδώ καλύτερα από ποιους αποτελούταν αυτός ο κόσμος που «κινδύνευε ηθικά» σύμφωνα με την αστυνομία, παραθέτουμε τον Ντέϊβιντ Κλόουζ, ο οποίος μας λέει ότι ο μισός πληθυσμός της Αθήνας ήταν εργάτ(ρι)ες και, ακόμη και το 1974, το 57% των νοικοκυριών είχαν 3-4 άτομα να ζούνε σε ένα σπίτι ή ακόμη και ένα δωμάτιο. Με λίγα λόγια αυτά που γνωρίζουμε για τις συνθήκες συγκατοίκησης των μεταναστών από τη δεκαετία του 1990 και έπειτα, αφορούσαν ένα μεγάλο μέρος (των εσωτερικών μεταναστών) της εργατικής τάξης στην Ελλάδα. Αυτός ο εργατικός πάτος είναι που περιγράφεται στα ποιήματα και τα πεζά λογοτεχνικά έργα των γκέι μεσοαστών συγγραφέων και καλλιτεχνών, όπως ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, ο Μάνος Χατζιδάκις και ο Γιάννης Ρίτσος ή ο Γιάννης Τσαρούχης, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους προέρχονταν από τα στρώματα των δημοσίων υπαλλήλων, γραμματειακές θέσεις και άλλα παρόμοια επαγγέλματα, τα οποία -όπως επισημαίνει ο Γιαννακόπουλος- θεωρούνταν πιο «θηλυκά». Αντιθέτως, οι φαντάροι με τις σφιχτές τους στολές, οι μπετατζήδες και άλλοι χειρώνακτες με τα «αγαλματένια» σώματα, προέρχονταν από τις εργατικές τάξεις. Μάλιστα αυτό το πέρασμα «στην άλλη (και κατώτερη) τάξη» έχει σμιλέψει μεγάλο μέρος της μεγαλοαστικής γκέι φαντασίωσης όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και αλλού στη Δύση. [15] Οι δε αστοί γκέι της Αγγλίας που όχι μόνο άρχισαν να συχνάζουν αλλά και να πηδιούνται με άντρες της εργατικής τάξης το πλήρωσαν ακριβά σε ορισμένες περιπτώσεις. [16] Παρόλα αυτά τόσο στην Ελλάδα όσο και αλλού αυτή η σύζευξη σεξουαλικών και ταξικών σχέσεων έχει ελάχιστα συζητηθεί και αυτό από μόνο του θεωρούμε ότι είναι ένα μεγάλο πρόβλημα για να καταλάβουμε σήμερα τόσο την ιστορία των ταξικών σχέσεων όσο και το κρατικό κυνηγητό ενάντια στις σεξουαλικές κουλτούρες της εργατικής τάξης.

Εμείς λέμε ότι για να καταλάβει κανείς/καμία το ταξικό πέπλο της ανδρικής ομοφυλοφιλίας και να κατανοήσουμε την καταστολή των ομοερωτικών σχέσεων, πρέπει απλώς να προσφύγει στις πάγιες κοινωνικές δομές και δραστηριότητες που φαίνονται ακόμα και στη σχετική λογοτεχνία της εποχής, δηλαδή την εργασία. Τα ποιήματα του Χριστιανόπουλου για παράδειγμα μιλάνε στην πραγματικότητα για σεξ μεταξύ μεγάλης ηλικίας ανδρών και αγροτικής προέλευσης, νεαρών εργατών. Έτσι, η ομοερωτική επιθυμία κεντροθετείται γύρω από τα «σκληραγωγημενα» νεαρά σώματα. Ακόμη πιο ουσιώδες είναι όμως ότι αυτές οι σχέσεις εντάσσονται σε ένα πλαίσιο υλικών ανταλλαγών που περιλαμβάνουν είδη πρώτων αναγκών ή και χρήματα. «Η οικονομικοσεξουαλική αυτή συναλλαγή έπαιρνε τη μορφή μιας πιο ρητής «πορνείας», όπως αποκαλούνταν, αφού συνέβαινε σε ειδικούς οίκους ανοχής, τα λεγόμενα “κωλοχανεία”.» [17]

Με την προβληματική αυτή, δηλαδή της ανάδειξης των υλικών σχέσεων της δήθεν ομογενοποιημένης gay κοινότητας, ασχολήθηκε και ο queer ιστορικός Steven Maynard, ο οποίος μελέτησε τον κόσμο της ομοφυλόφιλης σεξουαλικότητας στον μεσοπολεμικό Καναδά. Ο Maynard σχολιάζει τον Τύπο της εποχής ο οποίος φαντασιώνεται τους γκέι σαν να μη δουλεύουν και να απολαμβάνουν μόνο τα οφέλη του καπιταλιστικού συστήματος, μια κλασική ετεροσεξιστική φαντασίωση εχθρότητας. Κατά τη γνώμη του Maynard, αυτές οι αντιλήψεις δεν είναι οι μόνες που ισοπεδώνουν τις ταξικές και όποιες άλλες διαφορές μεταξύ των γκέι· οι ίδιοι οι ιστορικοί της ομοφυλοφιλίας έχουν συμβάλει συντεταγμένα στην αποσύνδεση του γκέι κόσμου από τον κόσμο της εργασίας, είτε γιατί προτιμήθηκε η ιστορική ανάλυση να περιστραφεί γενικώς γύρω από τις πόλεις και την ανάπτυξή τους (Urban Studies), είτε γιατί η ώθηση των Queer Studies δεν ευνοούσε με οποιονδήποτε τρόπο τις υλιστικές προσεγγίσεις, ενώ βέβαια και από την άλλη μεριά όποιος έκανε ιστορία της εργασίας (Labor History) αποκτούσε μια αλλεργία στο να συνδέσει την εργασία με την ιστορία της σεξουαλικότητας ή πόσο μάλλον της ομοερωτικότητας.
Ο Maynard επιχειρώντας να τοποθετηθεί μέσα σε μια υλιστική ιστοριογραφική παράδοση της ιστορίας της γκει σεξουαλικότητας, αντλεί από τον John D' Emilio, έναν απ' τους πρωτεργάτες ενός μαρξιστικού κύκλου γκει ιστορικών που συμμετείχε στο Gay Socialist Action Project. Ο D' Emilio στα τέλη του 1970 έκανε τη γνωστότερή του ομιλία για τον «Καπιταλισμό και την Gay Ταυτότη-

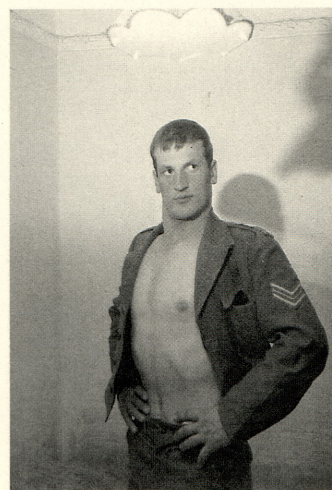
τα», όπου εξήγησε ότι η ανάπτυξη της μισθωτής εργασίας και η εμπορευματική διαδικασία ήταν οι δύο σημαντικές προϋποθέσεις που ώθησαν στην αποδιάρθρωση της ετεροσεξουαλικής οικογένειας των αλληλεξαρτώμενων μελών και διευκόλυναν την ανάδυση των ανεξάρτητων ατομικών γκέι επιθυμιών και συνεπώς, αργότερα, ενός ολόκληρου γκέι κόσμου. Έτσι ο Maynard οδηγήθηκε να γράφει για τις δύο διαφορετικές ζωές των ομοφυλόφιλων που δουλεύουν σε δουλειές γραφείου (*white collars*), που συνήθως ήταν πιο ορατοί στη δημόσια σφαίρα, αλλά και των ομοφυλόφιλων εργατών ή μεταναστών, που ζούσανε σε διαφορετικές περιοχές της πόλης, προσπαθώντας να αποκαταστήσει το παραπάνω έλλειμμα σε επίπεδο ιστορίας ή αναζητώντας άλλες συνδέσεις μεταξύ εργασίας και σεξουαλικής ζωής, συγκεκριμένα στην αύξηση του μισθού, την άνοδο της ατομικής ιδιοκτησίας και την λεγόμενη απελευθέρωση της επιθυμίας. [18] Ο Maynard, εστιάζοντας στους μισθούς, καταλήγει να συζητάει το πώς το σεξ στις ομοερωτικές ανδρικές σχέσεις μπορεί να ανταλλαχθεί για να εξασφαλιστεί το ενοίκιο· τη συγκατοίκηση με την οικογένεια που είναι ένα κυρίαρχο εμπόδιο για να εκφράσεις ελεύθερα τη σεξουαλικότητά σου [19] και την ιδιωτικότητα που μπορούν να έχουν στην πόλη τα *white collars* (η μεσαία τάξη)· την πολυτέλεια του να έχεις αυτοκίνητο για να βγεις απ' τη γειτονιά σου για να κάνεις σεξ κάπου που δεν σε αναγνωρίζουν, κ.τ.λ.

* * *

Το παραπάνω κείμενο είναι η πρώτη ενότητα ενός μεγαλύτερου κειμένου για αυτό που ονομάστηκε αργότερα, από τη δεκαετία του 1970 και έπειτα, «ομοφυλοφιλία» στην Ελλάδα. Προσπαθήσαμε να πιάσουμε το θέμα όχι από τη σκοπιά των ταυτοτήτων αλλά από τη σκοπιά μιας πιο συνθετικής ιστορίας η οποία εξετάζει τις ομοερωτικές σχέσεις στο πλαίσιο ενός ταξικού κόσμου, οργανωμένου από εθνικά κράτη, με τις νομοθεσίες τους, τις αστυνομίες τους, τα δικαστήριά τους. Όπως και σε άλλα κείμενα που έχουμε γράψει παλιότερα, έτσι και εδώ λέμε στην ουσία ότι δεν έχει νόημα να θεωρούμε τις κοινωνικές ταυτότητες που φέρουμε ως αυτονόητες και διαχρονικές. Ένας τέτοιος τρόπος δεν είναι ωφέλιμος γιατί δεν θα μας μάθει παραπάνω πράγματα για το τι είμαστε. Και αυτό που είμαστε θέλουμε να το κάνουμε όσο πιο συνειδητό γίνεται, με όλο του το ιστορικό βάθος, επειδή στην πραγματικότητα κάνουμε πολιτική του παρόντος.

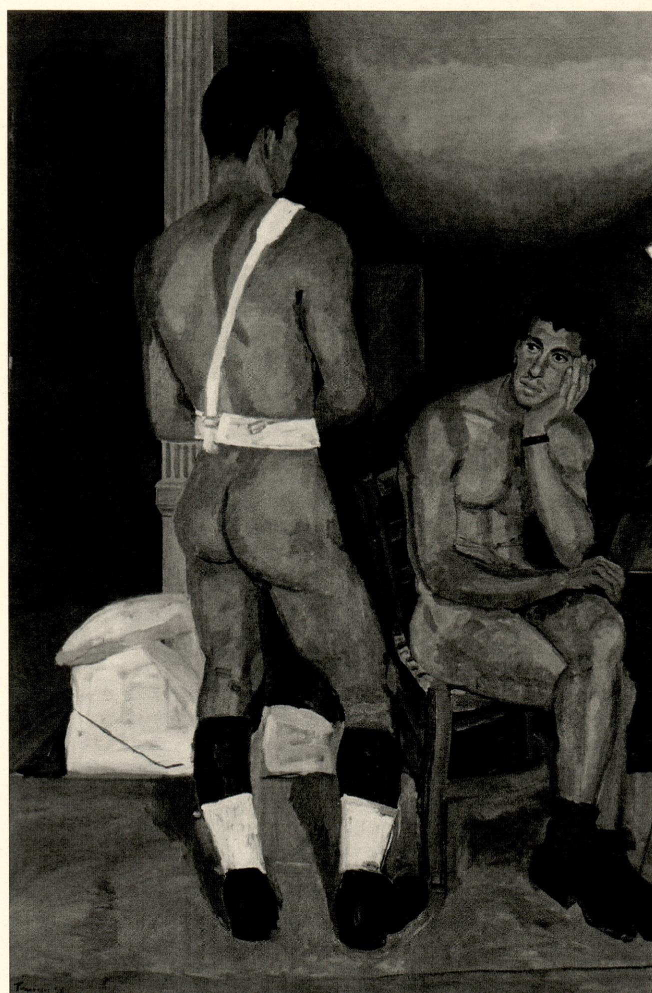
Επιπλέον, σε αυτή την πρώτη ενότητα προσπαθήσαμε να πιάσουμε το μεθοδολογικό ζήτημα, δηλαδή να καταλάβουμε γιατί διάολο δεν έγινε και καμιά φοβερή προσπάθεια να γραφτεί μέχρι σήμερα μια ταξική ιστορία της ομοφυλοφιλίας από αντικρατική σκοπιά. Τέλος, σε αυτό το κείμενο ανοίξαμε μια συζήτηση για την λίγο-πολύ άγνωστη μας δεκαετία του 1950, την εποχή που άλλαξε η νομοθεσία ποινικοποίησης της ομοφυλοφιλίας και την εποχή της συγκέντρωσης ενός αγροτικού, ανειδίκευτου και ανδρικού προλεταριάτου στην Αθήνα και τις άλλες μεγάλες πόλεις. Λέμε μεταξύ μας ότι αυτά τα εφόδια είναι επαρκή προς το παρόν, σαν εισαγωγή, για να προχωρήσουμε έπειτα στο κυρίως μενού, τους τρόπους δηλαδή που εκδηλώθηκε μια «διάχυτη ομοφυλοφιλία» στη μεταπολεμική Αθήνα, αλλά και στον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη.

Αυτό το μεγαλύτερο κείμενο, μέρος του οποίου είναι το παρόν, ευελπιστούμε να εμφανιστεί σε ένα καινούργιο έντυπο που είναι στα σκαριά και θα αποτελεί συνέχεια του α΄ τόμου της υπο-ομάδας fight back! (*Εθνος, φύλο και γυναικεία κινήματα, 1880-1949*), του αντιφασιστικού πυρήνα antifa negative. Μικρές και πρωτόλειες εκδοχές των κειμένων που θα εμφανιστούν σε αυτό το έντυπο, ως συνήθως, θα τις διαβάζετε από τις σελίδες του 151.

Υποσημειώσεις

[1] Βασιλειάδου Δ., Γιαννιτσιώτης Γ., Διαλέτη Α., Πλακωτός Γ. (επιμ.), *Ανδρισμοί. Αναπαραστάσεις, υποκείμενα και πρακτικές από τη μεσαιωνική μέχρι τη σύγχρονη περίοδο*, Αθήνα: Gutenberg, 2019, σελ. 55-56.
[2] Μισέλ Φουκώ, *Επιτήρηση και Τιμωρία. Η Γέννηση της Φυλακής*, Αθήνα: Πλέθρον, 2016, σελ. .
[3] Ο Steven Maynard έχει μελετήσει 313 τέτοιες περιπτώσεις μεταξύ 1880-1930 που έφτασαν σε δικαστήρια του Καναδά μέσω αστυνομικών διώξεων ομόφυλου σεξ κυρίως σε δημόσιες τουαλέτες του Οντάριο και του Τορόντο. Βλ. Maynard Steven, "Through a Hole in the Lavatory Wall: Homosexual Subcultures, Police Surveillance, and the Dialectics of Discovery, Toronto, 1890-1930", *Journal of the History of Sexuality*, vol. 5, no.2 (1994), σελ. 207-242.
[4] Maynard, ό.π., 1994, σελ. 217.
[5] Maynard, ό.π., 1994, σελ. 236.
[6] «Γενεαλογία φύλου και σεξουαλικότητας», Δήμητρα Τζανάκη, *ΕΦΣΥΝ*, 16.6.2019
[7] Αβδελά Έφη, «Το κόστος της μύησης: Ομοερωτικές πρακτικές ανηλίκων στα δικαστικά αρχεία και όχι μόνο. 1940-1970», στο Βασιλειάδου Δ., Γκότση Γλ. (επιμ.), *Ιστορίες για τη Σεξουαλικότητα*, Αθήνα: Θεμέλιο, 2020, σελ. 145.
[8] Αβδελά, ό.π., 2020, σελ. 148.
[9] Βεργόπουλος Ιωάννης, «Ο Εταιρισμός και ο νόμος 3310/1955», *Ποινικά Χρονικά*, 1956, σελ. 414.
[10] Κατά τους ψυχιάτρους η ομοφυλοφιλία διακρινόταν σε ενεργητική (επίκτητη παιδεραστία) ή παθητική (φυσική –με την έννοια της φυσικής αρρώστιας– ανδροφιλία). Βλ. Γιαννακόπουλος Κώστας, «Γνώση και εξουσία: Μυστικότητα, εννοιολογήσεις των ανδρικών ομοερωτικών σχέσεων και ένα (ομο)σεξουαλικό έγκλημα στην μεταπολεμική Αθήνα», στο Βασιλειάδου Δ., Γκότση Γλ. (επιμ.), *Ιστορίες για τη Σεξουαλικότητα*, Αθήνα: Θεμέλιο, 2020, σελ. 167-187.
[11] Γιαννακόπουλος, ό.π., 2020, σελ. 171-173, 179.
[12] Μαγκάκης Γεώργιος-Αλέξανδρος, *Τα εγκλήματα παρά την γενετήσιον και την οικογενειακήν ζωήν*, Σάκκουλα, 1967, σελ. 68 και Κατσάς Γρηγόριος, «Η σεξουαλική φιλομοφυλία: σημασία ταύτης, προληπτικά θεραπευτικά μέσα», Αστυνομικά Χρονικά, τχ. 105, 1957, σελ. 5089. Παρατίθενται στο Γιαννακόπουλος, ό.π., 2020, σελ. 179. Ας σημειωθεί εδώ ότι ο Γρηγόρης Κάτσας ήταν μεταξύ των πέντε «διαπρεπέστερων» συνεργατών της Υπηρεσίας Τύπου και Διαφωτίσεως της Αστυνομίας Πόλεων.
[13] Γιαννακόπουλος, ό.π., 2020, σελ. 181.
[14] Παρατίθεται στο Giannakopoulos Kostas, "'Naked Piazza': Male (homo) sexualities, masculinities and consumer cultures in Greece since the 1960s", στο Kornetis K., Kotsovili E. & Papadogiannis N. (επιμ.), *Consumption and Gender in Southern Europe Since the Long 1960s*, Bloomsbury, 2016, σελ. 173.
[15] Βλ. Maynard, ό.π., 1994, σελ. 220. Ο Ντένις Άλτμαν ψυχολογικοποιούσε αυτή τη συμπεριφορά λέγοντας ότι ίσως λειτουργεί εκεί ένας μηχανισμός που καθιστά «την ομοφυλοφιλία λιγότερο "επιλήψιμη" όταν ο ερωτικός σύντροφος ανήκει σε κατώτερη τάξη» (σελ. 45). Βλ. Άλτμαν Ντένις, *Ομοφυλοφιλία, Καταπίεση, Απελευθέρωση*, Αθήνα: Ουτοπία, 1980.
[16] Γνωστό ιστορικά είναι το παράδειγμα του Όσκαρ Γουάιλντ αλλά και του Άλλαν Τούρινγκ. Ο Γουάιλντ, συγγραφέας του Πορτρέτου του Ντόριαν Γκρέι, καταδικάστηκε σε ηλικία 41 χρονών το 1895 για προσβολή της δημόσιας αιδούς και του αποδόθηκε ποινή δύο χρόνια καταναγκαστικής εργασίας στις αγγλικές φυλακές. Αμέσως μετά εγκατέλειψε την Αγγλία και εξέδωσε το De Profundis που περιγράφει τα τελευταία αυτά χρόνια. Πέθανε τρία χρόνια μετά την αποφυλάκισή του στη Γαλλία. Ο Άλαν Τούρινγκ, μαθηματικός και πρωτεργάτης της τεχνολογίας των υπολογιστών, παρόλο που στον Β' Π.Π. εργάστηκε επιτυχημένα μαζί με ομάδα άλλων επιστημόνων για να σπάσει η Αγγλία των κώδικα κρυπτογράφησης των ναζί, δεν του συγχωρέθηκε η ομοφυλοφιλία του. Καταδικάστηκε για το ίδιο αδίκημα με τον Γουάιλντ μισό αιώνα αργότερα, το 1952, εκδιώχτηκε από τη δουλειά του και του απαγορεύτηκε η είσοδος στις ΗΠΑ. Προκειμένου να μην μπει σε αγγλικές φυλακές, ο Τούρινγκ προτίμησε να υποστεί «χημικό ευνουχισμό» μέσω ορμονοθεραπείας. Αυτοκτόνησε δύο χρόνια αργότερα.
[17] «Μια διάχυτη ομοφυλοφιλία στη μεταπολεμική Ελλάδα», Κώστας Γιαννακόπουλος, *ΕΦΣΥΝ*, 16.6.2019
[18] Steven Maynard, ""Without Working?": Capitalism, Urban Culture and Gay History", Journal of Urban History, Vol. 30, No.3 (Μάρτιος 2004), σελ. 378-398. Βλ. και Jeffrey Escoffier, "The Political Economy of the Closet: Notes toward an Economic History of Gay and Lesbian Life before Stonewall", στο Gluckman A. & Reed B. (επιμ), *Homo Economics: Capitalism, Community, and Lesbian and Gay Life*, Routledge, 1997, σελ. 126-127.
[19] Το θέμα δεν είναι άγνωστο στην Ελλάδα φυσικά. Ο Γιαννακόπουλος πήρε μια συνέντευξη από μια 15χρονη [το 1955] την οποία η οικογένειά της εκδίωξε από το σπίτι της και αναγκάστηκε να μπει στην πορνεία, σε κωλοχανεία, για να μπορέσει να επιβιώσει μόνη της. Μια ταξική υποτίμηση από την ίδια την οικογένεια που εμφανίστηκε σε χιλιάδες περιπτώσεις ομοφυλόφιλων στον 20ο αιώνα. Βλ. Γιαννακόπουλος Κώστας, «Βία κατά των θηλυπρεπών ανδρών στη μεταπολεμική και σύγχρονη Ελλάδα», *Σύγχρονα Θέματα*, τχ 150-152, 2021, σελ. 126-132.

«Η ξεχασμένη φρουρά» (Γ. Τσαρούχης, 1956)

Μυγδαλιές

Αυτό το μέρος το λέγαν Μυγδαλιές.
Τις πρόλαβα. Μοσκοβολούσε ο τόπος.
Φίσκα η αγράμπελη, κι ένα ρυάκι
κατέβαζε ξερόφλουδα απ' τα αλώνια.

Εδώ ερχόμασταν τα βράδια για κορμί.

Σιγά σιγά τις κόψαν όλες. Ένα ένα
ξεφύτρωναν στη θέση τους σπιτάκια.
Πρώτοι εμείς τα εγκαινιάζαμε. Η αγάπη μας
ζυμώθηκε στις σκαλωσιές και τα τσιμέντα τους.

Τώρα δεν έμεινε ούτε μία μυγδαλιά.
Γέμισε ο τόπος μαγαζιά και κατοικίες.
Μας έφαγαν ακόμα ένα τσαΐρι.

(Ντίνος Χριστιανόπουλος, 1960)